

MASARYKOVA UNIVERZITA

Fakulta sportovních studií

Centrum univerzitního sportu

**Historie a současnost lezení v okolí
Jihlavy**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Jan Došla, Ph.D.

Vypracovala:

Bc. Klára Kučerová

TV45 + FJ

Brno, 2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, na základě literatury, osobních rozhovorů a dalších pramenů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Brně dne .....

.....

Bc. Klára Kučerová

Na tomto místě bych chtěla poděkovat lidem, kteří se na vzniku mé práce více či méně podíleli, a bez jejichž přispění by tato práce pravděpodobně nevznikla. Na prvním místě děkuji Mgr. Janu Došlovi, Ph.D. za odborné vedení mé práce a poskytnutí cenných rad. Dále bych chtěla poděkovat osobnostem jihlavského lezení, konkrétně nyní už bývalému předsedovi HO Jihlava Karlu Sýkorovi, dále Karlu Neubauerovi, Janu Svobodovi a Daně Kotlíkové, kteří mi ochotně poskytli materiály týkající se především historie jihlavského lezení, trpělivě odpovídali na otázky při osobních rozhovorech a v neposlední řadě přispěli k tvorbě aktuálního průvodce. Vedle nich děkuji Bc. Davidu Ladrovi, tvůrci grafické podoby průvodce. Závěrem děkuji všem ostatním, na které jsem se během tvorby práce obrátila, a díky nimž tak mohla být dovedena ke své závěrečné podobě.

Obsah

Úvod.....	7
1. Jihlavsko – charakteristika oblasti.....	9
1.1 Geografie oblasti	9
1.2 Geologická stavba oblasti.....	11
2. Sportovní horolezectví	13
2.1. Charakteristika.....	13
2.2. Dělení horolezeckých disciplín	15
2.2.1. Horské a vysokohorské lezení.....	17
2.2.2. Ledové lezení	17
2.2.3. Skalní lezení	18
2.2.4. Lezení na umělých stěnách	19
2.2.5. Další horolezecké disciplíny	19
2.2.5.1. Bigwall	19
2.2.5.2. Zimní lezení.....	20
2.2.5.3. Vysokohorská turistika.....	20
2.2.5.4. Zajištěná cesta	20
2.2.5.5. Skialpinismus	21
2.2.5.6. Interdisciplíny.....	21
2.3. Hodnocení výkonu ve sportovním skalním horolezectví.....	22
2.3.1. Styl přeletu.....	22
2.3.2. Klasifikace.....	24
2.4. Pravidla lezení v nepískovcových skalních oblastech.....	30
3. Historie lezení na Jihlavsku	32
4. Skalní útvary na Jihlavsku	38

4.1. Severka u Jihlavy.....	41
4.2. Zaječí skok	44
4.3. Ptačí stěny.....	49
4.4. Skála u Malého Beranova.....	51
4.4.1. Popis skalního útvaru	51
4.4.3. Horolezecká aktivita.....	53
4.4.4. Současný průvodce skály u Malého Beranova.....	56
4.5. Bílá skála	62
4.5.1. Popis skalního útvaru	62
4.5.2. Přístup.....	63
4.5.3. Horolezecká aktivita.....	65
4.5.4. Současný průvodce Bílé skály.....	67
4.6. Čertův hrádek	74
4.6.1. Popis okolí - Čerřínek.....	74
4.6.2. Popis skalního útvaru Čertův hrádek	75
4.6.3. Geologický popis.....	75
4.6.4. Přírodní památka Čertův hrádek	76
4.6.5. Pověst	78
4.6.6. Přístup.....	79
4.6.7. Horolezecká aktivita.....	81
4.6.8. Současný průvodce Čertův hrádek	83
Diskuze.....	93
Závěr	95
Seznam použitých zdrojů	96
Seznam obrázků	100
Seznam tabulek	102

Seznam příloh..... 103

Přílohy

Resumé

Úvod

Často slýcháme, že horolezectví není sport, nýbrž styl života. S tímto tvrzením naprosto souhlasím. Z jedné části se zajisté jedná o sport, neboť mluvíme o fyzické aktivitě, při které vydáváme energii a posilujeme organismus. Z druhé části lezení představuje těžko popsatelný pocit souznění s přírodou. Horolezectví není jen o fyzickém výkonu, naopak, obsahuje v sobě mnoho důvodů, proč se mu věnovat. Největší bohatství tohoto sportu tkví v již zmíněném pobytu v přírodě. Horolezec se nachází nejen v hloubi lesa či na mýtině pod skálou, ale především ve výši stromů, tam, kam se člověk jen tak nedostane. Na vrcholu skály či hory, na místě, které poskytuje absolutní klid v duši, pocit svobody, spokojenosti a vítězství.

Není divu, že pro mnohé z nás, horolezců, je lezení spíše zábava a prostředek, s jehož pomocí docílíme právě zmíněného splnutí s přírodou. Od svých dětských let jsem se díky svému tatínkovi mohla těšit z radostí, které lezení nabízí. Přesto, že jsem se vrcholově věnovala plavání a triatlonu, lezení pro mne vždy představovalo koníčka a bylo pro mne takzvanou srdeční záležitostí. Proto jsem se mu také chtěla věnovat ve své diplomové práci.

Často začínáme tam, kde to máme nejbliž. Já jsem tedy své lezecké začátky strávila na skalách na Vysočině, zejména na Jihlavsku, kterým se ve své práci budu věnovat. Bohužel, skal v okolí Jihlavy není mnoho. Nicméně, poskytují příjemné lezení a jsou častým cílem jihlavských lezců. Stav skal se v průběhu posledních padesáti let, tedy od doby, kdy byly realizovány první doložené prvovýstupy, v mnohém změnil. Některé skály jsou v současnosti zarostlé a neudržované, přestaly tak plnit svou funkci cvičných skalek. Jiné jsou naopak udržovány a vznikají na nich nové a nové cesty.

Cílem mé práce je poskytnout ucelený přehled současného stavu skal v okolí Jihlavy doplněného o historické informace a vytvořit aktuálního horolezeckého průvodce tří nejvyužívanějších masívů v okolí – skály u Malého Beranova, Bílé skály a Čertova hrádku. Pro co nejlepší přehlednost vývoje provozování horolezectví v oblasti uvádím v práci historické fotografie, záznamy, zážitky starší generace horolezců, apod. K dohledání těchto informací mi velice pomohly kroniky

HK Jihlava a rozhovory s lezci. Každý lezecký terén zmíněný v práci obsahuje množství obrázků, fotografií, popisů přístupových cest a přehledných map, které poslouží komukoliv, kdo se chce vydat na jihlavské skály. Samotný průvodce obsahuje nákresy skalních stěn s vyznačeným vedením cest a slovní popis všech zakreslených linií.

Pro lepší představu krajinné povahy Jihlavska slouží kapitola věnovaná její geografii a geologii. Díky studiu v Krajské knihovně v Jihlavě a v archívu Muzea Vysočina jsem dohledala vše potřebné pro přehled oblasti. Další kapitolu tvoří charakteristika a zásady sportovního skalního lezení. Na ni navazuje již zmíněný přehled skal v okolí Jihlavy.

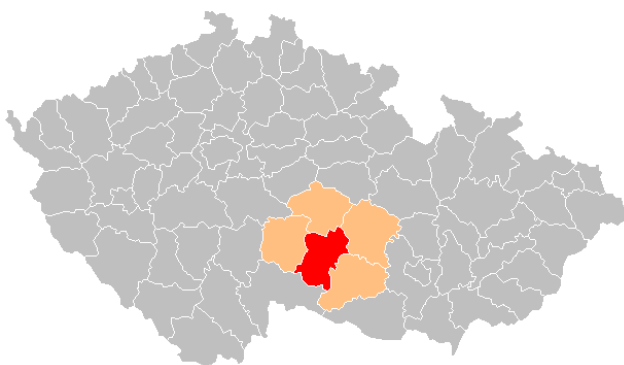

1. Jihlavsko – charakteristika oblasti

1.1 Geografie oblasti

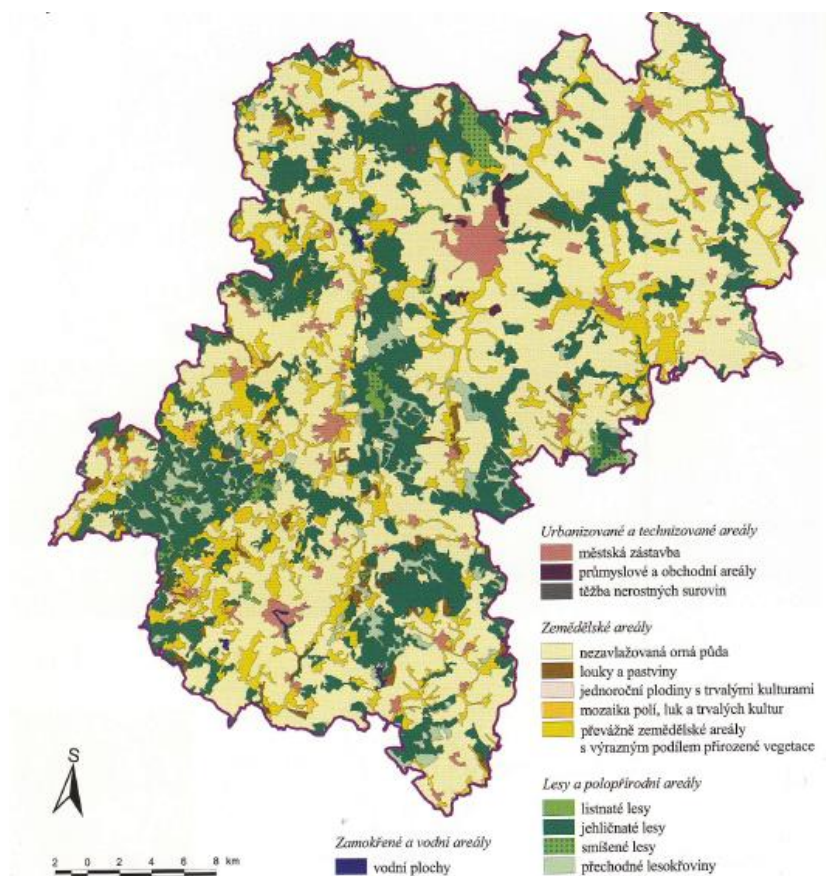
Okres Jihlava leží téměř v srdci České Republiky. Nachází se na rozhraní Moravy a Čech v kraji Vysočina, tedy na jednom z nejčistších území u nás charakteristickým zvlněnou krajinou a střídajícími se pásy lesních porostů, rybníků, remízků, vesnických obydlí a městských zástaveb. Spolu s větší částí kraje Vysočina je okres Jihlava situován do oblasti Českomoravské vrchoviny, konkrétně do její vrcholové části při hlavním evropském rozvodí mezi úmořímí Černého a Středozemního moře. Průměrná nadmořská výška se pohybuje kolem 512 m. Georeliéf má tedy ráz pahorkatiny, ve které nalezneme jak množství zaoblených vrchů, tak i řadu sníženin a kotlin. Velice cenným je zejména přírodní bohatství, kterým se celá oblast vyznačuje. Rozmanitost rostlinných i živočišných druhů spolu s pestrostí horninového prostředí a morfologií krajiny vytváří z pobytu ve zdejší přírodě nezapomenutelný zážitek (Vávra, Štelcl, Malý, 2008).

Obrázek 1 znázorňuje mapu České Republiky, na které je červenou barvou vykreslen okres Jihlava nacházející se v kraji Vysočina, zvýrazněném oranžově. Jihlavsko sousedí s následujícími okresy: havlíčkobrodským na severu, pelhřimovským na západě, jindřichohradeckým na jihu a jihozápadě a třebským a žďárským na východě.

Obr. 1: Poloha okresu Jihlava na mapě ČR
(http://www.cs.wikipedia.org/wiki/Okres_Jihlava)

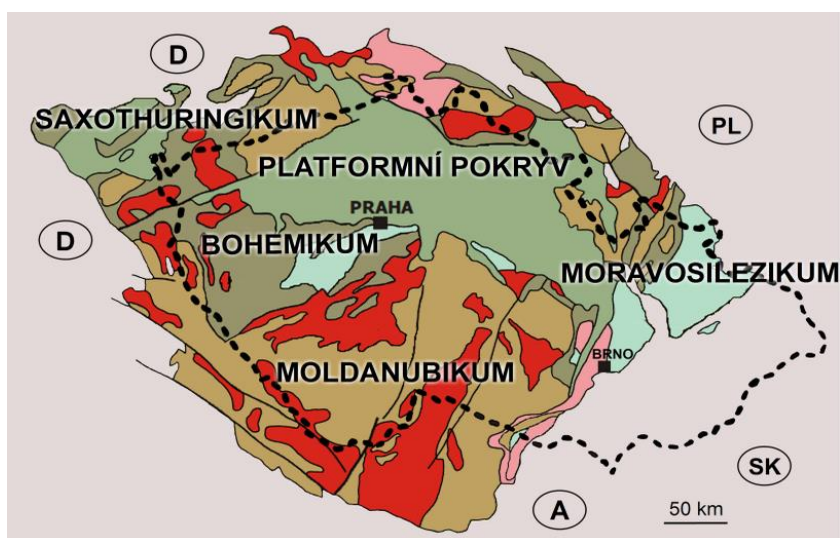
Z hlediska geomorfologického rozdělení georeliéfu České Republiky náleží celé území okresu k Českomoravské vrchovině, jak jsme již zmínili výše. Ta je součástí Česko-moravské soustavy České vysočiny. Dle Čecha, Šumpicha, Zabloudila (2002) jsou charakteristickým znakem rozdíly mezi plošinami holoroviny se zaobleným hřbety a různou měrou zahloubenými říčními údolími. Převládá zde vrchovinový a pahorkatinný georeliéf. Nejvyšším bodem Jihlavska je vrchol Javořice dosahující výšky 836 m. n. m. v Jihlavských vrších. Společně se skupinou Čerřínek tvoří tato oblast na severu okresu jeho nejvýše položenou část. Oproti tomu, nejnižší místo leží v údolí řeky Jihlavy u obce Dolní Smrčné (430 m. n. m.). Jak dokládá obrázek 2, celý okres tvoří různorodý krajinný pokryv. Nalezneme zde množství zalesněných či vodních ploch, zemědělských areálů včetně polí, pastvin a luk, městských zástaveb a průmyslových sekcí.

Obr. 2: Krajinný pokryv okresu Jihlava (Čech, Hlaváč, Jandová, Ruschková, Šumpich, Švarc, Toman, 2002)

1.2 Geologická stavba oblasti

Na obrázku 3 můžeme vidět jednotlivé geologické jednotky Českého masivu, nejvýhodněji položeného, nejrozsáhlejšího a také nejlépe zachovaného zbytku varilského horstva, které tvoří geologickou strukturu České Republiky (Vávra, Štelcl, Malý, 2008).

Obr. 3: Členění českého masívu (<http://www.parkgeo.cz/mapa.htm>)

Z obrázku vyčteme, že území okresu Jihlava je tvořeno moldanubikem, a to jak takzvaným jednotvárným moldanubikem, tak i jeho pestrou skupinou. Převažující horninou v moldanubiku jsou ruly, které jsou definovány v atlasu hornin: „Horniny označované jako ruly (pararuly) jsou velmi variabilní, především jejich vzhled může být velmi odlišný. Vznikají ze sedimentů pelitické, alueuritické nebo psamitické zrnitosti. Po prodělané metamorfóze jsou pararuly drobně až hrubě zrnité, textury jsou obvykle masivní, plástevnaté, páskované, okaté nebo stébelnaté, v závislosti na přítomných minerálech. Tyto krystalické břidlice mívají zřetelné usměrnění minerálů a některé typy mají výraznou břidličnatost, která je často zvýrazněna zvětváním.“ (<http://www.atlas.horniny.sci.muni.cz/metamorfovane/pararula.html>).

Dále jsou zejména pro jihlavský, třebečský a centrální masiv typické vyvřelé horniny jako durbachity či granit neboli žula. Dle Vávry je granit vymezený následovně: „*Granity jsou bílé, světle šedé, narůžovělé, načervenalé nebo tmavě šedé horniny v závislosti na množství tmavých minerálů a barvě alkalických živců. Textury jsou nejčastěji masivní, vzácněji orbikulární, skvrnitě nebo smouhovité. Typickou strukturu označujeme jako hypautomorfně zrnitou a speciálně strukturu granitickou.*“ (<http://www.atlas.horniny.sci.muni.cz/magmaticke/granit.html>)

Skalní výchozy, kterým se budeme v práci věnovat, jsou tvořeny zejména granitem. Bližší geologický popis a stavba pojednávaného skalního útvaru bude součástí dalších kapitol věnovaných jednotlivým skalkám.

2. Sportovní horolezectví

2.1. Charakteristika

Horolezectví, ať už mluvíme o lezení ve vysokých horách, o skálolezení, či boulderingu, v sobě zahrnuje mnohem více, než jen pouhé jednoslovné vymezení – sport. Mnoho horolezců se dokonce tomuto označení brání. Za mnohé špičkové horolezce mluví slavný rakouský horolezec Eduard „Edi“ Koblmüller: *„Horolezectví je na cestě k výkonnostnímu sportu, ale ještě zcela k němu nedošlo. Mnozí (nostalgici) si říkají: Naštěstí.“* (Messner, 2011). V mnohé odborné i populární literatuře nalezneme četná zamyšlení se autorů o podstatě horolezectví. Jde v horolezectví především o to, co přináší a čím nás obohacuje? Jsou horolezci opravdu blázny, kteří se pouští do boje s mnohem silnějším soupeřem – tedy horou, skálou a přírodou? Je horolezcem i ten, kdo leze na umělé stěně? Každý, kdo si někdy oblékl sedací úvazek, dotkl se skály a pomocí své vlastní síly, odvahy a vůle vylezl až nad koruny stromů, by na tyto otázky dokázal odpovědět. Každý, kdo si říká horolezec, ví proč. Horolezectví je pro nás vášní, životním stylem, radostí a stále rostoucím se uvědomování si sebe sama (Bonnington, in Hatting, 1999). Procházka (1975) velice vhodně vystihl onu podstatu horolezectví v trojlístku radostí, které s sebou přináší. *„Radost z neposkvrněné přírody, s níž byl člověk spjat po celou dobu vývoje svého druhu, radost z vlastní síly a rozvahy, kterou lezec poznává při překonávání nebezpečí a překážek, a radost z pevného přátelství pramenícího z důvěry, která nemůže být zklamána, neboť na ní závisí životy všech, kdo jsou uvázáni na společné lano.“*

Není divu, že horolezectví se věnuje rok od roku stále větší část populace. Lidé moderní doby odsouzení k životu v materiálně chápající společnosti a na pospas vši vědě a technologiím si stále silněji připomínají své odvěké sepětí s přírodou, k níž se obrací. Jedná se o aktivitu, které se může věnovat každý muž či žena, dítě či stařec, zdravý i nemocný. Dle Williamse (2000) se zde prolíná radost z pohybu s rekreací, stejně jako se v uskutečňování lezeckých výzev střetává náš fyzický fond s psychickým. Alpinista Paul Keller (Messner, 2011) zachází při popisu horolezce ještě dále. Podle něj v sobě horolezec spojuje technické

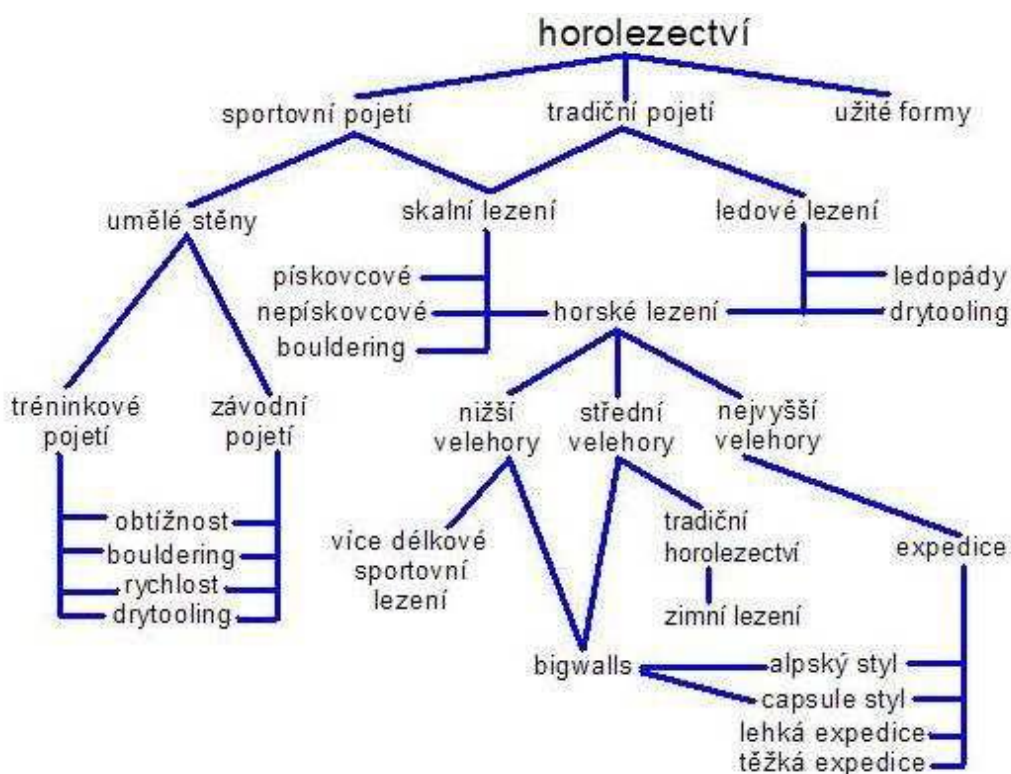
kompetence, vědomí nebezpečí a lásku k hoře či skále živenou důvěrností a respektem.

Pro pochopení významu horolezectví napomůže vysvětlení vztahu horolezectví a lezení. Je třeba si uvědomit, že základním prvkem horolezectví je právě lezení, tedy jedna z nejstarších lidských činností. Hned vedle chůze, běhu či skákání je lezení součástí základního pohybového fondu každého jedince. Důležitost této činnosti si můžeme uvědomit ohlédnutím se do prehistorického období vývoje lidského druhu. Dovednost lezení představovala pro předchůdce člověka jednu ze základních složek pro přežití, neboť jim zajišťovala shánění potravy a zejména bezpečný úkryt v korunách stromů. Postupně se lidský druh ve svém vývoji přesunul z korun stromů na zem, dodnes si však uchoval lezení jako jednu z pohybových dovedností, které ovládá. Tuto skutečnost potvrzuje Winter (2004), který uvádí, že lézt může každý – mladí i staří, začátečníci i pokročilí.

Horolezectví je pojmem mnohem širším a zahrnuje v sobě celý soubor činností. Ve zkratce můžeme říci, že se ve svém původním chápání jedná o aktivitu vedoucí k výstupu na vrchol hory. Frank & Kublák (2007) vysvětlují horolezectví jako činnost, pro kterou je typický pohyb v horolezeckém terénu. Nejpříhodnější vymezení nalezneme u Procházky (1975), podle něhož horolezectví nastává v okamžiku, kdy vstoupíme do terénu, pro jehož strmost hrozí nebezpečí zřícení. Ztratíme-li oporu nebo rovnováhu, převládne jako rozhodující vnější síla gravitace a dojde k pádu. Někteří autoři nadto přidávají fakt, že pro pohyb v tomto terénu je nezbytné užít ruce (Rotman, in Heller, 1996). Ve slovníku spisovné češtiny je pojem horolezectví popisován jako zlézání hor či skal s určitou výzbrojí (<http://www.nechybujte.cz>). V našem chápání je tak pojmem nadřazeným všem lezeckým disciplínám.

2.2. Dělení horolezeckých disciplín

Jak jsme již zmínili, popularita horolezectví velmi rychle vzrůstá. Mimo jiné k jeho rozmachu přispívá četnost možností, které sportovní lezení nabízí. Zde je na místě vysvětlit si systém lezeckých disciplín. Budeme se držet schématu (Obr. 4), který dle našeho názoru zobrazuje všechny důležité oblasti horolezectví a odpovídajícím způsobem je propojuje.

Obr. 4: Systém dělení horolezeckých disciplín (Lienerth, 2004)

Na schématu můžeme vidět mnohostrannost horolezeckého sportu. Poněkud specifickou disciplínu tvoří užité formy horolezectví, které na rozdíl od ostatních kategorií nejsou zaměřeny na výkon. Tomuto odvětví se věnují horští záchranáři, speciální útvary ozbrojených složek či výškoví pracovníci (Frank & Kublák, 2007).

Nezákladnějším je potom rozdělení na horolezectví klasické (tradiční) a sportovní (gymnastické). Toto rozdělení vychází z etického chápání, které v sobě zahrnuje prvky motivace, názorů a zvyků a projevuje se zejména ve způsobu a

provozování horolezecké činnosti. Vylézt cestu klasicky je mnohem obtížnější, neboť jsou kladeny vysoké nároky zejména na psychickou stránku lezce. Při lezení v tomto duchu se lezec spoléhá na své vlastní zajištění v cestě, to znamená, že během postupu zakládá dočasné jistící pomůcky, např. smyčky, vklíněnce, friendy. Výjimku tvoří pouze velmi exponovaná místa, která nelze tímto způsobem zajistit či zde hrozí vysoké riziko pádu. V těchto situacích se využívá fixních jisticích bodů (nýtů, borháků, skob). Vyznavači tradičního pojetí horolezectví jsou mnohem více odolní vůči strachu, nadto je zde velmi cenná zdrženlivost, pozornost a pokora spojená s rozmyslem. Tradiční horolezectví je také velmi šetrné k přírodě, neboť nezanechává téměř žádné stopy. Jeho principem je zanechání prostoupeného terénu v takové podobě, v jaké se nacházel před jeho zdoláním (Kublák, 2008).

Od tradičního horolezectví se odlišuje lezení sportovní, neboli gymnastické. Motivací je i zde touha po dosažení vrcholu, je však poháněna spíše touhou po sportovním výkonu a perfektně provedeném pohybu, kterým bude přeleženo obtížné místo v cestě (Frank & Kublák, 2007). Více se zde projevuje soutěživost – je tak východiskem pro závodní lezení, které se dnes odehrává zpravidla na umělých stěnách. Závody konané v přirozeném prostředí, tedy na skalách, již téměř vymizely.

Vedle etického pojetí horolezectví nás zajímá intenzita, se kterou se do lezení pouštíme. Nabízí se nám horolezectví na úrovni vrcholové, výkonnostní a rekreační. Kritériem dalšího rozdělení je roční období: jedná o horolezectví letní či zimní. Podstatou posledního z těchto základních dělení je prostředí, ve kterém horolezeckou činnost vykonáváme. Tím mohou být skály a skalky – skalní lezení a bouldering, hory a velehory – vysokohorské lezení, umělá lezecká stěna, apod. (Frank & Kublák, 2007).

Považujeme za podstatné zdůraznit provázanost všech horolezeckých disciplín. Ledové lezení, součást lezení ve vysokých horách, je dnes také samostatnou disciplínou. Stejná situace platí pro bouldering, tedy lezení na skalních balvanech dosahujících maximální výšky okolo 10 m. Toto odvětví bylo v minulosti pouhou součástí skalního lezení a vhodným prostředkem k trénování lezecké síly a obratnosti. Dnes je velice rozšířená jeho závodní a rekreační forma.

Provázanost lezeckých disciplín dokládá také všestrannost horolezců. Je zřejmé, že aktivní horolezec se specializuje na určitou disciplínu, například na skalní lezení, dobývání horských vrcholů, či na drytooling. Není však pochyb, že i přes svou užší specializaci se nebrání ostatním disciplínám horolezeckého sportu.

V závěru kapitoly si přiblížíme nejpodstatnější horolezecké disciplíny.

2.2.1. Horské a vysokohorské lezení

Výčet horolezeckých disciplín začneme nejpůvodnějším odvětvím horolezectví, které je obsaženo v samotném názvu – jedná se o lezení vysokohorské. V některých publikacích sem spadá i lezení na ledu, my si jej však vymežíme odděleně. Horské lezení, tedy pohyb směřující za dosažením horského vrcholu, je dle Lienertha (2004) nejzákladnější formou horolezectví. Hovořit můžeme o horském lezení, kdy se pohybujeme v maximální nadmořské výšce 2000-2500 m. Střední hory se svým ledovcovým reliéfem podobají velehorám a jejich nadmořská výška se pohybuje v rozmezí od 2500 do 5000 m. Vrcholy přesahující 5000 m. n. m. označujeme jako velehory. Podstatný vliv na horské lezení má také přítomnost sněhu a ledu. V takovém případě rozeznáváme lezení ledovcové, typické pro oblasti věčného ledu a sněhu a neledovcové, charakteristické pro nižší neledovcové hory a dlouhé skalní stěny, tzv. „bigwally“ (Frank & Kublák, 2007).

2.2.2. Ledové lezení

Jak jsme již zmínili, často je ledolezení součástí pohybu v horách. S postupem času se však vydělilo a dnes tvoří také samostatnou lezeckou disciplínu. Vyhledávanými se staly přírodní ledopády, tedy zamrzlé vodopády nacházející se především v poměrně nízko položených horských údolích. Ze samotného ledolezení se v poslední době vyvinuly další disciplíny – moderní mixové lezení, při kterém se střídají pasáže ledu s obnaženou skálou a drytooling. Pro pohyb v ledu využíváme speciálního vybavení – cepínů a maček. Samozřejmostí jsou v současnosti také závody, které jsou pořádány ve stále vzrůstajícím počtu. Důkazem popularity je každoroční konání světového poháru, jehož první ročník byl uskutečněn v roce 2006 (<http://www.cs.wikipedia.org/wiki/Drytooling>).

2.2.3. Skalní lezení

Lezení na obnažené skále je bezpochyby nejdominantnější formou horolezectví. Z již zmíněných forem horolezectví se zde uplatňuje jak tradiční lezení, tak i gymnastické. Na celém světě existuje nezměrné množství skalních útvarů, které jsou zlézány s různými motivy, cíli a vybavením. Tradičně jsou v Evropě lezeny především pískovcové skalní věže v Čechách a Sasku, nepískovcové skály ve Walesu, Skotsku a Irsku a skalní terény ve středních horách (Alpy, Vysoké Tatry). Lezení vícedélkových cest ve sportovním duchu je v Evropě směřováno do oblastí jižní Francie a předhůří Alp, ať už na území Rakouska, Německa, Itálie nebo Švýcarska (Kublák, 2008).

Skalní lezení na území České Republiky se rozlišuje na již zmíněné pískovcové lezení, pro nějž platí vlastní pravidla plynoucí ze specifických vlastností pískovcové horniny a lezení na nepískovcových skalních útvarech tvořených jinými horninami, například vápencem či žulou.

Součástí skalního lezení je bouldering, jehož doslovný překlad uvedený v publikaci Franka a Kubláka (2007) zní „balvanování“, tedy lezení na balvanech. Podstatu této disciplíny vystihuje lezecký web bouldering.cz: *„Na začátku byl kámen. Pak přišel člověk a rozhodl se na kámen vylézt. Vznikl tak bouldering. Bouldering je nikdy nekončící hra člověka s přírodou a se sebou samým.“* I tato zdánlivá hra má svá nepsaná pravidla. Mezi ty nejzásadnější patří zákaz používání umělých pomůcek, používání lana s horním jištěním a někde i nepovolené používání magnézia (Hatting, 1999). Jak jsme již uvedli, bouldering klade nízké nároky na vybavení. Oproti tomu, fyzická zdatnost a síla spolu se zkušenostmi z klasického skalního lezení je zde velice žádaná. Často jsou nacvičovány velmi obtížné, téměř gymnastické kroky. Jištění není potřeba, neboť při neudržení na skále se odskakuje či padá na zem do boulder matek. Bouldering lze provozovat také na umělých nízkých stěnách, kde se také často pořádají závody (Frank & Kublák, 2007).

2.2.4. Lezení na umělých stěnách

Stejně jako předchozí horolezecké disciplíny, i tato dnes již velmi rozšířená odnož horolezectví je určena svým prostředím. Speciálně vytvořená indoorová centra lákají stále více a více návštěvníků, ať už se jedná o rekreační horolezce, kterým poskytují rozptýlení a aktivní odpočinek po práci v blízkosti bydliště, či výkonnostní a vrcholové lezce, pro něž umělé stěny představují mnohdy jedinou možnost tréninku. Dle Wintera (2004) za vznik umělých stěn a celkového rozmachu horolezectví do řad rekreačních sportovců vděčíme komercializaci. Další autoři, například Frank a Kublák (2007), připisují vznik umělých stěn tréninkovým potřebám horolezců v lezecky nepřijatelných vnějších podmínkách. Poměrně výstižně vysvětluje lezení na umělých stěnách Lienerth (2004): „*Jde o prostor určený ke zvyšování výkonnosti na skalách, k rekreačnímu pobytu a k poskytování vzájemného porovnávání lezecké výkonnosti při závodech.*“ Umělé stěny zažívají v posledních letech velký rozmach, neboť jsou vyhledávány především rekreačními sportovci a začátečníky. Například v Brně existovala na počátku 21. století jediná umělá stěna – Rajče. V dnešní době si můžeme vybrat mezi minimálně pěti lezeckými centry, nabízející lezeckou plochu o rozměrech až 1500 m² (<http://www.horydoly.cz/horolezci/umele-lezecke-steny.html>).

2.2.5. Další horolezecké disciplíny

Vedle základních horolezeckých disciplín představujeme další horolezecká odvětví, vzniklá propojením horolezecké, lyžařské a turistické činnosti (Frank & Kublák, 2007).

2.2.5.1. Bigwall

Bigwall, neboli v doslovném překladu „velká stěna“, je pojmenování pro zvláštní disciplínu vícedélkového skalního lezení. Konkrétně se jedná o lezecký výstup ve vysoké stěně, která je velmi strmá a málo členitá, při kterém je využíváno zvláštní taktiky a prostředků (sólolezení, technické lezení, lezení Yosemitekou metodou, apod.) Nejtypičtější bigwallovou oblastí jsou americké Yosemitey, kde také tato disciplína vznikla a podle nichž byly pojmenovány některé lezecké termíny – např. Yosemiteká metoda neboli typ technického lezení zajišťující co

nejrychlejší postup horolezců při výstupu velkou skalní stěnou, který trvá více jak jeden den. Při lezení na velkých stěnách je hojně využíváno umělých pomůcek a také technik jako prusíkování či jumarování, kterými zdolávají stěnu spolulezci za prvolezcem. Dále jsou pro výstupy ve velkých stěnách typické „vzdušné“ noční bivaky stejně jako náročná vytahování objemných batohů s výstrojí a základními potravinami po lanech (Hatting, 1999).

2.2.5.2. Zimní lezení

Tato disciplína v sobě skýtá následující podmínky: musí se jednat o aktivitu provozovanou v zimním období a terén, ve kterém se činnost odvíjí, musí oproti letnímu období zcela změnit svůj charakter. Tato kritéria jsou významná především v neledovcových velehorách, kde jsou změny charakteru lezení velice odlišné v zimním a letním období. Představme si například Vysoké Tatry, které v zimě zapadnou sněhem a ve stěnách štítů se utvoří led. Jednoduché výstupy podstoupené v letních měsících v zimě nabírají na obtížnosti a stávají se mnohem hodnotnějšími.

2.2.5.3. Vysokohorská turistika

Turistika ve vysokých horách je stejně jako ostatní horolezecké disciplíny uskutečňována s cílem vystoupit na vrchol hory. Nadto je však pro vysokohorského turistu neméně důležitá přítomnost touhy po cestování a prostupování celým pohořím. Jedná se tak o horolezecky nejjednodušší odvětví, jelikož ojedinělé lezecké úseky na trase nepřesahují 3. stupeň stupnice UIAA (Frank & Kublák, 2007).

2.2.5.4. Zajištěná cesta (německy „klettersteig“, italsky „via ferrata“)

Ferraty, jak jsou i u nás nejčastěji nazývány zajištěné cesty, představují v současné době velmi lákavou obdobu horolezectví. Jedná se o spojení pěšího výstupu na vrchol s prvky horolezeckými. Ferraty jsou cesty zajištěné umělými pomůckami vtesanými do skály – kramlemi, žebříky, řetězy či ocelovými lany usnadňující turistům dosáhnout vrcholu.

2.2.5.5. Skialpinismus

Toto odvětví v sobě zahrnuje všechny horolezecké činnosti provozované v horách s lyžemi. Přesněji se jedná o pohyb na lyžích ve volném horském terénu (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Skialpinismus>). Původně skialpinismus znamenal spojení horolezeckého výstupu s lyžařským sjezdem anebo s několikadenními horskými přechody na lyžích. Dnes je skialpinismus také jednou ze závodních disciplín a těší se velké populárnímu nejen u horolezců ale i u široké veřejnosti, která oceňuje pohyb ve volné zimní přírodě.

2.2.5.6. Interdisciplíny

Závěrečnou skupinu rozšířených horolezeckých disciplín představují tzv. interdisciplíny, tedy různé horolezecké formy, ve kterých horolezecké prvky zasahují do jiných sportovních činností. Patří sem speleoalpinismus, vytvořený na základě speleologie, paraglidealpinismus vzniklý z kombinace horolezectví s paraglidingem nebo canyoning charakteristický zdoláváním horských potoků a říček ve směru jejich toku pomocí slaňovací horolezecké techniky (<http://www.cs.wikipedia.org/wiki/Canyoning>).

Předmětem této diplomové práce jsou však žulové skalní útvary dosahující sotva 20 metrů. Proto se dále budeme zabývat už jen skalním lezením v nepískovcových oblastech. Nejprve si uvedeme způsoby lezeckých přelezů a uvedeme klasifikaci, podle níž dnes rozlišujeme obtížnost všech existujících horolezeckých cest.

2.3. Hodnocení výkonu ve sportovním skalním horolezectví

Mnozí horolezci mohou tvrdit, že lezou pro radost a pro pocit zdolané cesty, vrcholu, hory. Mnozí tvrdí, že důležitější než obtížnost je pro ně prožitek, který při lezení mají. Nenajdeme však horolezce, kterého by nakonec nezajímalo, jak hodnotný jeho výkon byl. Kromě osobních pocitů a tužeb v horolezectví existují dva způsoby, jak změřit hodnotu výkonu. Jsou jimi styl, jakým byl přelez uskutečněn a hodnocení výkonu podle stupně obtížnosti.

2.3.1. Styl přelezu

Primárně se zaměříme na styly přelezů ve sportovním skalním lezení. Dle Lieniertha (2004) se totiž jedná o ještě složitější způsob hodnocení přelezů než klasifikační stupnice, kterou se budeme zabývat v kapitole 2.3.2.

Jako první uznávaný sportovní styl volného lezení vznikl v Alpách styl **AF** (Alles frei / All free / vše volně). Jak název napovídá, lezec se na skále pohybuje volně, tedy bez použití technických pomůcek a jisticích bodů. Využívá k postupu jen přírodních chytů a cestu překonává vlastními silami. Nutno říci, že i přes volnost lezení je lezec zajištěn proti pádu nebo na odpočinkových místech (takzvaných „standech“) jisticími body. Citujme Lieniertha (2004): „*Čím více pádů či odsednutí, tím menší hodnota přelezu.*“

Ze stylu AF vychází styl **RP** (Rotpunkt / Red point) zavedený Kurtem Albertem, který začal všechny cesty, které vylezl stylem AF bez odpočinku a v kuse, označovat červenou tečkou u nástupu (Frank & Kublák, 2007). Výstup ve stylu červeného bodu je tak naprosto čistý výkon. Poznamenejme však skutečnost, že vylezení stylem RP povoluje mnohonásobné nacvičování klíčových míst v cestě a přípravu pro následný finální pokus o úspěšný nepřetržitý přelez cesty.

Způsob přelezu stylem RP je velice hodnotný. Ještě větší hodnotu má však styl **OS** (On sight), styl na první pohled. Jedná se o přelezení cesty na první pokus. Lezec cestu předem nenacvičuje, neprozkoumává, ani nesleduje jiného lezce tento terén zdolávat. Sám a bez pomoci vyleze celou cestu bez pádu a odpočinku v jisticích bodech. Prostě přijdu a vylezu (<http://www.hudy.cz>). Z těchto

charakteristik vyplývá, že styl OS je nejhodnotnějším stylem přeletu. Dojde-li k chybě a lezec spadne či je nucen odpočinout si v jisticím bodě, pokus o OS končí a lezec jej už nikdy nemůže v této cestě opakovat. Pokud by pokračoval a jeho pokus by byl úspěšný, přelet se bude zaznamenávat už pouze ve stylu RP.

Určitým uvolněním z pravidel přeletu stylem OS se vyznačuje styl **OS-Flash**. Jako u předchozího stylu je pro Flash typický přelet na první pokus bez jediného pádu či odsednutí. Lezci je však povoleno cestu předem nastudovat a nechat si poradit od zkušenějších lezců (Lienerth, 2004).

V současnosti je především zkušenými a velice zdatnými lezci využíván styl **PP** (Pink point = růžový bod). Mnohé prvovýstupy jsou realizovány právě tímto způsobem, o čemž se můžeme přesvědčit například na internetových stránkách, zaznamenávajících nejčerstvější pokusy o prvovýstupy z oblastí celého světa (<http://www.lezec.cz/zebricek.php>). Výstup je realizován bez pádu a odpočinku v jisticích bodech. Na hodnotě tento styl lehce ztrácí oproti OS kvůli zjemnění pravidel o předchozí zkušenosti s cestou – lezci je povoleno cestu lézt několikrát a předem nacvičovat problematická místa. Dále je pro styl PP typické propínání lana do karabin v průběhu výstupu, což znamená, že v cestě jsou již připravené postupové jisticí body (Lienerth, 2004).

Další ze stylů, využívány zejména pro tréninkové účely a s minimální sportovní hodnotou, se nazývá **Top rope**. Lezec je uvázaný na laně, kterým je jištěn shora (Winter, 2004). V případě chybného kroku dojde k bezpečnému odsednutí do lana. Tento styl je dnes hojně využíván zejména začátečníky a na umělých stěnách.

Na závěr si představíme již zmiňovaný, s volným lezením často zaměňovaný styl lezení **Free solo** neboli lezení nad výškou seskoku bez jakéhokoliv jištění lanem (Winter, 2004). Jde o psychicky nejnáročnější disciplínu, které se věnuje jen hrstka těch nejlepších horolezců, jako například John Bachar či Dan Osman, kterým jejich vášeň pro volné sólo lezení byla osudná. V současné době je hvězdou sólolezení Alex Honnold, který má na svém kontě hodnotné sólo výstupy mj. v Yosemitekém národním parku. On sám popisuje sólo lezení v dokumentu *Alone on the wall*: „*Volné sólolezení je lezením bez lana, zde*

neexistuje žádná záchrana, nic. Tady není prostor pro chybu. Pokud spadnete, zemřete.“ Jak dodává Hatting (1999), jsou to vražedné hry, byť se jedná o tu nejčistší podobu horolezeckého umění (<http://www.documentarystorm.com/alone-on-the-wall/>).

Jen pro úplnost dodáváme, že styl free solo je velice často zaměňován s pojmem free climbing. V druhém případě se jedná o volné lezení, které je dle Wintera (2004) samotnou myšlenkou sportovního horolezectví. Je při něm využíváno lan, skob, úvazků, ale pouze za účelem jištění. Cílem volného lezení je zdolání výstupu až k jeho konci na jeden zátah bez zaváhání a následného pádu či odpočinku v laně.

2.3.2. Klasifikace

Vzhledem k tomu, že posouzení horolezecké obtížnosti výstupu nemůže být nikdy objektivním ukazatelem, jako jsou oproti tomu například přesná měření v atletických disciplínách, vytvořené klasifikační stupnice slouží horolezcům k lepší orientaci ve skalních terénech, odhadnutí svých vlastních schopností a určení, která cesta je pro ně ležitelná a která svou obtížností již tuto hranici přesahuje. Každý lezec tak posuzuje údaj o obtížnosti vzhledem ke svému vlastnímu horolezeckému umění (Procházka, 1975).

Od konce 19. století došlo k celé řadě pokusů o zavedení jednotné hodnotící stupnice obtížnosti. Pro lepší přehlednost vývoje klasifikačních stupňů si v tabulce 1 uvedme některé z nich.

<i>období</i>	<i>zakladatel</i>	<i>název</i>	<i>blížeší popis</i>
1885	Emil Zsigmondy	třístupňová	lehké, středně těžké, těžké
1914	Hans Dülfer	pětístupňová	lehké, mírně těžké, středně těžké, těžké, velmi těžké
1926	Wilhelm Walzenbach	šestístupňová	lehké, mírně těžké, těžké, velmi těžké, zvláště těžké, krajně těžké
30. léta 20. st.	Domenico Rudatis	italská stupnice	obohacení 6-ti stupňové klasifikace o znaménka + a -
1947	zástupci horolezeckých organizací alpských zemí	Internationale Alpenskala	6-ti stupňová klasifikace rozšířená o krajní znaménka + a -
1971	mezinárodní horolezecká asociace	UIAA	12-ti stupňová klasifikace rozšířená o krajní znaménka + a -

Tab. 1: Historický přehled vývoje klasifikačních stupnic v horolezectví

Jak můžeme vidět, první pokusy o ohodnocení lezeckých výkonů v Alpách datujeme ke konci 19. století. Vedle Emila Zsigmondyho, jehož třístupňová klasifikace dala základ pro další rozšíření hodnotící klasifikace alpských přelezů, v dolnorakouských předhůřích se od roku 1894 užívala Beneschova sedmistupňová klasifikace (Lienert, 2004). V první polovině 20. století došlo k několika změnám, neboť horolezecká výkonnost stoupala a stávající počet klasifikačních stupňů přestával být dostačující. Nejprve bylo třístupňové hodnocení rozšířeno Hansem Dülferem na pět stupňů. Záhy přišel Wilhelm Welzenbach s obohacením o šestý stupeň. Italský horolezec, Domenico Rudatis, zavedl k původní Welzenbachově stupnici mezistupně + (těžší) a – (lehčí), čímž vyjádřil horní a dolní hranici jednotlivých stupňů. Na základě italského hodnocení obtížnosti ujednotili zástupci horolezeckých organizací alpských zemí klasifikační stupnici pro lezení v Alpách, obsahující zmíněných šest stupňů rozšířených mezistupně + a –. Tato stupnice, nazvaná Internationale Alpenskala (Mezinárodní alpská stupnice), se stala podkladem pro vytvoření současné stupnice UIAA, která vstoupila v platnost roku 1971 a platí dodnes (Procházka, 1975).

Stupnice UIAA je směrem nahoru otevřená, což zajišťuje stálou flexibilitu v hodnocení horolezeckých výkonů (Frank & Kublák, 2007). K původním šesti stupňům přibyly během posledních desetiletí další vlivem stále se zdokonalující horolezecké techniky a značného postupu ve výkonnosti. V poslední době probíhají prvovýstupy prozatím nejtěžších skalních cest přesahující doposud krajní jedenáctý stupeň obtížnosti. Nejlepší světoví lezci včetně Adama Ondry již posunuli hranici lezitelnosti na další – dvanáctý stupeň. Stupnice UIAA rozlišuje mezi lezením volným, pro které platí stupně I – XII a lezením technickým, tedy s použitím umělých pomůcek jako podpory při výstupu, označeným stupni A0 – A5.

Druhou část diplomové práce tvoří zpracovaný průvodce skal na Jihlavsku. Při hodnocení a očíslování jednotlivých cest jsme využili právě stupnice UIAA. Za zmínku stojí zdůraznit další údaje, které musí být součástí každé popisované cesty. Jsou jimi: datum prvovýstupu a jméno autorů (jsou-li známy), klasifikace celé cesty a nejtěžšího lezeckého místa, popis a nákres výstupu. Dále je vhodné lezce seznámit s informacemi o charakteru terénu (výška stěny, délka výstupu, počet a délka klíčových míst, strmost, apod.) a charakteru lezení (lezecké techniky, přibližný odhad potřebných pomůcek, údaje nutné k orientaci, atd.). Autor každého průvodce si volí svůj osobitý styl popisků, nákresů a rozsáhlost předávaných údajů. Neměl by se však příliš vzdálit od všeobecně známých a využívaných zásad (Kublák, 2008).

Přestože stupnice UIAA platí takřka po celém světě, existuje vedle ní celá řada dalších stupnic, které zohledňují především rozdílná specifika lezeckých terénů. Vedle stupnice UIAA se tak setkáváme s klasifikací pro bouldering, pro volné ledové a mixové lezení nebo pro zajištěné cesty Via Ferrata.

Taktéž není stupnice UIAA jedinou používanou klasifikací ve volném skalním lezení. V různých lezeckých oblastech světa se setkáváme s odlišnými klasifikačními tabulkami. Ty nejpopulárnější z nich si představíme. Na území jižní a západní Francie vznikla devítistupňová klasifikace, která se velmi rychle rozšířila do mnohých skalních oblastí celého světa. V současnosti jsou všechny nejprestižnější skalní výstupy hodnoceny právě francouzskou stupnicí. Skládá se z devíti stupňů, přičemž stupně 4 – 9 jsou rozšířeny o mezistupně a, b, c. Do doby

před přibližně deseti lety (Lienerth, 2004) bylo mezistupňů využíváno nejčastěji až od pátého stupně, v současné době jsou již pravidelně hodnoceny mezistupni i cesty třetího a čtvrtého stupně obtížnosti (http://www.goat.cz/index.php?path=Lezeni_LezeckeStupnice_LezeckeStupnice). Tuto změnu můžeme zaznamenat v tabulce 2.

V pískovcových oblastech České Republiky a německého Saska se setkáme s další, od UIAA odlišnou klasifikací, takzvanou Saskou stupnicí. Původní rozšíření sedmého stupně o obtížnější varianty VIIa, VIIb a VIIc československým pískářem J. Smítkou roku 1942 tvořilo po několik desítek let uznávanou devítimístnou stupnici. Věhlas saského pískovcového lezení a utvoření tamní klasifikace brzy pronikl mezi československé pískáře, kteří novou dvanáctimístnou stupnici přijali. Dnes je tak většina pískovcových cest hodnocena Saskou klasifikací (Lienerth, 2004).

Kromě uvedených typů klasifikací, se kterými se v našich oblastech často setkáváme, existuje další řada stupnic, které v českých skalách nevyužíváme. Patří mezi ně americká klasifikace, která pod čísly I-VI značí časovou náročnost výstupu, druhé číslo znázorňuje tzv. třídu, jehož hodnota 1-3 charakterizuje turistický terén, 4 mírné lezení a teprve číslo 5 znamená lezení. V porovnávací tabulce klasifikačních stupnic začíná americké odstupňování lezeckých cest na čísle 5, které je dále dle obtížnosti členěno na stupně 1-15. Pro ještě přesnější hodnocení je od stupně 5.10 používáno mezistupňů a, b, c, d (Frank & Kublák, 2007). V britských skalních oblastech se lezení rozlišuje ve dvou kategoriích. Nejprve se zohledňuje náročnost výstupu písmeny M, D, VD, S, VS, HVS, XS a E. Poslední stupeň se ještě rozčleňuje na podstupně E1-E10. Druhá část stupnice vystihuje obtížnost volného lezení po skále. Samotné lezení po strmé skále začíná na stupni 4, od kterého se každý další stupeň dělí na mezistupně a, b, c, a končí stupněm 7. Zcela odlišná je australská stupnice, která je charakteristická odstupňováním cest volného skalního lezení stupni 11 – 36 (Lienerth, 2004).

Pro lepší představu provázanosti jednotlivých klasifikačních škál předkládáme převodní tabulku uvádějící právě zmíněné typy horolezeckých klasifikací doplněné o slovný popis. Je třeba zdůraznit, že převod stupňů z jedné

stupnice do druhé je pouze přibližný. Převodní tabulky různých autorů se také lehce liší, což je pochopitelné, neboť zde hraje roli každý subjektivní názor jednotlivých lezců, či zvyk v dané oblasti. Pro představu uvádíme nejaktuálnější převodní tabulku zahrnující všechny výše zmíněné změny a posuny ve výkonnosti.

UIAA	FRA	USA	SASKO	UK		AUS
				Obt.	Tech.	
1	1		I			
2	2		II			11
3	3	5.0	III	M		12
3+	3+	5.1		D		
4-		5.2				
4	4a	5.3	IV	VD	4a	
4+	4b	5.4	V	S		13
5-		5.5				
5	4c	5.6	VI	HS	4b	14
5+	5a	5.7		VS	4c	15
6-	5b	5.8	VIIa	HVS		16
6	5c	5.9	VIIb	E1	5a	17
6+	5c+	5.10a	VIIc			18
6+/7-	6a					
7-	6a+	5.10b	VIIIa	E2	5b	19
7-/7	6a+/6b					
7	6b	5.10c	VIIIb			20
7/7+	6b/6b+					
7+	6b+	5.10d	VIIIc	E3	5c	21
7+/8-	6c	5.11a				22
8-	6c+	5.11b	IXa			23
8-/8	6c+/7a	5.11c		E4		
8	7a	5.11d	IXb		6a	24
8/8+	7a/7a+					
8+	7a+	5.12a	IXc	E5		25
8+/9-	7b	5.12b				26
9-	7b+	5.12c	Xa	E6	6b	27
9-/9	7b+/7c					

9	7c	5.12d	Xb			28
9/9+	7c/7c+					
9+	7c+	5.13a	Xc	E7	6c	29
9+/10-	8a	5.13b				
10-	8a+	5.13c	XIa	E8		30
10-/10	8a+/8b					
10	8b	5.13d	XIb	E9	7a	31
10/10+	8b/8b+					
10+	8b+	5.14a	XIc	E10		32
10+/11-	8c	5.14b		E11		33
11-	8c+	5.14c	XIIa	E12	7b	34
11-/11	8c+/9a					
11	9a	5.14d	XIIb			35
11/11+	9a/9a+					
11+	9a+	5.15a	XIIc			36
11+/12-	9b	5.15b				
12-	9b+	5.15c	XIIIa			
12-/12	9b+/9c					
12	9c	5.15d	XIIIb			
12/12+	9c/9c+					
12+	9c+	5.16a	XIIIc			
12+/13-	10a	5.16b				

Tab. 2: Převodní tabulka klasifikačních stupnic
(http://www.goat.cz/index.php?path=Lezeni_LezeckeStupnice_LezeckeStupnice)

2.4. Pravidla lezení v nepískovcových skalních oblastech

Pravidla lezení ve skalních oblastech České Republiky se rozdělují do dvou skupin – lezení v nepískovcových oblastech a v oblastech pískovcových a v Jizerských horách, které vyžadují zvláštní pozornost a větší ochranu proti poškození. V naší práci se zabýváme pouze lezením na žulových, tedy nepískovcových skalách, proto připojíme bližší rozbor pravidel v těchto oblastech.

Pravidla lezení v nepískovcových skalních oblastech vstoupila v platnost dne 26. ledna 2013. Každá lezecká oblast má příslušnou oblastní vrcholovou komisi (OVK), která může Pravidla zpřísnit. O všech změnách a odchylkách však rozhoduje nejvyšší horolezecký orgán v České Republice – Český horolezecký svaz (ČHS), který pravidla zaštiťuje. Konkrétně jsou zástupci OVK povinni o svých plánech informovat Centrální vrcholovou komisi při ČHS. Pravidla se skládají celkem z šesti částí, z nichž ty nejpodstatnější představujeme blíže.

Článek č. 2 se týká **Ochrany přírody**. Tato kategorie se v naší práci ještě několikrát objeví, neboť některé skalní útvary na Jihlavsku, konkrétně Zaječí skok a Čertův hrádek, podléhají vyhláškám o ochraně přírody a krajiny – jedná se o zákonem chráněné přírodní památky. Článek ochrany přírody slučuje povinnosti, kterými se lezci musí řídit, aby svou činností nijak nepoškozovali skálu ani její okolí. Zároveň se musí chovat v souladu s místními omezeními a výnosy majitelů pozemků, správců a orgánu ochrany přírody. Zmíněn je v neposlední řadě také zákaz takového vytváření chytů a stupů, při kterém je poškozován povrch skal, použití zimní horolezecké výbavy jako stoupacích želez, cepinů, apod., či zasazování skalních skob do již existujících cest vyjma míst povolených příslušnou OVK.

Po ochraně přírody následuje článek č. 3 o **Fixním jištění**. Jistící skoby a slaňovací body vsazené do skály musí odpovídat příslušným normám ČSN a požadavkům bezpečnostní komise ČHS a za jejich bezpečnost a funkčnost odpovídá ten, kdo skálu takto osadil. Přesto je každý lezec povinen zkontrolovat před použitím stav fixního jištění a použije jej pouze v případě, kdy se jeví jako bezpečné. Zaznamená-li jakoukoliv vadu na jistícím bodu, je povinen ihned

informovat správce příslušné skalní oblasti, který za údržbu a osazování skal odpovídá. Jejich jmenný seznam je volně k dispozici na internetových stránkách ČHS (http://www.skalnioblasti.cz/5_index.asp?cmd=8). Za oblast Jihlavska v současnosti odpovídá pan Martin Slíva.

Článek č. 4 o **Nových lezeckých cestách** zmiňuje základní pravidla a informace o projektech a nových cestách vznikajících po úspěšném dokončení prvovýstupu nebo prvopřeletu. Jeho autor je povinen navrhnout její název a klasifikaci a zaslat příslušnému OVK kompletní informace. Stejně tak zahájení projektu je nutné nahlásit 30 dnů před jeho započítáním. Nárok na dokončení nové cesty či varianty trvá jeden rok a každá započatá cesta je označena smyčkou s dlouhými volnými konci v prvním jištění. V tomto limitu se smí v cestě pokračovat další družstvo pouze s povolením autorů projektu. OVK si vyhrazuje právo na zrušení cesty či projektu v případě nedodržení ustanovení pravidel OVK ze strany autorů. Závěrem má OVK možnost uzavření oblasti či její části pro vytváření nových cest a variant.

Závěr Pravidel tvoří článek č. 5 o **Dohledu nad dodržováním pravidel**, který přísluší všem lezcům a článek č. 6 o **Platnosti pravidel**, která byla schválena Výkonným výborem ČHS dne 26. ledna 2013. V Pravidlech nalezneme také dvě přílohy – seznam definovaných pojmů k Pravidlům a Horolezecké značky. (<http://www.horosvaz.cz/res/data/058/010522.pdf>)

3. Historie lezení na Jihlavsku

Historii horolezecké činnosti na Jihlavsku lze rozdělit do několika období. Jako první období uvádíme 80. léta 20. století považovaná za vznik oddílu, dále období po roce 1980, kdy bylo na Jihlavsku vytvořeno nejvíce nových cest a prvovýstupů, následují 90. léta, která jsou charakterizována výbornými horolezeckými výkony mladší generace, a na závěr předkládáme období od roku 2000 dodnes. V příloze 1 potom připojujeme historické fotografie dokreslující představu o horolezectví v Jihlavě.

1970 – 1980

Odrazovým můstkem v historii lezení na Jihlavsku je rok 1975, do kterého datujeme vznik Horolezeckého oddílu TJ Spartak Jihlava. Jedná se o poměrně rozšířenou informaci, která je považována za zcela pravdivou. V bádání historickými prameny jsme však narazili na zmínky, které napovídají, že organizovaná horolezecká činnost v oblasti existovala již dříve. Nepočtený horolezecký spolek zde fungoval již v šedesátých letech minulého století. Po tragické smrti jednoho z členů v Tatrách byl však v tichosti rozpuštěn. Domníváme se, že tento spolek spadl pod TJ Modeta Jihlava, jejíž název také nesl.

Roku 1975 se do Jihlavy přistěhoval Ivo Doležal, dříve působící u letectva v Uherském Hradišti, kde vedl tamní horolezecký oddíl. Neváhal a společně se Zdeňkem Láníkem a Ladislavem Dvořákem založil Horolezecký oddíl při TJ Spartak Jihlava (Kotlík, 2002). Jeden z prvních členů HO Karel Neubauer zmiňuje jméno Jana Straňavského, který podle něj oddíl vedl v prvních letech jeho existence. Činnost oddílu byla zaměřena spíše na pohybové aktivity v tělocvičně a k lezení jako takovému moc často nedocházelo. Mezi roky 1977 – 1979 oddíl prakticky nefungoval. Jeho činnost byla v těchto letech minimální, kontinuita oddílu však přerušena nebyla (K. Neubauer, personal communication, March 11, 2015).

Na podzim roku 1979 se HO začal opět rozjíždět. Na jeho rozkvětu se podílel zejména Zdeněk Láník, který se toho roku stal oddílovým předsedou a Karel

Neubauer. Vedle nich přišel do oddílu Pavel Kubát, špičkový pískovcový lezec z Vansdorfu, který s sebou přinesl mimo cenné horolezecké znalosti a zkušenosti také „písařský“ zvyk ukončovat sezonu Posledním slaněním. Ku prospěchu byla na konci osmdesátých let také spolupráce s Třebíčskými lezci. Tréninky se z tělocvičen přesunuly na místní skály, začaly se provádět prvovýstupy a uskutečňovaly se rozmanité společné akce a setkání horolezců. Vedle Posledního slanění, jehož první ročník datujeme do roku 1979, zmiňujeme dnes již tradiční rituál – Loupeživý rytíř, vánoční setkání členů HO na Zaječím skoku s kytarou a svařeným vínem. Díky nejstaršímu záznamu z oddílové kroniky víme, že první ročník Loupeživého rytíře se uskutečnil již roku 1976 (Příloha 2).

1980 – 1990

Na začátku 80. let oddíl velice aktivně fungoval. Za zmínku stojí další členové, kteří do oddílu vstoupili: K. Hercig, K. Sýkora, J. Svoboda, Z. Fojtásek, M. Jarolím, M. Nováčková (Vaňková), M. Dufek, Eva Suchá, I. a Z. Vlkovi, J. Konopecký, R. Hoffmann, J. a P. Talavaškovi, J. Novotná, L. Smejkal, J. Hromádka a další. S přispěním neaktivnějších členů oddílu vznikla více jak stovka nových cest na zdejších skalách. Mezi organizované akce horolezců přibýly i první zahraniční výjezdy. Ten vůbec první byl uskutečněn v létě roku 1981 do pohoří Pietra Craului v Rumunsku. O rok později se jihlavští lezci vydali do Bulharského pohoří Rila. Mezitím se již staly tradicí zimní i letní Tatry. Čím dál častěji se jezdilo do různých skalních oblastí ČR – na Žďárské vrchy, do Moravského krasu, na sever Čech do Jetřichovic, na Hrubou skálu apod.

I přes možnosti výjezdů na vzdálenější skály byla využitelnost skal na Jihlavsku v průběhu 80. let velmi vysoká. Připomeňme, že neexistovaly žádné umělé stěny, jediný trénink tak poskytovaly zdejší skály. Lezci „oblézali“, co mohli. Vedle skal, kterým se v naší práci věnujeme, se lezlo na několika dalších skalních výchozech, například Stěnkách u Helenína, Černé stěně, či skále v Přímělkově. Největší pozornost si ale zaslouží železniční most u jihlavského hlavního nádraží. Chodit na „most“ se začalo kolem roku 1985 a zůstal hojně využíván během následujících 15 let. Zpočátku se na mostě spíše boulderovalo a traverzovalo (Příloha 1, Obr. 5). To ale brzy členům HO nestačilo a začali si tak lano „házet

z vrchu“. Přístup k železniční trati byl totiž poměrně jednoduchý, navíc v místě trať lemovalo zábradlí, za které se lano uvázalo a spustilo podél mostních pilířů k zemi. Pro lepší představu nalezneme v příloze 1 na obrázku 6 fotografii člena HO jištěného lanem pověšeným za zábradlí.

V druhé půli osmdesátých let také přichází do oddílu mladá krev – talentovaní lezci, kteří se začali shlížet ve velmi obtížných cestách. Patří sem jména jako M. Vlk, A. Zeman, J. a P. Ryškové, P. Zikmund, I. Kunštát a D. Kotlíková. S touto generací v podstatě končí klasické období, které je vytlačováno sportovním pojetím lezení kladoucím důraz především na výkon a tlačícím přírodní stránku do pozadí. Tato skutečnost souvisí s rozmachem nové disciplíny – lezeckých závodů a vznikem prvních umělých stěn (Kotlík, 2002).

Velkým přispěním jihlavskému lezení byla výstavba nové boulderové umělé stěny. Za její realizaci stála Dana Kotlíková, jedna z nejvýznamnějších osobností jihlavského HO. Stěna vznikla roku 1988 na půdě jejího bytu v Henčově u Jihlavy a fungovala až do roku 1993. Byla přes 2 metry široká a plošně až 7 metrů vysoká. Poskytovala slušnou zimní přípravu a spolu s „mostem“ přispěla ke značnému vzrůstu výkonnosti jihlavských lezců (D. Kotlíková, personal communication, March 30, 2015).

V polovině 80. let také došlo k výměně předsednictví. Stávajícího Zdeňka Láníka nahradil ve funkci předsedy HO Spartak Jihlava Pavel Kubát, který se vyznačoval poctivým vedením oddílu. Jak jsme se dozvěděli, za jeho předsednictví oddíl opravdu kvetl. Pravidelně organizoval rozmanité metodické akce zaměřené například na chytání pádu (Příloha 1, Obr. 1) a záchranu po pádu, dále zajišťoval přednášky na téma zdravotní péče a první pomoci, besedy o horolezectví, nácvik prusíkování, jumarování a činnosti lezce po pádu do visu v laně, či pravidelné tréninky nejčastěji na skále u Malého Beranova (Příloha 1, Obr. 2) a Severce, nebo společenské akce spojované s horolezectvím, jako například již zmíněné Poslední slanění (Příloha 1, Obr. 4).

1990 – 2000

Horolezectví na počátku 90. let je úzce spjato s politickými událostmi v naší zemi. Vzhledem k otevření hranic do Evropy se začaly dovážet nejrůznější lezecké pomůcky a vybavení. Dále získali horolezci v celém bývalém Československu mnohem větší možnost vyjetí do zahraničí. Rakouské Alpy, italské Dolomity, chorvatský NP Paklenica, apod. se pro nás staly snadno přístupnými lezeckými cíli. Nejinak tomu bylo i pro jihlavské lezce, kteří začali organizovat výlety do právě zmíněných oblastí. Pro takové výzvy však bylo třeba mnohem intenzivnějšího a efektivnějšího domácího tréninku. Ten stále nejlépe poskytoval „most“. Jihlavští horolezci zde lezli velmi často, což se pochopitelně nezamlouvalo železničářům. Společnou dohodou mezi Českými drahami a Horolezeckým oddílem však bylo lezcům lezení na mostních pilířích umožněno pod podmínkou, že dojde k vsazení jistících bodů. Lano si tak lezci nemuseli házet z vrchu, čímž redukovali riziko nebezpečného pohybu v blízkosti kolejiště. Doslova díky „mostu“ vznikla pětičlenná skupina mladší generace horolezců, do které patřil M. Vlk, T. Pospíšil, K. Kubiska, J. Rosický a R. Krčál. Mladíci se pyšnili skvělou výkonností, která je spolu s lezeckým nadšením hnala k hodnotným výstupům (M. Vlk, personal communication, March 30, 2015). Právě oni jsou nejčastějšími provolezci a tvůrci nových, obtížnějších cest a variant, které byly na skalách na Jihlavsku v průběhu 90. let realizovány. Za zmínku cesta s názvem „Šestka“ na Skále u Malého Beranova, v oblasti první přeledená cesta o obtížnosti VI klasifikace UIAA.

Podstatnou změnou, kterou oddíl ve své historii prošel, bylo jeho vystoupení z tělovýchovné jednoty Spartak Jihlava, ke kterému došlo roku 1993. Jak praví Žádost o vystoupení z TJ, jejímž autorem byl předseda HO Pavel Kubát, oddělením horolezeckého oddílu dojde k větší samostatnosti jednak při ekonomickém rozhodování a zároveň při vlastní sportovní činnosti klubu. Tato žádost byla schválena a výkonnému výboru HO Jihlava bylo potvrzeno osvědčení o registraci. Nově vzniklý Horolezecký klub Jihlava sepsal Stanovy, které byly valnou hromadou HK Jihlava schváleny dne 5.5.1993.

Ke změně ve funkci předsedy HK Jihlava došlo po několika letech předsednictví Pavla Kubáta roku 1996. Jeho následníkem se stal Pavel Hekl,

dlouhodobý člen HK a výborný horolezec, kterého nahradil po roce 2000 Martin Dufek.

Celá 90. léta se v neposlední řadě vyznačují vznikajícími umělými lezeckými stěnami. I v Jihlavě byl podán návrh na stavbu umělé stěny, která by sloužila jako tréninkový prostor nejen pro členy HK, ale i pro širokou veřejnost a děti. Roku 1998 tak vznikla cvičná stěna v tělocvičně ZŠ. E. Rošického, o rok později byla postaven i boulder. Přítomnost lezecké stěny ve městě lákala nové a nové zájemce o lezení, zejména děti (Příloha 1, Obr. 7). Při ZŠ byl organizován horolezecký kroužek, který vedla Dana Kotlíková, jedna z osob, které se o vznik stěny nejvíce zasloužily. Dětský horolezecký kroužek čítal na desítku členů, kteří se zejména po roce 2000 pravidelně zúčastňovali horolezeckých závodů v okolí.

Nesmíme zapomenout zmínit rozmach adrenalinových sportů, které pohltily i jihlavské horolezce. Nejedním členem HO se shlédlo v paraglidingu, speleoalpinismu, lezení v ledu, apod. Volný pohyb do zahraničí umožňoval objevit krásy výškového lezení. Z jihlavských lezců například vyrazili K. Hercig s P. Švecem na Pamír, K. Sýkora zdolal Aconcaguu, M. Pechek Mt. McKinley – dokonce s legendárním Mirkem Šmídem, manželé Kotlíkovi Damavand v Íránu, manželé Svobodovi vyrazili fotit do Himalájí, atd. Mezi další dobyté vrcholy členů HK patřil v té době Mont Blanc, Matterhorn, či Mt. Kenya v Africe (Kotlík, 2002).

Období po roce 2000

Umělá stěna na ZŠ E. Rošického fungovala velice dobře a návštěvnost byla v letech 2000 – 2010 velmi vysoká.. Přesto jihlavským lezcům mnohdy nestačila a začali se rozjíždět do větších lezeckých center, například pražského Smíchova či na brněnskou Klajdu, na víkendy do vzdálenějších skalních oblastí ČR a na několika denní výjezdy do zahraničí. Velmi lákavé bylo italské Arco, Dolomity, francouzské Bioux, rakouský Höllental. Nechyběly ani destinace nacházející se přes půl zeměkoule: K. Sýkora s A. Zemanem lezli v yosemitských stěnách v Kalifornii, J. Svoboda s P. Zikmundem v amerických Red Rocks (Kotlík, 2002).

Vzhledem k těmto a dalším skutečnostem se na zdejších skalách lezlo čím dál méně. Nejčastěji navštěvovanou zůstala Skála u Malého Beranova a most, příležitostně se jelo na Čertův hrádek. Severka a další menší skalní výchozy začaly vzhledem k lezecké nečinnosti zarůstat, až jsou v dnešní době zcela nevhodné k lezení.

Akce horolezeckého klubu se zredukovaly na poslední slanění, nejčastěji organizované na Čertově hrádku na Čeřínku a vánoční setkání Loupeživého rytíře u Zaječího skoku. Horolezecké schůze se konají sotva jednou do roka a zúčastňuje se jich čím dál méně členů. Po roce 2000 došlo k dalším změnám ve vedení klubu. Martina Dufka nahradil Karel Sýkora, který ve své funkci setrval až do letošního roku.

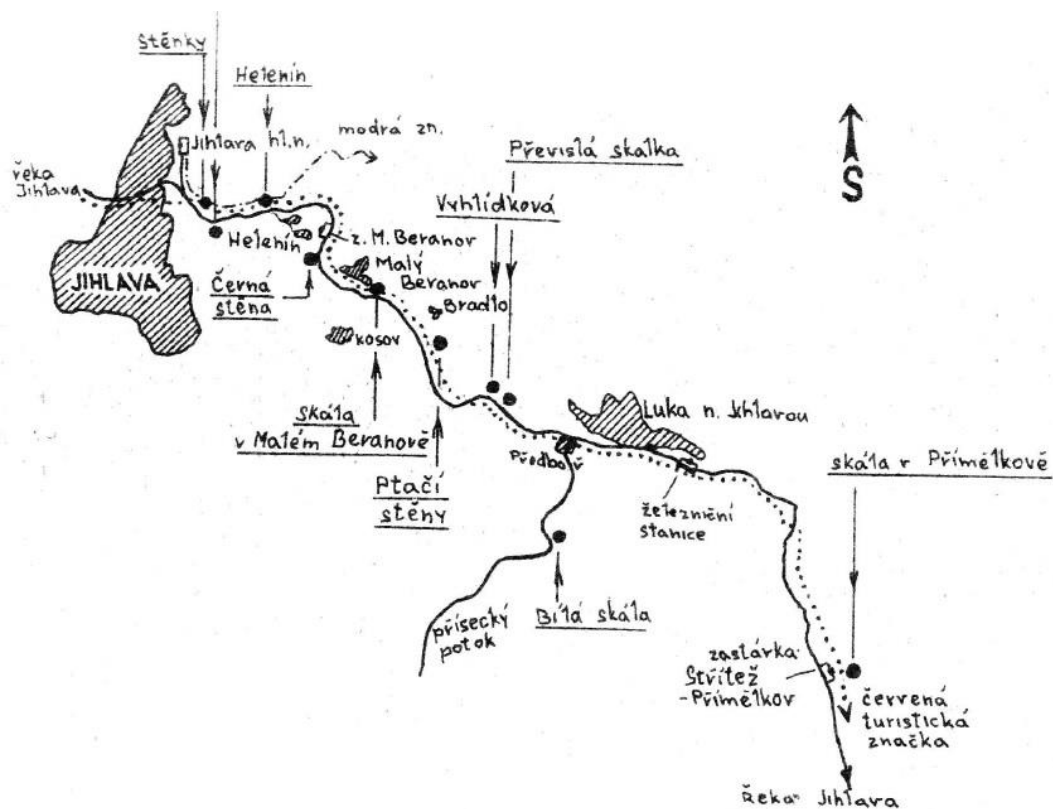
Po období částečného úpadku horolezecké činnosti v Jihlavě došlo v posledních letech ke snahám o její znovuoživení. Iniciativy se chopila opět Dana Kotlíková, která se prosadila s požadavkem o výstavbu zcela nového krytého lezeckého centra (Příloha 1, Obr. 8). Centrum Wall Street Tendon vzniklo roku 2012 ve staré kotelně bývalé budovy Motorpalu a poskytuje přes 40 jistících linií a 100 cest na ploše 500 m² (<http://www.lezecke-centrum-jihlava.cz/o-lezecke-stene.html>). Centrum je určeno pro širokou veřejnost od úplných začátečníků, kteří zde mohou využít služeb zkušených instruktorů horolezectví, přes zkušené lezce, až po malé horolezce, kteří se mohou zapsat do každodenních horolezeckých kroužků.

Bohužel, roku 2013 zcela přestala fungovat lezecká stěna na ZŠ. E. Rošického. Stěna zde stojí, nemá však revize a chátrá.

V letošním roce došlo k poslední výrazné změně ve fungování HK Jihlava. Stávající předseda Karel Sýkora přenechal vedení oddílu Janu Svobodovi, jednomu z nejzkušenějších jihlavských lezců a členu HK od počátku 80. let.

4. Skalní útvary na Jihlavsku

Jak jsme již řekli v úvodních kapitolách, okres Jihlava leží na Českomoravské vrchovině. Jde o oblast, kterou mají horolezci v podvědomí zejména ve spojení se skalními útvary u Žďáru nad Sázavou. Dráteničky, Čtyři palice, Devět skal či Rozštípená skála jsou častým cílem mnoha horolezců. Skály na Jihlavsku stojí v jejich stínu, neboť se jedná o nižší a menší útvary, v dnešní době dokonce postupně zanedbávané. Jihlavští lezci se však vždy snažili o rozvoj lezení v našem okrese a oblézali zde doslova každý balvan. Za nejlepší skalní terény jsou dodnes považovány skály nacházející se v údolí řeky Jihlavy – Beranovská skála a Bílá skála, dále přírodní památka Čertův hrádek, kde bohužel lezení není povoleno, neboť zde platí zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/92 Sb. podléhající obecným ustanovením daným v § 36, čemuž se budeme věnovat v konkrétní kapitole Čertův hrádek. Lezecká činnost se dále koncentrovala do bezprostřední blízkosti města, za cvičné skalky zejména v minulosti sloužily Severka u Jihlavy, skály u Helenína, železniční most u hlavního vlakového nádraží a ojediněle Zaječí skok. V dnešní době se občas leze už jen na železničním mostě. Lezení téměř vymizelo i z Ptačích stěn, nižších skalních výchozů nacházejících se v blízkosti první zmiňované Beranovské skály. Na obrázku 5 přikládáme mapu oblasti s vyznačenými body konkrétních skal. Mapa pochází z papírového průvodce Horolezecké terény v okolí Jihlavy a jejím autorem byl roku 1982 Karel Neubauer. Na mapě si můžeme všimnout, že skalek, na kterých se v minulosti lezlo, bylo vzhledem k dnešní době poměrně hodně.

Obr. 5: Poloha jednotlivých skal na mapě údolí řeky Jihlavy a Příseckého potoka (Neubauer, 1982)

Cílem naší práce je poskytnout zejména jihlavské horolezecké komunitě ucelený přehled všech skalních útvarů v okrese, na kterých je či v minulosti byla provozována horolezecká činnost a vytvoření aktuálního průvodce skály u Malého Beranova, Bílé skály a Čertova hrádku. V současnosti je většina v předchozím odstavci zmíněných skal zarostlá a nevhodná k horolezeckému výcviku. V naší práci je však neopomínáme a každé věnujeme kapitolu. Obsahem každé kapitoly je popis skalního útvaru, pro lepší přehlednost a přístup k místu připojujeme mapu, fotografie daného terénu, zajímavosti a historické zmínky dokládající horolezeckou činnost.

Způsob zpracování průvodce

Pro lepší přehlednost obsahuje průvodce skály u Malého Beranova, Čertova hrádku a Bílé skály černobílé nákresy zobrazující samotné stěny, příp. věže s vyznačeným vedením cest. Snažili jsme se barevně odlišit jednotlivé cesty od jejich variant. Dále je součástí průvodce Čertův hrádek nákres půdorysu, díky kterému nejlépe odhalíme nástupy a polohu jednotlivých cest. Půdorysy zde uvádíme jako první, neboť se díky nim následně budeme snadněji orientovat v nákresech stěn a věží.

U půdorysů je každá cesta označena číslem a šipkou znázorňující její nástup. V nákresech je vždy vyznačen přesný průběh cesty. Jedná-li se o variantu, je barevně odlišena. Přerušovaná čára značí úseky, které nejsou z našeho pohledu viditelné. Cesty jsou na nákresech masívů očíslovány zleva doprava. Každá cesta má u svého nástupu číslo, kterému odpovídá následný slovní popis. Upozorňujeme, že na některých nástupních místech skály jsou napsaná čísla, která však neodpovídají našemu, ani žádnému jinému průvodci oblasti. Ojedinele se také objeví římská číslice značící obtížnost cesty. I zde jde o neodpovídající údaje.

Slovní část průvodce tvoří název cesty, datum prvovýstupu a jméno autora, stupeň obtížnosti v klasifikaci UIAA a bližší popis. Vzhledem k lidské (ne)paměti jsou názvy či autoři některých cest nejasné či neznámé. Zároveň se ojedinele vyskytují nepřesné informace o vzniku cesty, data tak zde uvádíme pouze orientačně (např. jaro 1982).

Co se týče dalších prvků, na nákresu hlavní stěny Čertova hrádku objevíme malými bílými kolečky vyznačené jistící body. Pro lepší orientaci jsou do nákresů zaznačeny stromy a keře. Žádné další prvky nejsou použity.

4.1. Severka u Jihlavy

Popis

Jedná se o skupinu stěn vysokých do 20 metrů tvořených granitem. Jelikož je skála orientována na sever, ve stěnách je dlouho zadržována vlhkost a povrch skály zůstává povětšinu času navlhlý a pokrytý mechy. Granit podléhá zvětrávání, skála je na první pohled tmavší a na dotek špinavá. V posledních desetiletích padla Severka v zapomnění a postupně zarůstá (Obr. 6). Skála je na mnoha místech porostlá mechy a drobnou vegetací. Na několika skalních plošinách můžeme vidět vzrostlé stromky, zejména břízky. Stejně jako skála, i její bezprostřední okolí je velmi zarostlé. Nachází se v poměrně prudkém zalesněném svahu nad řekou Jihlavou a v současnosti slouží bezdomovcům jako útočiště. Potvrzuje nám to Ing. Dana Kotlíková (personnal communication, October 15, 2014), do jejíhož revíru patří les, ve kterém se Severka nachází. Příznává, že při pravidelných kontrolách a úklidových obchůzkách lesa nalézá spousty předmětů, které do lesa nepatří. Nejedná se pouze o odpadky jako obaly, plechovky, prázdné lahve apod., ale také kusy látek, injekční stříkačky a potrhane matrace.

Obr. 6: Hlavní stěna skalního výchozu Severka u Jihlavy (foto autorka)

Souřadnice

49°40'40" s. š.

15°60'63" v. d.

Přístup

Skála je v bezprostřední blízkosti města Jihlavy, konkrétně městské části Na Březinkách. Nicméně, přístup k ní je poměrně nejasný a bez jasných instrukcí je skálu velice obtížné nalézt. Výchozím bodem je dnes již bývalý Hotel Jihlava, případně konečná zastávka trolejbusové linky C (1). O kousek dál se nachází supermarket Lidl (2), u kterého lze zaparkovat. Pro přístup ke skále se musíme dostat na levý okraj rybníku na Březinkách (3), za kterým se nachází Základní škola Demlova. Zde budeme pokračovat po chodníku lemujícím vodní plochu a na jeho dalším okraji uhneme doleva nad stráně. Chodci zde vyšlapali pěšinku, která však není vždy zcela zřetelná. Pěšina nás zavede pod stráně k řece, kde pokračujeme po proudu vody, dokud ve svahu nezahlédneme skálu. Na obrázku 7 připojujeme mapku s vyznačenými body a Severku označenou šipkou.

Obr. 7: Mapa s polohou Severky (<http://www.mapy.cz> a autorka)

Horolezecká aktivita

Při pátrání do historie a objevování prvovýstupů vedených na Severku jsme našli nejstarší zmínky z období 80. let 20. století. Prvovýstupy byly realizovány skupinou nadšených jihlavských horolezců v čele s K. Neubaurem, K. Sýkorou a J. Svobodou. Všechny prvovýstupy, které byly na Severku vylezeny, jsou zaznačeny v průvodci s názvem Cvičné skály na Moravě z roku 1988. Část průvodce právě se Severkou přikládáme na obrázku 8. Na skálu vedlo 35 cest, které se většinou lezly klasicky s použitím vlastního jistícího materiálu. Pevných jistících bodů – skob bylo ve skále jen pár. Dnes jsou dnes velice zrezné a příliš bezpečnosti nevzbuzují. V minulosti byla skalka často využívána k odpoledním tréninkům členů Horolezeckého oddílu Jihlava, neboť je svou polohou jednou z nejdostupnějších cvičných skal v blízkosti města.

OKOLÍ JIHLAVY

Zdeněk Láník—Karel Neubauer

Skály v okolí Jihlavy jsou v několika skupinách. Významnější jsou stěny u Malého Beranova a Bílá skála v údolí Příseckého potoka.

I. SEVERKA U JIHLAVY

Skupina stěn vysokých do 20 m. Skála je orientována na S, proto jsou stěny po dešti delší dobu vlhké.

Přístup: z Jihlavy od konečné stanice trolejbusu „C“ proti hotelu Jihlava. Přejdeme komunikací k hotelu, obejdeme jej z levé strany, tím se dostaneme nad strání. Po cestičce sejdem k řece, odtud dopr. po proudu řeky pod stěny.

1. Skluzavka. — III.	7. Zarestlá. — III+.
2. Vztekla. — III.	8. Měkká cesta. — V.
3. Cesta Slováků. — III.	9. Ošitá. — III.
4. Obejda. — III.	10. Nejistěno. — III+.
5. Nahatá cesta. — IV—A ₁ (4+).	11. Pískovcová stěna. — III+.
6. Myšl stěna. — III.	12. Láhová spárka. — III.
	13. Mrazík. — III+.
14. *Oskobovaná.* Z velkého balvanu 2 m vzhůru, odtud vl. do kouta, jím vzhůru na plošinu. Šikmo dol. vzhůru a přes převis. — IV—; K. Neubauer—K. Sýkora, 1982. N přímo ve spádnicí žlábků, stěnkou do kouta a dále stejně. — IV; K. Sýkora, 1983.
15. *Cesta pramene.* Koutem cesty č. 14 pod l. okraj stěchy. Odtud dol. pomocí sk. pod stěchu. Dol. přes hranu (sk.), vzhůru koutem (sk.) na vrchol. — IV A₁; K. Neubauer—J. Svoboda, 1982.
16. *Jirkův sen.* Od první sk. č. 15 přes stěchu pomocí sk. a vzhůru koutem (sk.). — III A₁; J. Konopecký—K. Sýkora—J. Svoboda, 1982.
17. Posná. — III+.	22. Lílák. — IV—.
18. Plošina. — III.	23. Cesta kapků. — III+.
19. Cistič. — IV.	24. Údolní křehatá. — IV—A ₁ (4+).
20. Nebojsa. — III.	25. Direkta. — IV A ₁ (4+).
21. Šero. — III—.	
26. *Vyzývavá.* Z police plotnou ve spádnicí lipice nejvyššího převisu, přímo přes něj na plošinu a na vrchol. — V—; P. Pána—J. Svoboda, 1983.
27. *Údolní praná.* a) Plochým půllíčkem, krok dol. na polici. Plotnou

28. Hrana špejll. — III.	32. Konečná. — IV.
29. Děloživec. — III.	33. Skluzavka. — III.
30. Vločka. — III.	34. Hanzova stěna. — III.
31. Ohava. — III.	35. Oblátnutá. — III.

II. STĚNKY U JIHLAVY

Dvě malé 5m stěny nad silnicí s mod. zn. Je zde 11 cest z l. 1981 až 1983.
Přístup: od hl. nádr. v Jihlavě ve směru k osadě Helenín, 10 m. chůze.

III. JAVOŘICE

U nejvyššího vrcholu Jihlavských vrchů Javořice (837 m n. m.) kolem zříceniny hradu Štamberka jsou skupiny na sebe navrhnutých žulových balvanů, vysoké 10–15 m. Všechny skály v okolí Javořice jsou chráněny a horolezecká činnost zde není povolena.

IV. ČERTŮV HRÁDEK NA ČEŘÍNKU (717 m n. m.)

Na vrchu Čeřínek jsou skupiny žulových bloků Čertův hrádek a Hláska, členěných v rozmanité skalní útvary. První výstupy před r. 1960. Čertův hrádek je chráněný přírodní výtvoř a horolezecká činnost zde není povolena.

Výstupy z l. 1970–1980 uskutečnili P. Baar, Z. Dvořák, P. Hekl, Z. Láník, K. Neubauer. Jména lezců a názvy dříve vykonaných cest uvádíme pouze pro registraci.

A. Čertův hrádek

1. Rozporák. — III+.	6. Hradní. — III.
2. Cesta k verřihále. — III.	7. Mastná spára. — III.
3. Nouzový vjezd. — IV.	8. Rychlý dech. — IV.
4. Mačky. — IV+ A ₁ .	9. Travers (až k č. 3). — III.
5. Slímák. — IV A ₁ .	

B. Hláska

10. Stará cesta. — III+ A ₁ .	13. Kavarád. — III.
11. Excentrická spára. — III.	14. Potíčko. — III.
12. Verřihální spára. — III+.	

Obr. 8: Část průvodce věnovaná Severce u Jihlavy (Doležal, 1988)

4.2. Zaječí skok

Popis

Skupina skalních stěn Zaječí skok je na Jihlavsku velmi významnou lokalitou. Toto místo, vzdálené přibližně 4 kilometry od středu města, láká k častým turistickým procházkám a vycházkám do přírody. Dle Laštovičky (1978) je místo vyhledáváno pro své kouzlo romantického přírodního prostředí umocněného tragickou lidovou pověstí pojící se ke vzniku názvu nejvyššího skalního útvaru. Magicou atmosféru umocňuje tekoucí řeka Jihlava, která zde začíná mít větší spád a vytváří drobné peřeje, jejichž hukot se nese celým údolím. Skalní defilé sestává z pěti samostatných skalních výchozů oddělených od sebe průrvami a úžlabinami. Skalní stěny vystupují z příkrého svahu nad pravým břehem řeky a táhnou se v délce přibližně 170 metrů. Nejvyšší je prostřední skála (Obr. 9) dosahující třicetimetrové výšky, směrem k oběma krajům skalního defilé se poté skály snižují (Růžička In Macháček, Růžička, Tauber, Toman, 1987). Jelikož je Zaječí skok velmi významnou lokalitou, nalezneme k jeho geologickému složení velmi podrobný popis. Skalní útvary jsou tvořeny moldanubickými středně až hrubozrnnými cordieriticko-biotitickými pararulami a migmatity, do kterých v severní části pronikají žilné žuly (Čech, Hlaváč, Jandová, Ruschková, Šumpich, Švarc, Toman, 2001). Ve zkratce to znamená, že se skalní výchozy skládají z následujících hornin: pararula, migmatit a granit neboli žula. Na úpatí nalezneme rozsáhlou balvanovou suť, která vznikla působením mrazového zvětrávání v periglaciálních podmínkách (<http://www.lokality.geology.cz>).

Obr. 9: Pohled na hlavní skalní výchoz skupiny Zaječí skok z jeho spodní části
(foto autorka)

Přírodní rezervace Zaječí skok

Praktická ochrana území trvá od roku 1924, kdy bylo území vyhlášeno jako soukromá přírodní rezervace patřící Leopoldu Kosovskému, statkáři z Horního Kosova. Stalo se tak na popud Přírodovědeckého klubu v Jihlavě, jmenovitě profesora jihlavského gymnázia Josefa Ambrože, který v oblasti podnikl mnohé výzkumy místní květeny – jedná se tak o nejstarší přírodní rezervaci v okrese Jihlava. Roku 1933 přešlo území do správy Ministerstva školství a národní osvěty (MŠANO), které jej vyhlásilo jako státní přírodní rezervaci. Důvodem ochrany je pozoruhodná botanická lokalita, kde na poměrně malém území roste nepřehledné množství různých druhů květeny. Nejvýznamnější je vzácná kapradinka skalní (*Woodsia ilvensis*) dále známá už jen z Jeseníků a z Moravského krasu od Adamova. Vedle kapradinky skalní zde byla objevena ještě neméně vzácná játrovka *Esterella gracilis* (Růžička In Macháček, Růžička, Tauber, Toman, 1987). Chráněné území má rozlohu 1,6 ha, je tedy ukázkou střetu několika biotopů na velmi malé ploše, což je také předmětem podrobnějšího zájmu a důvodem ochrany.

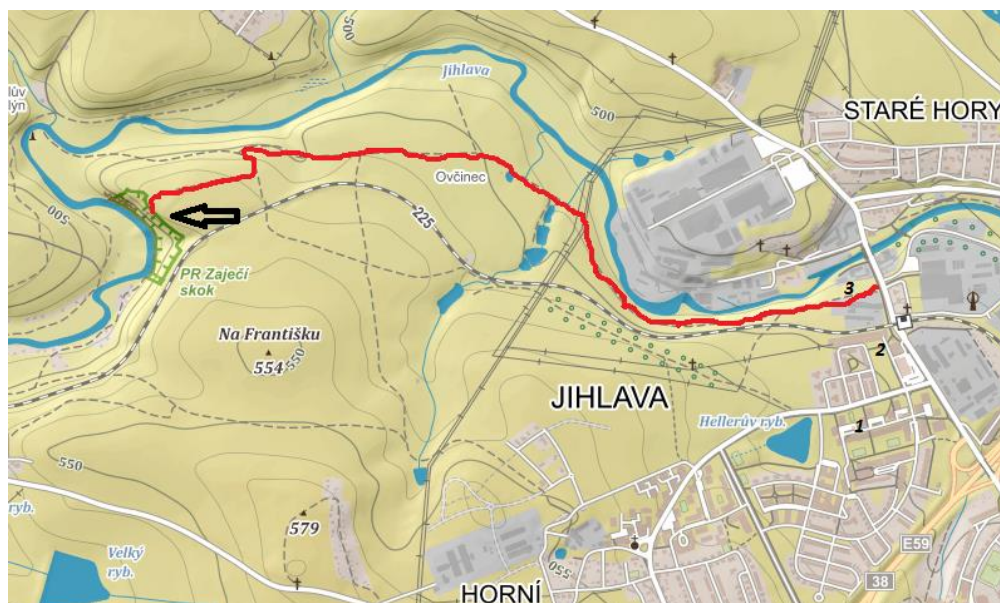
Souřadnice

49° 24' 46,99" s. š.

15° 32' 6,07" v. d.

Přístup

K Zaječímu skoku vede turistická cesta procházející stromovou alejí, lemující pole a vstupující do smíšeného lesa. Nejvhodnějším výchozím bodem je zastávka trolejbusové linky C Na Dolině (1). V blízkosti se nachází supermarket Penny, u kterého lze zaparkovat. Mineme supermarket a přejdeme železniční přejezd (2). Pokračujeme ještě pár desítek metrů z kopce podél hlavní silnice, dokud nevidíme cestu uhýbající vlevo, na kterou odbočíme (3). Nacházíme se na červené turistické značce, která nás cca po 2,5 km dovede přímo na Zaječí skok. Cesta je schůdná i pro cyklisty, neboť je poměrně široká a v letních obdobích bez problémů sjízdná.

Obr. 10: Mapa s polohou Zaječího skoku jeho a přístupovou cestou
(<http://www.mapy.cz> a autorka)

Pověst

Jak nám název napovídá, k místu se pojí pověst, kterou ve zkrácené formě představujeme. Vycházíme přitom z publikace Lidové pověsti z Jihlavy a okolí (Polák, 1993), která sjednocuje nejznámější jihlavské pověsti.

Pověst vypráví o zlém rytíři, žijícím na Plandrech, jehož největší zábavou byly divoké štvance a hony. Využíval přitom svým poddaných jako nadháněčů divoké zvěře. Svě poddané trýznil takovým způsobem, až jej samou nenávistí proklínali. Jednoho podzimního odpoledne ho popadla náhlá touha vyjet si na lov. Vzápětí vyrazil ze zámku a řítil se s množstvím nadháněčů do lesů. Po chvíli si však pán všiml starce opírajícího se o svou hůl, kterému již nohy nesloužily. Několika ranami bičem ho krutý pán zahnal do houfu nadháněčů a pokračoval v jízdě. Na okraji lesa se s křikem pustil do lovu a své nadháněče honil k vyčerpání. Starý muž, opírajíc se o hůl, byl k smrti vyčerpán a pánovi tak brzy klesl znovu do cesty. Rytíř nelenil a v bezmezném vzteku mu zasadil další ránu bičem. Stařec jen zašeptal: „Bůh tomu chce, že dnes ulovíme to strašné zvíře.“ Načež padl mrtev k zemi. V tom okamžiku prolétl kolem rytíře zajíc. Pán nelenil a dal se do jeho pronásledování. Zajíc ho hnál až k okraji skalní stěny, tyčící se nad řekou Jihlavou. Zajíc ve své rychlosti a hnán pánovým vztekem skočil ze skály do hlubokého údolí. Rytíř, oslepený jeho pronásledováním, nestihl svého koně udržet a i on se se svým koněm zřítíl ze skály do údolí, kde oba zahynuli. Od té doby nese skála svůj název. Pověst nám připomíná otisk koňské podkovy, který můžeme dodnes spatřit ve skalisku nad řekou (Obr. 11).

Obr. 11: Otisk podkovy na Zaječím skoku (foto autorka)

Horolezecká aktivita

Vzhledem ke skutečnosti, že je Zaječí skok od roku 1924 chráněným územím, horolezecká aktivita se soustředila spíše do ostatních lezeckých terénů v nedalekém okolí. Přesto nacházíme několik důkazů o historickém provozování lezení i na této skále. Opět odkazujeme na přílohu 2, kde poskytujeme nejstarší záznam z kroniky Horolezeckého oddílu, týkající se právě Zaječího skoku. Jedná o malbu skály vytvořenou k příležitosti zakončení roku 1976, která také obsahuje zmínku o provedení provovýstupu – Ježíška dne 24. 12. 1976. Předpokládáme, že k prvním výstupům došlo o mnoho let dříve, nemáme však spolehlivé zdroje, které by naši domněnku potvrzovali. Od roku 1976 se na Zaječím skoku konaly pravidelné akce jako vánoční setkání horolezců. Horolezectví při těchto akcích hrálo vedlejší roli, po většinou se na něj ani nedostalo.

V současnosti se na Zaječím skoku neleze, nebo jen naprosto ojediněle. Jihlavští horolezci si jsou vědomi přírodního bohatství, které jeho okolí nabízí a v žádném případě jej nechtějí a nehodlají nijak narušovat. Do skály bylo v minulosti zavrtáno minimum jistících bodů, které jsou v současné době téměř nepoužívané. Skála je tak ponechána svému přírodnímu okolí a není ani uměle přečišťována.

4.3. Ptačí stěny

Popis

Skupina žulových skalních výchozů nazvaných Ptačí stěny byla v minulosti poměrně často navštěvována a sloužila k uspokojivému lezeckému tréninku. Jedná se o několik menších skalních útvarů dosahujících maximální výšky 20 metrů. Stěny se nachází na levém břehu řeky Jihlavy ve stráni nad cestou. Jsou roztroušené na poměrně velké ploše a ukryté ve vysokém smrkovém porostu. V současnosti se na nich téměř neleze. Stejně jako Severka u Jihlavy, i Ptačí stěny podléhají zarůstání a silnému zvětvávání. S trochou snahy na nich ještě nalezneme lezitelná místa, nejde však o příliš záživné lezení.

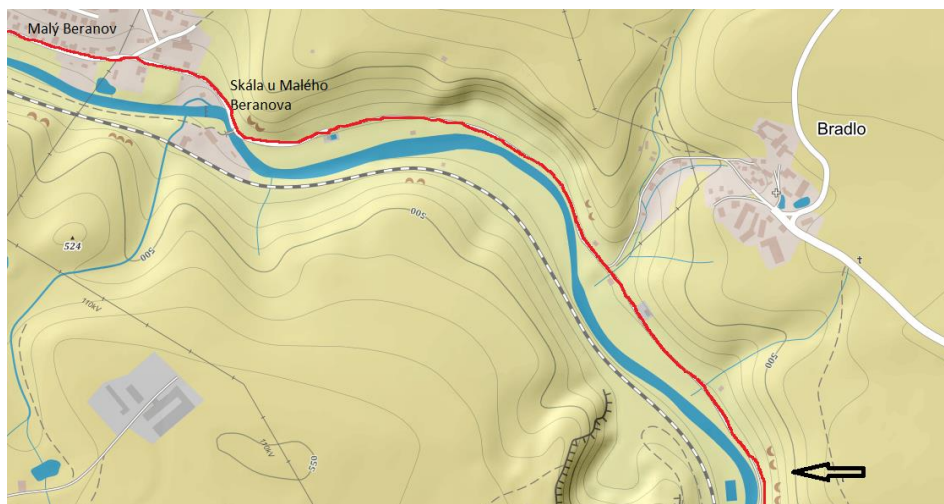
Souřadnice

49°39' s. š.

15°65' v. d.

Přístup

Ptačí stěny se nachází v údolí řeky Jihlavy nedaleko skály u Malého Beranova, kterou považujeme jako výchozí bod pro přístup ke stěnkám. Od skály pokračujeme po červené turistické značce (též cyklotrase R04) směrem na Luka nad Jihlavou. Mineme bývalý kamenolom, cestu uhýbající doleva do obce Bradlo, až dojdeme k lávce, která vede k lomům na druhé straně řeky. Vpravo ve stráni najdeme Vstupní stěnu a dále doprava jsou roztroušené další stěny. Jejich viditelnost od cesty je s rostoucím porostem čím dál horší.

Obr. 12: Mapa s polohou Ptačích stěn (www.mapy.cz a autorka)

Horolezecká aktivita

Ptačí stěny byly objeveny koncem 80. let minulého století jihlavskými horolezci. Ihned po objevení došlo k prvním výstupům, které byly zaznamenány do průvodce Horolezecké terény v okolí Jihlavy. Do skupiny Ptačích stěn spadá Vstupní stěna, Dvojková, Lá mavá, na kterou vede nejvíce cest, dále Těžká, Převislá a Oblíbená (Obr. 13). Většina cest byla přelezena roku 1982 a mezi prvolezci byli: K. Neubauer, K. Sýkora, J. Novák, I. Fojtíková, Z. Láník a P. Hekl.

A. Vstupní stěna

1. *Deštivá.* – III+.

B. Dvojková

C. Lá mavá stěna

2. *Staronová.* – III+.

3. *Cherubín.* – V–.

4. *Zdenkova.* – IV–.

5. *Ā pokušení.* – V, III.

6. *Spára.* – III+.

7. *Trávou i skálou.* – III.

8. *Vtlačená cesta.* – III.

D. Těžká

9. *Mechařova plantáž.* – III–.

10. *Spárou.* – IV– A₁ (5).

11. *Dia spára.* – IV– A_{1,2}.

E. Převislá

12. *Humus.* – III.

13. *Nedokončená.* – III+.

14. *Ptačí střecha.* – IV+ A₂.

15. *Kvize.* – IV A₀ (4+).

16. *Zahradník.* – V–.

F. Oblíbená

17. *Věčka.* – III.

18. *Převisky.* – III A₁ (4).

19. *Dlouhánova.* – IV–.

20. *Náhodná.* – III–.

Obr. 13: Seznam cest vedoucích na Ptačí stěny (Doležal, 1988)

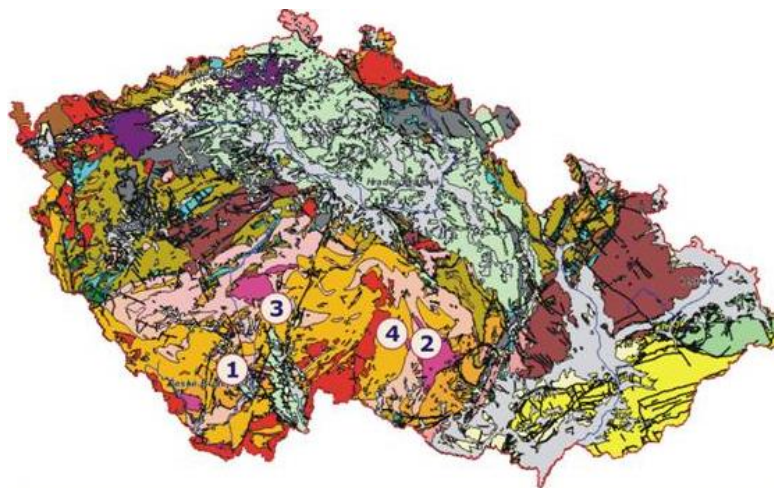
4.4. Skála u Malého Beranova

4.4.1. Popis skalního útvaru

Skála u Malého Beranova (nebo také Beranovská skála) je na Jihlavsku největším horolezeckým lákadlem. Bohužel, pro geology a přírodovědce je tato oblast poměrně bezvýznamnou, neboť se zde nevyskytují žádné zvláštní druhy květeny, zvířectva a ani skalní útvar není považován za geologicky pozoruhodný. Existuje proto jen velice málo informací o struktuře skály a jejím složení. Pro horolezce je nejdůležitější, že se jedná o žulový skalní útvar. Hornina, která z největší části masiv tvoří, je pojmenována jihlavský syenit (Laštovička, 1978). Jedná se o středně až hrubě zrnité horniny, které nejčastěji odpovídají křemennému monzonitu. Typickými hlavními materiály jsou v celém Jihlavském masivu, do kterého skála spadá, plagioklas, ortoklas, křemen, biotit, hypersten, diopsid a amfibol

(http://www.pruvodce.geol.morava.sci.muni.cz/Kosov/jihlavsky_masiv.htm).

Syenit je relativně vzácná hornina, která se vyskytuje dohromady ve čtyřech oblastech České Republiky (Obr. 14).

Obr. 14: Výskyt syenitu v ČR, bod 4 - oblast jihlavského masivu
(http://www.geologie.vsb.cz/PraktikaGeologie/KAPITOLY/4_MAGMATITY/4_MAGMATITY.htm)

Beranovská skála je asi 20 metrů vysoký skalní útvar vystupující nad řekou Jihlavou. Nejpřístupnější a nejlezenější je jeho hlavní část, kterou můžeme vidět na obrázku 15. Do stran se skála postupně snižuje. V levé části skalní stěny, zakryté začínajícím lesním porostem, vznikly v poslední době nové boulderové cesty opatřené jistícími body. Skála se nachází naproti soukromému pozemku, ke kterému vede most přes řeku Jihlavu. Vrchol je přístupný nejen horolezcům, ale i zdatnějším turistům, kteří se na něj mohou dostat po cestičce vedoucí z pravé strany skalní stěny. Výhled bezpochyby stojí za to.

Obr. 15: Skála u Malého Beranova – pohled na hlavní část stěny (foto autorka)

Souřadnice

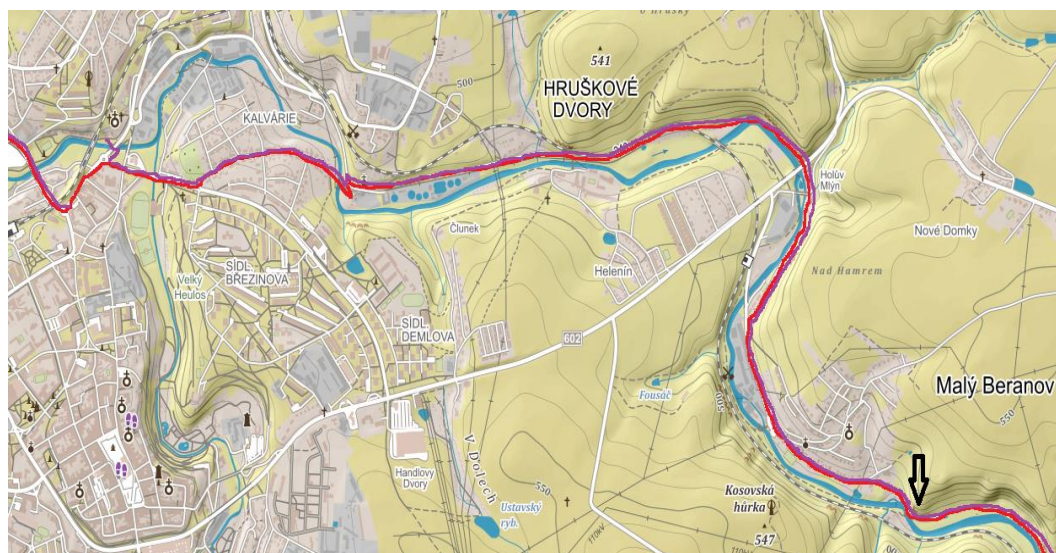
49°24'46,99" s. š.

15°38'31,9" v. d.

4.4.2. Přístup

Beranovská skála se nachází v těsné blízkosti obce Malý Beranov asi 5 kilometrů od Jihlavy. V současné době je velice dobře přístupná, neboť kolem ní prochází trasa cyklostezky Jihlava – Třebíč – Raabs, ke skále se tak můžeme v krátkém čase dostat na kole. Cyklostezku současně kopíruje červená turistická značka, které se mohou držet pěší příchozí. Ti také mohou využít městské hromadné dopravy z Jihlavy, konkrétně linky č. 12 se zastávkou v Malém Beranově. Autem se dá bez problémů dojet přímo pod skálu a zaparkovat podél zmíněné cyklostezky.

Obr. 16: Mapa s přístupovou cestou k Beranovské skále z Jihlavy
(<http://www.mapy.cz> a autorka)

4.4.3. Horolezecká aktivita

Skála u Malého Beranova je vedle Čertova hrádku považována za nejlepší horolezecký terén v oblasti. Vzhledem k tomu, že se skála nachází v bezprostřední blízkosti cesty, její hlavní stěna nepodléhá zarůstání a vlhnutí. Přes den je také vystavena přímému slunečnímu záření, které zajišťuje její rychlé vysoušení. Na skále tak neplatí žádná omezení, lezení může být provozováno celoročně a také používání magnézia je zde povoleno.

Počátky lezecké činnosti na Beranovské skále jsou nejasné. Při podrobnějším zkoumání historie obce Malý Beranov jsme narazili na zmínku o vytváření cest na konci 19. století (http://www.maly-beranov.cz/Hist_1.htm). Domníváme se, že v minulosti měla skála poněkud jinou podobu, pravděpodobně vyčnívala až k samotnému břehu řeky. Při výstavbě prašné cesty byla pravděpodobně část skály odstřelena, čímž získala svou dnešní podobu. Prašná cesta, vedoucí pod skálou, k ní poskytovala snadný přístup.

Co se týče doložené horolezecké činnosti na Beranovské skále, s jistotou ji můžeme zařadit do období 80. let minulého století. Se vznikem Horolezeckého oddílu při TJ Spartak Jihlava patřila k často využívaným lezeckým cvičným terénům. V letech 1981 – 1983 zde vznikly oficiální prvovýstupy zaznamenané v průvodci Cvičné skály na Moravě (Doležal, 1988). Jejich zapsání si můžeme prohlédnout na obrázku 17.

V. SKÁLY V MALÉM BERANOVĚ

Asi 20 m vysoká stěna.

Přístup z Jihlavy po čer. zn. 5 km, popř. autobusem měst. dopravy na konečnou v Malém Beranově. Odtud po silnici s čer. zn. směrem na Luka n. Jihl. Skála vyrůstá nad zatáčkou silnice a je zdaleka vidět.

1. *Hračka*. Kolmou plotnou na plošinu a spárou přes převisek nahoru. — III; K. Neubauer—K. Sýkora, 1982.
2. *Dřevorubecká*. Pod převisem T dopr. vzhůru do kouta, přes malý převisek na plošinu, spárou ve spádnici a šikmo dopr. nahoru. — III—; A. Benda—Z. Láník—J. Novák, 1981.
3. *Požítková*. Přev. skalním výšvihem do ukloněných ploten k hladkému břichu (pod ním sk.), přes ně a vzhůru na vrchol. — IV; K. Sýkora—J. Svoboda, 1983.
4. *Poslední lež*. Přes převis dopr., převisem vzhůru a dol., středem plotny v nápadných dřerách vzhůru pod 1. okraj převisu, převisem na vrchol — 4 sk. — V; J. Dásek—K. Neubauer, 1983.
5. *Mechaři*. — IV; K. Sýkora—J. Svoboda, 1983.
6. *Stopař*. Přev. koutem (sk.) na plošinu, T vlevo (sk.), koutem přes převis a na vrchol. — V—; neznámí lezci. První známý průstup A. Benda—Z. Láník, 1981.
7. *Výkyv*. — IV; neznámí lezci.
8. *Vertikální omyl*. — IV+; A. Benda—Z. Láník—J. Novák, 1982.
9. *Direttissima*. — IV+; K. Sýkora—J. Svoboda, 1983.
10. *Asfaltová*. Z plošinky nad sk. v č. 8, vodorovně dopr. do kouta. Přes převis pod hranu, vpr. od hrany plotnou na blok, dále mírně dopr. plotnou a koutem na trav. plošinu a lehce na vrchol. — IV+; K. Neubauer, 1983.
11. *Do kopce plotnou*. — IV A₁; A. Benda—Z. Láník. — 5—; Z. Fojtášek—Z. Láník, 1982.
12. *Hladká hrana*. IV—; P. Kubát—Z. Láník, 1980.
13. *Do kouta*. — III; neznámí lezci.

Obr. 17: Část průvodce věnovaná skále u Malého Beranova (Doležal, 1988)

Jak můžeme z průvodce vidět, za většinou propřelezů stojí z jihlavských horolezců zejména K. Sýkora, Z. Láník, K. Neubauer, J. Svoboda. Dále se na výstupech podíleli P. Kubát, A. Benda, Z. Fojtášek, J. Novák a J. Ďásek.

Spolu s mladší generací výborných lezců HO Jihlava zažilo další vlnu vzniku nových cest období 90. let. Jednalo se především o těžší varianty již stávajících cest a vylezení několika do té doby nepřelezených linií. V tomto období vznikla například populární „Šestka“, tedy první vylezená cesta o obtížnosti VI klasifikace UIAA.

Celkově však byla skála téměř celá přelesená, nové cesty už v dalších obdobích nevznikaly. Pro zpestření se jihlavští lezci věnovali boulderování, tzn. cvičnému přelézání problematických a převislých míst ve výšce pár metrů nad zemí.

V poslední době došlo k několika změnám, které ještě více zpřístupnily skálu i méně zdatnějším lezcům. Před několika lety se stal správcem skal v oblasti pan Martin Slíva, aktivní horolezec původem z Karvinska. Jeho vizí bylo vzkřísit jihlavské lezení, které v té době lehce upadalo. Není se čemu divit, spolu s rozšířením umělých stěn a lepší přístupností k zajímavějším a rozsáhlejšími lezeckým terénům, byly skály na Jihlavsku mnohem méně navštěvovány, než v minulosti. Bohužel, správce se nepohodl s vedením HO Jihlava, neboť došlo ke konfrontaci odlišných názorů a pohledů na horolezectví jako takové. Dovolujeme si alespoň ve zkratce uvést podstatu problému. Většina jihlavských horolezců jsou zarytí klasici, vyznávající čisté tradiční lezení. Zároveň jsou velice šetrní k přírodě a raději by skalní bod zarostlý vegetací oblezli, než by jej vytrhli. Pan Slíva měl v plánu Beranovskou skálu přečistit a zasadit nové jisticí body, s čímž zástupci HO Jihlava souhlasili. Co bylo zarážející, byl počet nýtů, které se na skále objevily, způsob vytvoření některých boulderových prvovýstupů a neohleduplnost vůči rostoucí vegetaci. Dle HO je skála zbytečně přenýtovaná a došlo k odstranění některých velmi starých břížek. Oproti tomu, díky iniciativě pana Slívy je masiv se svou nynější podobou mnohem více přístupný také méně zdatným lezcům.

4.4.4. Současný průvodce skály u Malého Beranova

V této části průvodce poskytujeme nákresy skály u Malého Beranova následované slovním popisem jednotlivých cest. Celý masiv je rozdělen do tří sektorů, které jsou odděleně znázorněny v nákresech s vyznačeným vedením cest. Jedná se o levou část masívu, která přechází v boulderově leženou snižující se skalní stěnu, kterou v našem průvodci neuvádíme. Přesto, že jsou i tyto krátké, dvou až pětimetrové cesty zajištěné nýty, jeví se nám zbytečné je podrobněji uvádět. Další částí je čelní stěna, kterou také pokrývá nejvíce cest. Třetí částí je pravá stěna masívu, na kterou vedou lehčí, více položené cesty. Celkově v našem průvodci představujeme 30 linií.

Seznam cest: Skála u Malého Beranova – levá část masívu

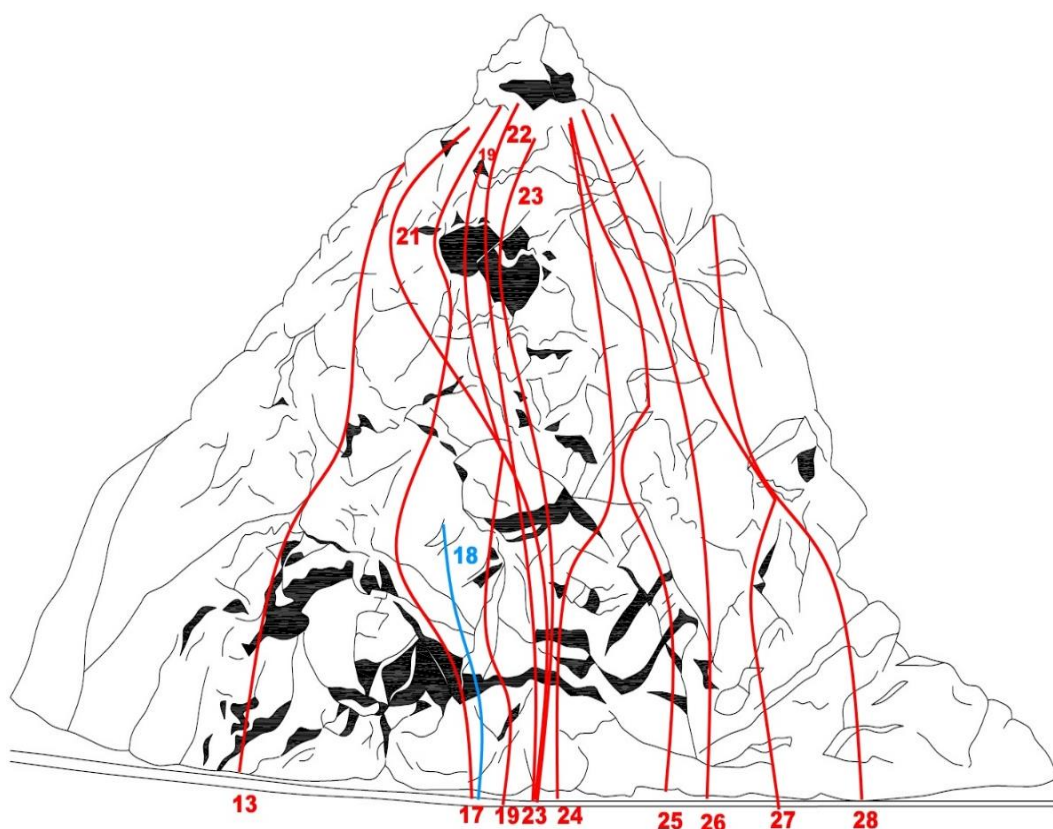
Obr. 18: Cesty vedoucí na levou část skály u M. Beranova (D. Ladra a autorka)

1. Mátoha	2 +	<i>K. Sýkora, J. Novák, J. Svoboda (2.4.1982)</i>	
			Stěnkou přes koutek.
2. Anarchista	2 +	<i>J. Novák, K. Sýkora, J. Svoboda (1982)</i>	
			Stěnkou přímo vzhůru.
3. Smrček	2 +	<i>J. Novák, K. Sýkora, J. Svoboda (1982)</i>	
4. Tiché kroky v mechu	3	<i>Z. Láník, P. Kubát (1981)</i>	
			Nástup na levém okraji stěny, dva metry vzhůru a traverz přes plotny doprava pod břízy. Zarostlou skálou na vrchol.
4a. Nástupní varianta 3		<i>Z. Láník</i>	
5. Mechař	5 -	<i>K. Sýkora, J. Svoboda (1.5.1983)</i>	
			Převislým skalním výšvihem do ukloněných ploten pod hladké břicho. Přes něj výrazným koutkem vzhůru po na sestupovou rampu.
6. }			
7. }		<i>Z. Láník, K. Sýkora, J. Svoboda</i>	
8. }		(konec 80. let minulého století)	
9. }		sestup možný cestou č. 10	
10. Hračka	4 -	<i>K. Neubauer, K. Sýkora (22.5.1982)</i>	
			Nalevo od nástupu cesty č. 11 přímo vzhůru kolmou plotnou na plošinu. Spárou sokolíkově přes převísek a přímo na vrchol.
11. Dřevorubecká	4 -	<i>Z. Láník, P. Kubát (1981)</i>	
			Pod převísem doprava vzhůru do kouta, přes malý převísek na plošinu. Spárou ve spádnici a šikmo doprava na vrchol.
11a. Varianta 1	4 -		
11b. Přímý nástup	4		
11c. Tupá hranka	5		
			autor neznámý (80. léta)
			Přísně po tupé hraně po malých chytech.

12. Požitková 4 *K. Neubauer, K. Sýkora (22.5.1982)*
Převislým skalním výšvihem do ukloněných ploten k hladkému břichu, přes něj k vrcholu.
13. Do kopce 5 - *Z. Láník, Z. Fojtášek (1982)*
4A1 *Z. Láník, A. Benda (1982)*
Nástup pod velkým převisem, přes něj na plošinu. Mírně doprava na piliř a na vrchol.
14. K + K 6 - *D. Kotlíková, J. Kotlík (80. léta)*
Nástup přímo k hladké plotně, traverz pod střechovitým převisem a zprava přes něj na plošinu. Dále vzhůru cestou č. 13.
15. Vzdušná 5 - *autor neznámý, 80. léta*
Převislým nástupem k jištění v plotně, dále přímo vzhůru plytkým koutkem a plotnami na lávku pod vrcholovým převisem.
16. Stopař 4 + *Z. Láník, A. Benda (1981)*
Převislým koutem na plošinu a doleva. Poté koutem přes převis a na vrchol.
- 16a. Naivní zkratka 5 *Z. Láník, Z. Fojtášek (1982)*

Seznam cest: Skála u Malého Beranova – čelní stěna masívu

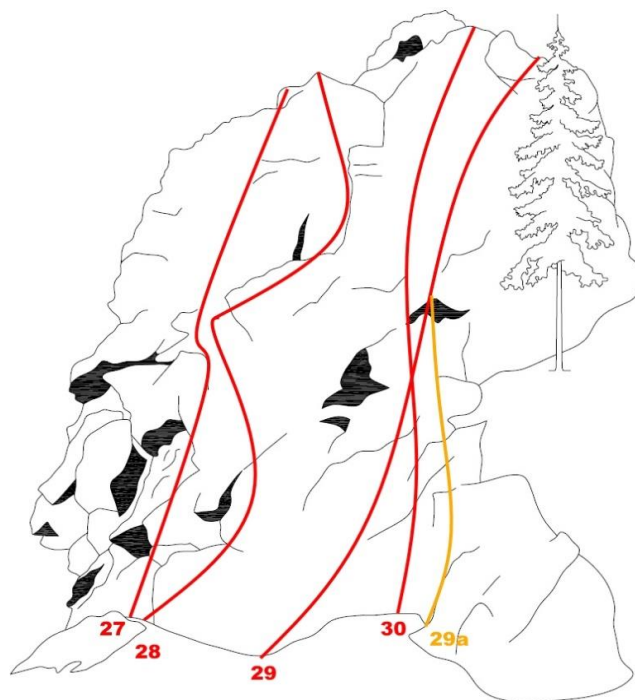

Obr. 19: Cesty vedoucí na čelní stěnu skály u M. Beranova (D. Ladra a autorka)

17. Poslední leč	5 +	<i>K. Neubauer, J. Ďásek (13.7.1983)</i>
		Přes převis doprava, převisem vzhůru a doleva, středem plotny v nápadných dírách vzhůru pod levý okraj převisu, převisem vpravo na vrchol.
18. Nástupová var. – boulder	5 +	<i>autor neznámý</i>
19. Šestka	6	<i>M. Vlk (90. léta)</i>
		Nástup těsně vlevo od nosu převisu obtížně do plotny, přímo vzhůru pod vrcholové převisy, přes ně vpravo zářezem.

20. Přímo přes nos	6 +	<i>M. Vlk (90. léta)</i>
21. Výkyv	4	<i>autor neznámý</i> Převislým koutem a následně za hranu a vzhůru, mírně doleva pod levý okraj převisu pod vrcholem. Koutem a doprava na vrchol.
22. Diretká	4 +	<i>K. Sýkora, J. Svoboda (1983)</i> Koutem pod převis, přes něj na plošinu a pod převis, přes něj na vrchol.
23. Hladká hrana	4	<i>Z. Láník (1980)</i> Jako cestou č. 21 za hranu, poté vzhůru a z plošinky doprava na hranu na stupínek. Podél ní vpravo na vrchol.
24. Asfaltová	4 +	<i>K. Neubauer (16.7.1983)</i> Koutem jako cesta č. 21 ke kruhu, šikmo doprava do kouta pod převis, přes něj pod hranu. Vpravo od hrany plotnou na blok, dále mírně doprava plotnou a koutem na traverzovou plošinu a lehce na vrchol.
25. Břicha	6 -	<i>K. Sýkora (80. léta)</i> Přes břichovité převísky do kouta pod převis, přes něj vzhůru a hned doprava na hranu, po ní na vrchol.
26. Váha	5	<i>K. Sýkora (90. léta)</i> Vzporem do černého kouta, poté mírně vlevo nahoru do ploten.

Seznam cest: Skála u Malého Beranova – pravá část masívu

Obr. 20: Cesty vedoucí na pravou část skály u M. Beranova (D. Ladra a autorka)

27. Melouch	4 -	<i>autor neznámý (80. léta)</i> Vpravo od cesty č. 26 plotnou na plošinu, poté pravou částí výrazné plotny doleva na vrchol.
28. Do kouta	3 -	<i>autor neznámý (80. léta)</i> Šikmo doleva do kouta, z něj na plošinu a koutem doprava na vrchol.
29. Normálka	2	<i>autor neznámý</i> Stěnkou a vhloubením pod hladkou plotnu, doprava na plošinu a koutem na vrchol.
29a. Nástupová var.	2	<i>autor neznámý</i> Stěnkou ve spádnici k vrcholu.
30. Plotnou	4	<i>K. Neubauer (16.7.1983)</i> Stěnkou, poté koutem doprava. Nástup do plotny těsně vlevo od šikmé spáry v ní, plotnou přímo přes její oblý vrchol a dále lehce na vrchol.

4.5. Bílá skála

4.5.1. Popis skalního útvaru

Tento nejrozsáhlejší skalní výchoz na Jihlavsku je vzdálen přibližně 10 kilometrů jihovýchodně od Jihlavy. Na obrázku 21 se můžeme přesvědčit, že se jedná se o přibližně 25 metrů vysokou a 100 metrů dlouhou skalní stěnu nacházející se v malebném údolí Příseckého potoka, pravého přítoku řeky Jihlavy. Lze tvrdit, že geologicky je tato skála poměrně nezajímavá. Podobně jako u Beranovské skály, ani k tomuto objektu jsme nedohledali bližší informace o jeho geologické stavbě. Ve zkratce uvádíme základní strukturu: skálu tvoří převážně muskoviticko-biotická žula mísená se syenity. Na povrchu je světlá a vzhledem ke své poloze příliš nepodléhá zvětrávání. Pro horolezce připojujeme upozornění, že je skála místy lámavá. Opatrnost, případně použití horolezeckých přileb, jsou zde proto na místě.

Obr. 21: Bílá skála (foto autorka)

Skála se nachází na soukromém pozemku spadajícím pod katastrální úřad obce Puklice. Vedení obce však s provozovanou horolezeckou činností souhlasí a dává k ní veškerá povolení. Horolezci jsou přitom povinni chovat se v okolí skály ohleduplně a zejména nepoškozovat nově vysazený smrkový les nacházející se

v pásu pod skálou. Všechna plánovaná přečištění a odlesnění směji být realizována v těsné blízkosti skály, konkrétně do tří metrů od ní.

Asi 20 metrů od skály směrem po proudu Příseckého potoka se nachází slušný boulder (Obr. 22). Jedná se o mírně převislý, přibližně pětimetrový balvan, který může lezcům skvěle posloužit jako rozehrátí.

Obr. 22: Boulderový balvan v blízkosti Bílé skály (foto autorka)

Souřadnice

49° 36' s. š.

15° 69' v. d.

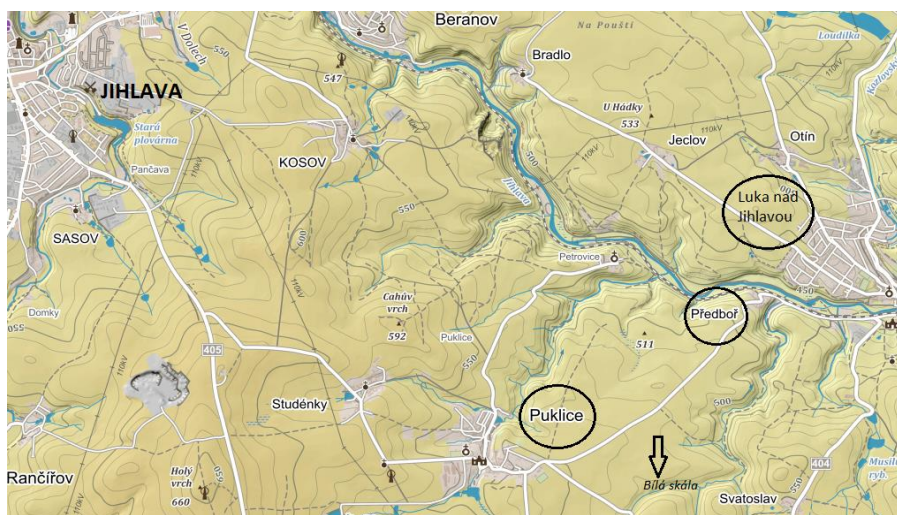
4.5.2. Přístup

Jak jsme již zmínili, skála se nachází v blízkém okolí města Jihlavy, které nám také poslouží jako výchozí místo. Ke skále se poté nejlépe dostaneme z vesnic Puklice nebo Předboř (Obr. 23). Autobusovou dopravou se dostaneme do obce Puklice (zastávka Puklice – škola), případně Luka nad Jihlavou. Zvolíme-li první variantu, ze zastávky pokračujeme po hlavní silnici směrem z obce. Po chvíli odbočíme doleva a směřujeme k obci Předboř. Asi po kilometru uhneme vpravo na prašnou cestu (4), která nás skrze pole zavede až do údolí Příseckého potoka. Potok

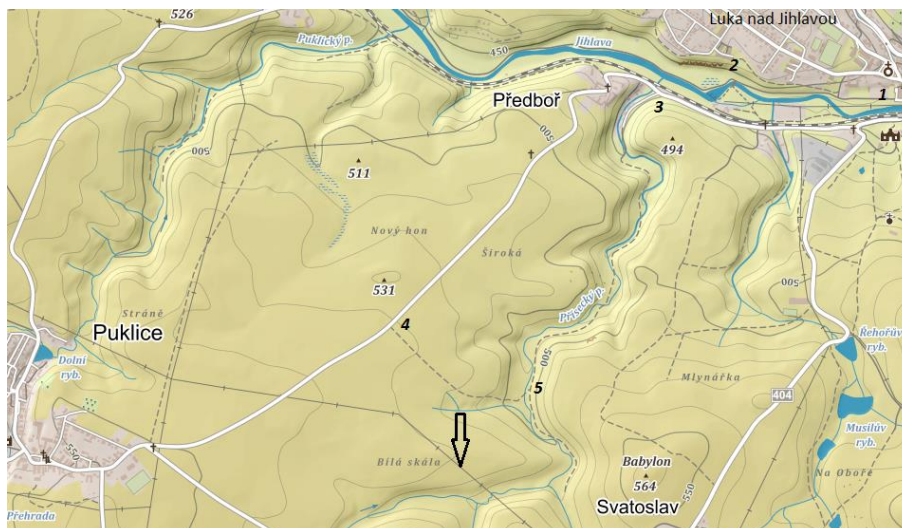
přebrodíme a dáme se doprava (5), kde cca po 500 metrech dojdeme ke skále. Tato varianta je také nejlepší pro příjezd autem. Auto je možné zaparkovat u odbočky ze silnice Puklice – Předboř na zmíněnou prašnou cestu.

Druhým výchozím bodem je obec Luka nad Jihlavou, ideální pro příchozí na kole nebo pěší, jimž nevadí spojit lezení s delší procházkou. Na náměstí (1) se dáme proti proudu řeky Jihlavy (červená turistická značka a cyklotrasa Jihlava – Třebíč – Raabs / žlutá turistická značka lemující silnici vedoucí do Puklic a železnici), až dojdeme k vísece Předboř. Nacházíme-li se na cyklostezce, musíme nejprve přejít přes řeku (2). Jak nám napovídá značka s titulkem Bílá skála připevněná ke sloupu hned před vsí, odbočíme vlevo na prašnou cestu (3). Čekají nás asi 2 km chůze v kouzelném údolí Příseckého potoka, okořeněné překonáním několika brodů. Upozorňujeme, že cesta je bez problémů schůdná i pro cyklisty.

Obr. 23: Nejbližší výchozí místa k Bílé skále (<http://www.mapy.cz> a autorka)

Obr. 24: Body na přístupové trase k Bílé skále (<http://www.mapy.cz> a autorka)

4.5.3. Horolezecká aktivita

Organizovaná horolezecká činnost na Bílé skále se datuje do období 80. let 20. století. Stejně jako u předchozích skalních útvarů, i zde došlo k většině oficiálních prvopřelezů v letech 1980 – 1983 jihlavskými horolezci. Před nimi skálu pravděpodobně objevili němečtí lezci, kteří zde před rokem 1945 provedli první výstupy. Tato informace však není potvrzená, jedná se pouze o domněnku..

Skála se během několika desetiletí, co se k ní lezci sjíždějí, nijak nezměnila. Zachovány jsou i cesty, které byly na začátku 80. let vylezeny a zaznamenány do prvního papírového průvodce Horolezecké terény v okolí Jihlavy (1982). Ten dal také základ pro vznik kapitoly o Bílé skále do Doležalova průvodce Cvičné skály na Moravě (1988).

Do skály bylo vpraveno několik skob, které se do dneška zachovaly v poměrně dobrém stavu. V poslední době přibýly navíc moderní nýty a borháky. Polohu všech jistících bodů zaznamenáváme v popisících cest, ve kterých se nachází.

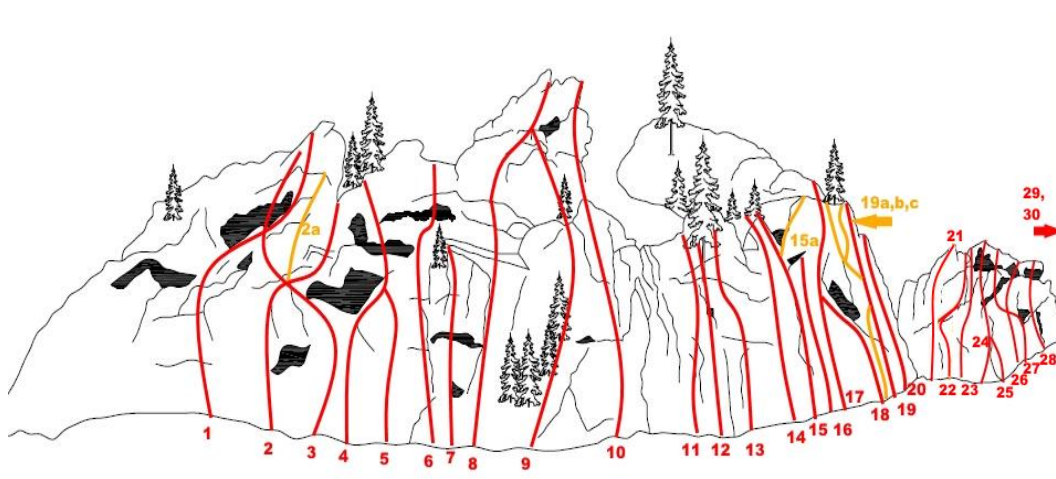
Co se týče pohledu do budoucnosti, Bílá skála má poměrně velký potenciál stát se nejvyhledávanějším lezeckým terénem v oblasti. Za prvé za to mohou její

rozměry, neboť skála je bezpochyby největším masívem na Jihlavsku. Podstatnou roli hraje její poloha. Nachází se v blízkosti krajského města, je dostupná autem, pěšky i na kole a samotná přístupová cesta údolím je opravdu lákavá. Přesto, že je skála součástí soukromého pozemku, obec Puklice se ke zdejšímu provozování horolezecké činnosti staví velice pozitivně a předpokládáme, že tato vstřícnost přetrvá i do budoucna. V plánech HK Jihlava je vyčistit skálu od poměrně značně rozšířené vegetace pokrývající skalní stěnu, odstranit staré skoby a zasadit další nýty a slaňovací kruhy.

4.5.4. Současný průvodce Bílé skály

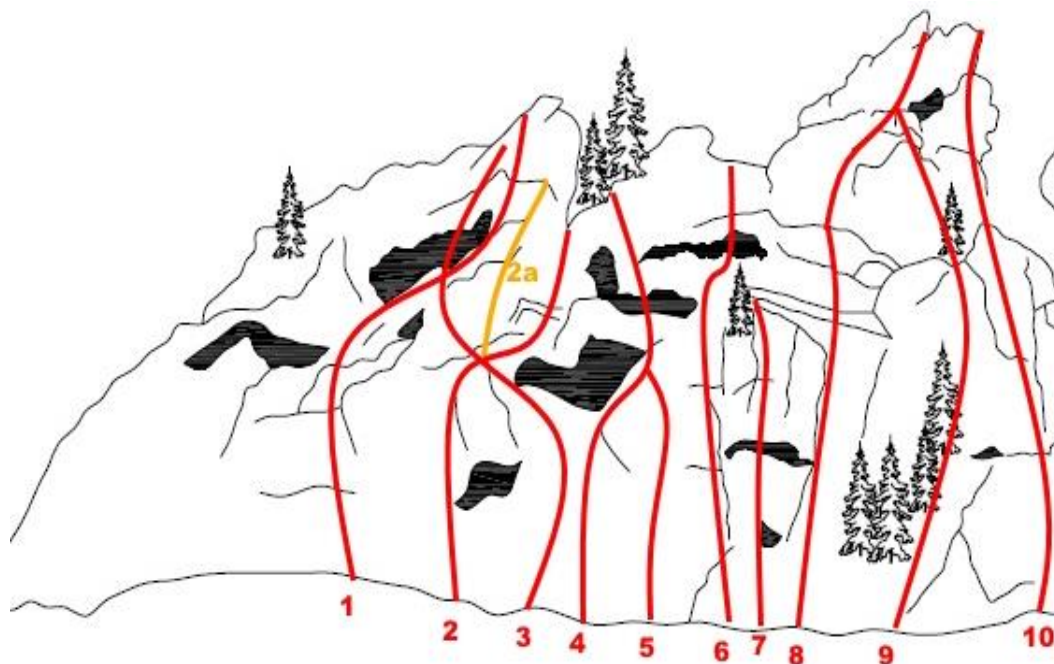
V následující části průvodce týkající se Bílé skály jsme se nechali inspirovat předchozími, výše zmiňovanými pracemi, přičemž pravdivost cest jsme si ověřili u lezců, kteří jsou s prvovýstupy spojováni. V naší práci předkládáme nákres celého masívu Bílé skály se znázorněným vedením cest. Pro lepší orientaci jsme jej následně rozdělili na levou a pravou část a připojili slovní popis jednotlivých cest. V současné době zde najdeme 30 zaznamenaných cest o obtížnosti III – V+ klasifikace UIAA.

Bílá skála – celý masív

Obr. 25: Nákres Bílé skály s vyznačeným vedením cest (D. Ladra a autorka)

Seznam cest: Bílá skála – levá část masívu

Obr. 26: Cesty vedoucí na levou část Bílé skály (D. Ladra a autorka)

1. Plazivec	4	<i>K. Neubauer, R. Hoffmann (24.4.1983)</i> Nástup vpravo od spádnice spáry, šikmo doleva k velkému hrotu, poté traverz doprava (sk.) až na konec lávky. Hranou na vrchol.
2. Váhavá cesta	4	<i>K. Neubauer, Z. Láník (1980)</i> Vlevo od převisu k bloku (smyčka), stěnou doprava pod převisem a koutem na vrchol.
2a. Přes vlajku	4 +	<i>K. Sýkora, J. Konopecký (2009)</i> Z police cesty č. 2 přímo vzhůru přes namalovanou vlajku, koutkem na vrchol. Pozn.: Špatně jištěno.
3. Sólíčko	4 +	<i>M. Handlír (1980)</i> Stěnou doleva na polici cesty č. 2 a přímo vzhůru plotnou. Pozn.: Špatně jištěno.

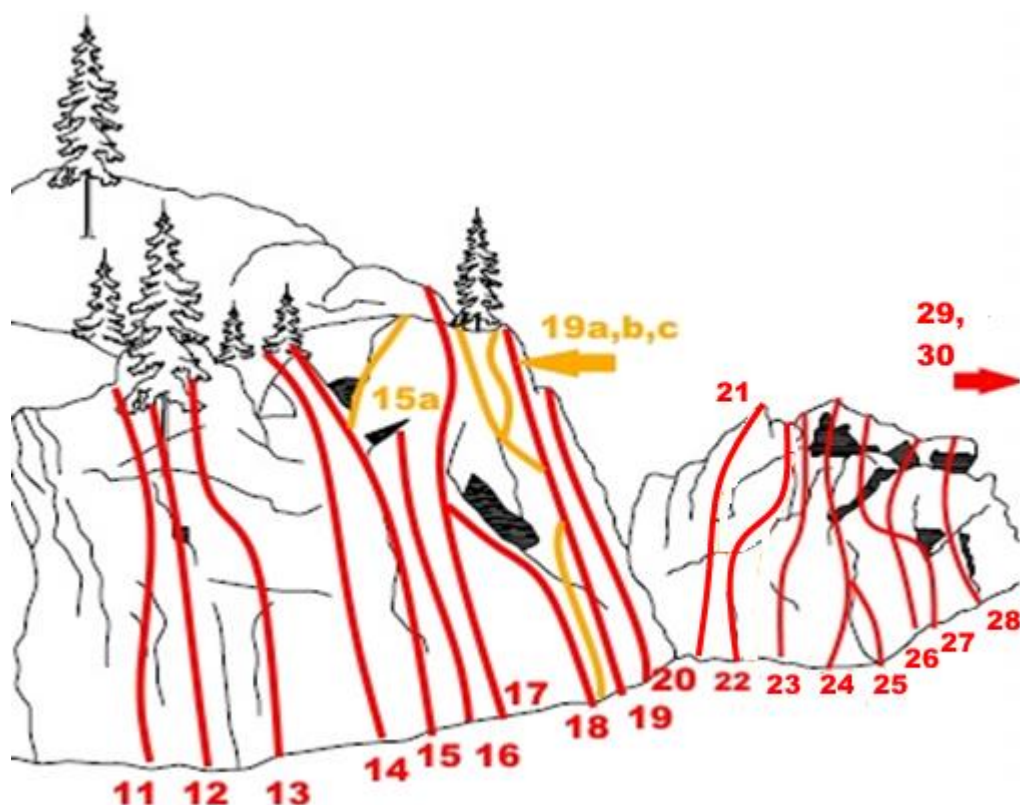
4. Vzdušná	4 +	<i>K. Neubauer, Z. Láník (1980)</i> Širokým koutem pod střechu, traverz těsně pod ní (jištění) doprava na velký odštípnutý blok (jištění). Krok doleva a přes převislý blok (jištění), z něj vzhůru na vrchol.
5. Varianta Vzdušné	3	<i>K. Neubauer (1981)</i> Pravou stěnou kouta přímo na odštípnutý blok cesty č. 4.
6. Kubátova cesta strachu	4	<i>P. Kubát, M. Vondráčková (1980)</i> Stěnkou do komína (sk.), jím na plošinu (sk.). Doprava na „pult“ cesty č. 8 a přímo vzhůru koutkem přes převis do traverzu. Poté vlevo na vrchol.
7. Hladomorna	4A1	<i>K. Neubauer, K. Sýkora (1984)</i>
	5 +	<i>volný přelez – K. Sýkora s druhem</i> Vpravo od cesty č. 6 po pilířkupod malý střežovitý převis (nýt), přes něj pomocí smyčky a skoby a dále přímo na „pult“. Dále cestou č. 6 na vrchol.
8. Za pultem	5 -	<i>Z. Láník, P. Kubát (1980)</i> Koutkem a podél spáry (3x nýt) na „pult“, přes hladkou plotnu do převislého koutku (nýt) na travnatou plošinu. Přes stěny pod nosovitý vrcholový převis, mezi nosy na vrchol.
Varianta za 4	4	<i>autor neznámý</i> V pravé části „pultu“ hranou na plošinu.
9. Nos	3	<i>autor neznámý</i> Ve spádnici nosovitého převisu zarostlou skálou pod něj, koutem doprava mezi „nosy“ převisu na vrchol.

10. Opona klidu

4 Z. Láník, K. Sýkora (30.4.1982)

Dvojspárou na plošinu, odtud vpravo koutkem přes travnaté plošiny pod převis, vlevo po jeho převislé hraně na vrchol.

Seznam cest: Bílá skála – pravá část masívu

Obr. 27: Cesty vedoucí na pravou část Bílé skály (D. Ladra a autorka)

11. Zapomenutá

4 - autor neznámý

Podél trhlin a přes travnaté plošinky na velkou rampu se stromky.

12. Neznámá cesta

4 - autor neznámý

Koutem, poté podél spáry (sk.) a přes zarostlé plošiny na vrchol.

13. Kovbojská 4 - *autor neznámý*
Podél trhlin na zarostlou plošinu se stromy.
14. Yvona 5 - *autor neznámý*
Vlevo od cesty č. 15 pod převislý koutek (sk.),
poté přes převis a pevnou skalou na vrchol.
15. Německá cesta 4 *autor neznámý*
Vlevo od pilířku vzhůru k levému okraji
střechy (nýt), šikmo doleva a vzhůru (nýt) do
kouta, zleva nahoru ke stromku a na vrchol.
- 15a. Výlezová var. 4 *autor neznámý*
Nad druhým nýtem doprava exponovanou
plotnou (nýt) a na vrchol.
16. Skobovací varianta 4 +A0 *M. Handlír s druhy (1980)*
5 + *volný přeлез – K. Sýkora (18.2.1984)*
Přes převis (nýt) a pilířkem (nýt) ve spádnici
levého okraje střechy pod ní. Dále cestou č.
15.
17. Letecká 5 - A1 *K. Neuauer, P. Hekl (1980)*
5 + *volný přeлез – K. Sýkora (1984)*
Podél převislé spárky pod střechem.
18. Střecha 5 - A3 *Z. Láník, P. Baar (1980)*
6 *M. Vlk s druhy (datum neznámé)*
Přímo přes střechem, poté cestou č. 17
k vrcholu.
19. Koutová 4 *autor neznámý*
Koutem (borhák) přes převis na plošinku
(bh.), poté výrazným koutem (bh.) na vrchol.
- 19a. Nástupová var. 5 *K. Sýkora (1984)*
Vlevo od spáry přes stěnkou.

19b. Horní plotna	4 +	<i>Třebíčští lezci (80. léta)</i> Od druhého borháku cesty č. 19 vlevo do kolmé plotny a přímo vzhůru přes skobu na vrchol.
19c. Varianta	4	<i>Třebíčští lezci (80. léta)</i> Stejně jako cestou č. 19b, ale lehčím terénem mírně vlevo a ke stromkům na plošinu.
20. Pěkná plotna	3 +	<i>autor neznámý</i> Plotnou přes 2 borháky na vrchol.
21. Divná cesta	5 -	<i>autor neznámý</i> Z plošiny cesty č. 22 spárkou a hranou přes převis.
22. Rychlá cesta	4 -	<i>autor neznámý</i> Stěnkou pod převis (bh), doprava do šikmého kouta (nýt) a jím na vrchol.
23. Podivné dědictví	5 +	<i>autor neznámý</i> Výrazným, nahoře vytlačujícím koutem přes borhák a nýt na vrchol.
24. Nečitelná	8/8+	<i>M. Vlk s druhy (datum neznámé)</i> Po hraně přes dva nýty na vrchol. Pozn. Povinné chyty jsou označeny červenou tečkou.
25. Napřímení	5	<i>M. Handlíř, A. Kavka (1980)</i> Přes borhák přímo k nýtu cesty č. 28.
26. Jardova cesta	5	<i>autor neznámý</i> Přímo k prvnímu borháku cesty č. 28, převisem (bh.) mírně vpravo na vrchol.
27. Traverzová	4 +	<i>autor neznámý</i> Ve spádnici díry pod převis (bh.), šikmým traverzem vlevo až na konec římsy (nýt), poté přímo vzhůru na vrchol.

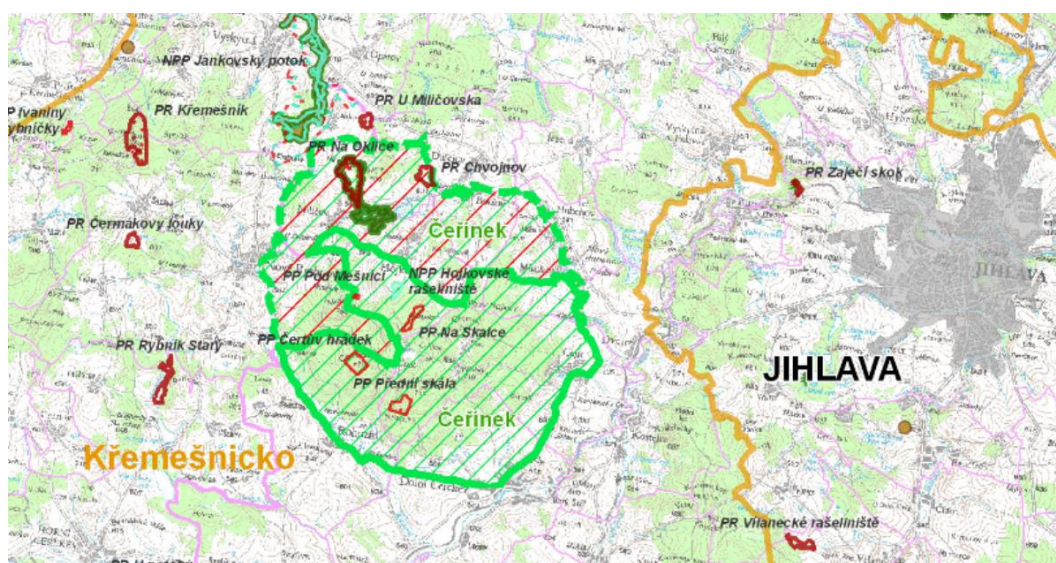

28. Klackův převis   5 A2   *autor neznámý*
Stěnkou pod převis do šikmé žíly, přes převis
(A2, jištění) na vrchol.
29. Hákováčka   5 A2   *autor neznámý*
Převísem a po skobách na plošinu.
30. Pravý boulder   *autor neznámý*
Silně převislou skálou na plošinu.

4.6. Čertův hrádek

4.6.1. Popis okolí - Čeřínek

Čertův hrádek, ležící v nadmořské výšce 714 metrů, je jedním z mírně protažených hřbetů masívu Čeříneku v jeho jihozápadní části. Vrch Čeřínek se nachází v oblasti Jihlavských vrchů, asi 10 kilometrů západně od Jihlavy a 2 kilometry severně od obce Rohozná. Roku 1984 bylo území vyhlášeno přírodním parkem (Obr. 28) a v současnosti je považováno za významnou klidovou a rekreační oblast Jihlavska. Na Čeřínek se můžeme vydat také za poznáním, neboť jím vede šestikilometrová trasa přírodovědné naučné stezky protínající biologicky velmi cenné lokality a pozoruhodné přírodní zajímavosti. Mezi ně patří vedle Čertova hrádku, kterému se záhy budeme věnovat, také přírodní památky Přední skála a Na skalce nebo národní přírodní památka Hojkovské rašeliniště (Vávra, Štelcl, Malý, 2008).

Obr. 28: Chráněné krajinné území Čertův hrádek a vybrané přírodní památky (PP) a rezervace (PR) (http://www.extranet.kr-vysocina.cz/download/odbor_uzemni/mapy/Ochrana_prirody_a_krajiny.pdf)

4.6.2. Popis skalního útvaru Čertův hrádek

Na vrcholové plošině skupiny Čerínek se nachází žulové zbytky skalní hradby, ze které se zachovaly dva samostatné útvary oddělené kryoplanáční plošinou. Celé území je geomorfologicky velice významné, neboť zde nalezneme přítomnost mnoha geologických zajímavostí: skalní hřib, mrazové sruby, skalní mísy, kamenné moře, apod. Dominantou skalní hradby je mohutný skalní výchoz dosahující výšky 11 metrů a šířky 22 metrů s výraznou lavicovitou odlučností žuly (Obr. 29). Na vrcholové lavici můžeme vidět zbytky několika skalních mís, které jsou geology velmi ceněné. Druhý, poněkud méně rozsáhlý skalní výchoz byl horolezci pojmenován Hláska.

Obr. 29: Hlavní masív Čertova hrádku (foto autorka)

4.6.3. Geologický popis

Žulové skalní výchozy Čertova hrádku mají specifické složení. Tvoří je hrubozrnná porfyrická biotit-muskovitická dvojslídňá žula, dnes již pravidelně označovaná jako granit typu Čerínek (Čech, Hlaváč, Jandová, Ruschková, Šumpich, Švarc, Toman, 2002). Skládá se ze složky biotitické (tmavé hnědé plošky)

a muskovitické (světlé části). Co se týče minerálního složení, čeřínkovský granit obsahuje plagioklas, draselný živec (K-živec), křemen a již zmíněný biotit a muskovit. Z nerostů se v něm může objevit andalusit, rutil či turmalín (O. Tauber, personal communication, February 25, 2015).

Povrch skalních výchozů je místy pokryt tmavým, nazelenalým povlakem. Jedná se o důsledek zvětrávání, při kterém dochází k usazování prachu a jiných nečistot. Skála se totiž nachází uprostřed smíšených lesů pokrývajících celý přírodní park Čeřínek. Nadto se v bezprostřední blízkosti skalních výchozů zachovala přirozená buková javořina a jedlobukosmrkový porost s dochovaným podrostem (Vávra, Štelcl, Malý, 2008).

4.6.4. Přírodní památka Čertův hrádek

Jak jsme již zmínili výše, Čertův hrádek spadá pod ochranu krajiny a přírody České Republiky. 3.5.1984 byl vyhlášen přírodní památkou, původně nazývanou chráněným přírodním výtvořem, podléhající tehdejšímu Zákonu o státní ochraně přírody 40/1956 Sb. K jejímu převelyhlášení potom došlo 15.11.1990. Předmětem ochrany je snaha o zachování význačných geologických a geomorfologických útvarů a zbytků přirozených a přírodě blízkých jedlobukových porostů (http://www.dedictvivysociny.cz/priroda/zvlaste_chranena_uzemi-11/prirodni_pamatka-39/?id=1094).

Přírodní památka versus horolezectví

Nyní je na místě vyjasnit si situaci horolezectví na Čertově hrádku. Lezecká činnost zde byla a je provozována, i přes jeho nepovolení. Záměrně uvádíme slovo „nepovolení“, neboť výslovný zákaz lezení zde neplatí. Snažili jsme se dohledat, jak se věci opravdu mají a proniknout do této mezi horolezci nejasné situace. Navštívili jsme Krajský úřad v Jihlavě, odbor životního prostředí, kde nám byly poskytnuty znění vyhlášek a výnosů o ochraně krajiny a přírody týkající se zkoumaných území. Jak jsme zjistili, žádný z výnosů činnost horolezectví vysloveně nezakazuje. Jak se můžeme v příloženém výnosu dočíst, nejsou zde žádná konkrétní omezení, jen obecné formulace. Roku 1992 došlo k další změně. S účinností Zákona České národní rady o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992Sb.,

se území stalo přírodní památkou, podléhající obecným ustanovením daným v § 36. Dovolujeme si citovat § 36 zákona č. 114/1992Sb. (<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-114#cast3>). Zjistíme, že ani toto znění zákona nezmiňuje horolezeckou činnost, tudíž ji nezakazuje, ale ani nepovoluje.

§ 36 Přírodní památka

(1) Přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště vzácných nerostů nebo ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s regionálním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk, může orgán ochrany přírody vyhlásit za přírodní památku; stanoví přitom také její bližší ochranné podmínky.

(2) Změna nebo poškození přírodní památky nebo její hospodářské využívání vedoucí k jejímu poškození jsou zakázány.

(3) Nezastavěné pozemky na území přírodních památek, které jsou ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona ve státním vlastnictví, lze zcizit jen se souhlasem ministerstva životního prostředí. Tím nejsou dotčena práva fyzických a právnických osob podle předpisů o majetkové restituci

Záměrně jsme vyznačili článek č. 2, který se jako jediný k provozování horolezectví vztahuje. Jak nám bylo vysvětleno na Krajském úřadě, předpokládá se, že svou činností horolezci mohou přírodní památce škodit. Samozřejmě, řešením by bylo požádat příslušného správce oblasti, zde Krajský úřad, odbor životního prostředí, o výjimku. Ta byla v posledních letech udělena například na území Štamberk a Mrhatina, kde je i přes svou geologickou a geomorfologickou významovost lezení povoleno. Dozvěděli jsme se, že i pro Čertův hrádek bylo v minulosti o výjimku zažádáno. Stalo se tak roku 1994, kdy vzešla žádost ze strany Českého horolezeckého svazu, jehož zmocněncem pro jednání s orgány ochrany přírody byl pan Zdeněk Láník. Okresní úřad v Jihlavě žádosti vyhověl. Povolení se vztahovalo na více chráněných území, vedle Čertova hrádku i například na Zaječí skok. Bohužel, výjimka byla záhy Okresním národním výborem z nejasných důvodů zrušena.

Musíme zdůraznit, že současný platný plán péče žádnou aktivitu turistickou nebo jinak sportovní, tedy i horolezeckou, na skále neřeší, čili nepředpokládá její povolování (J. Pokorný, personal communication, February 20, 2015). Abychom

shrnuli aktuální situaci, zdůrazňujeme, že zde lezení není povoleno. Horolezci z blízkého okolí jsou s touto informací obeznámeni, ačkoliv nikde není vysloveně dána. Na Čertův hrádek čas od času zavítají a ke skále i jejímu okolí se chovají velice ohleduplně.

4.6.5. Pověst

Název Čertův hrádek nedostalo zkoumané území jen tak. Představme si pověst, která se k místu pojí a která dala vznik jeho současnému pojmenování. Příběh vypráví o stavbě hradu čertovským stavitelem, který opojen láskou krásné víly, nestihl hrad dokončit. (Malá-Vidláková, 1932)

Kdysi dávno žili na Skalce nedaleko Čeříнку sličné víly. Žijící v kamenném dvorci lákaly a obluzovaly zbloudilé myslivce a pocestné. Nešťastníci, které vábivý zpěv do dvorce přilákal, špatně skončili, neboť jejich mrtvá těla byla nalezená lidmi z okolí v nedaleké rokli. Jednou z víl byla i krásná Kraťa, která velice toužila prožít noc se synem člověka. Uprostřed temné noci seděla Kraťa osamocena ve svém dvorci a hleděla do prázdna. Tu se vedle ní objevila černá postava. Byl to sám čertovský stavitel Hadra, který přišel se svými pekelskými pomocníky na zem vystavět pro Lucipera hrad. Do kamenného dvorce zavítal čirou náhodou, neboť zde hledal vhodný kámen, který by na stavbu použil. Jakmile na Kraťu pohlédl, ihned se do ní zamiloval a očaroval ji kouzelným nápojem. Netrvalo dlouho a účinky nápoje začaly působit. Kraťa se přivinula k Hadrovi a vznášeli se na oblacích rozkoše a na vše ostatní zapomněli. Mezitím, stavba hradu již pokročila, jedenáct vyslanců Luciperových právě stavělo zdi. I tak ale stavba postrádala svého stavitele. Jelikož musel být hrad hotov do rána, čerti začali mít strach, že jej nestihnou. Vydali se proto Hadru hledat. Když jej našli v náruči Kratině, spustil se lomoz a řev. Čerti kleli a nástroji bušili do kamene takovou silou, až je ztupili. V tom okamžiku zakokrhla v Batelově kohout a rázem se vše utišilo. Čerti i s Hadrou uprchli k Luciperovi do pekla, hrad ponechaný nedokončený v takové podobě, jak jej známe dnes.

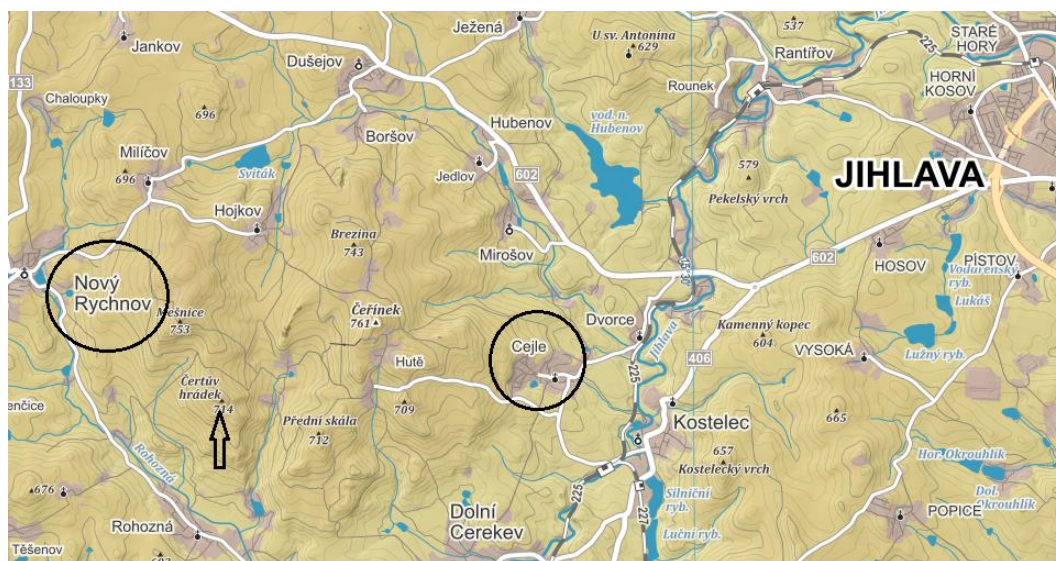
Souřadnice

49°36'51,35" s. š.

15°40'36,18" v. d.

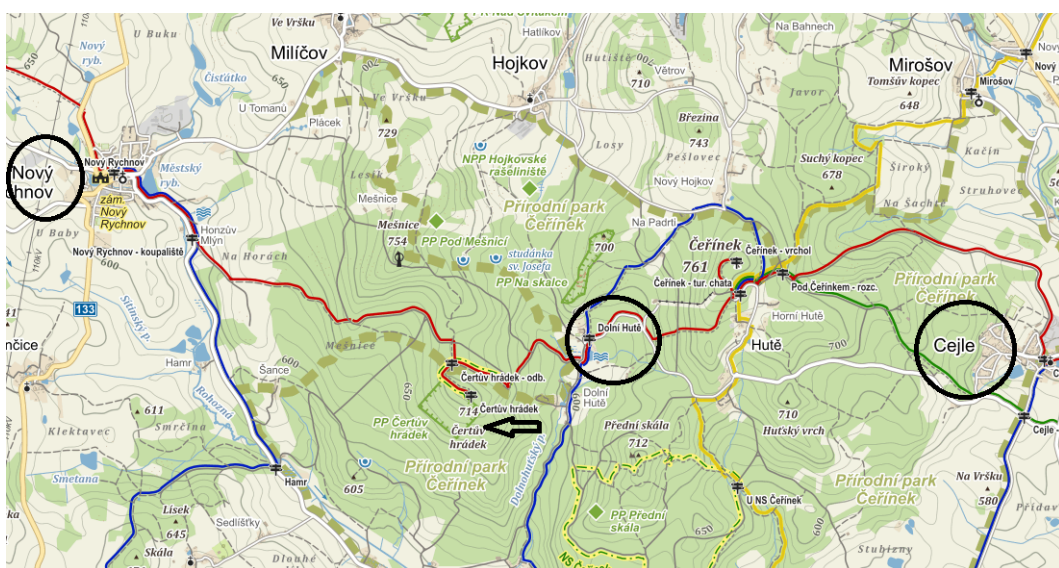
4.6.6. Přístup

Chráněné krajinné území Čerínek se nachází přibližně 13 kilometrů na západ od Jihlavy. Nejlepší přístupovou cestu z Jihlavy představuje trasa Jihlava – Dvorce – Cejle, kam se dostaneme veřejnou autobusovou dopravou. Máme-li k dispozici vlastní vůz, můžeme pokračovat dále až k obci Hutě. Chceme-li se autem dostat co nejbliže ke skále, odbočíme v osadě vlevo a pokračujeme po vedlejší silnici, dokud nedorazíme k parkovišti u osady Dolní Hutě, kde i asfaltová cesta končí. Druhou možností je vyrazit po silnici II. třídy č. 602 ve směru na Pelhřimov, v Dušejově odbočit vlevo na silnici III. třídy směrem na Milíčov a Nový Rychnov.

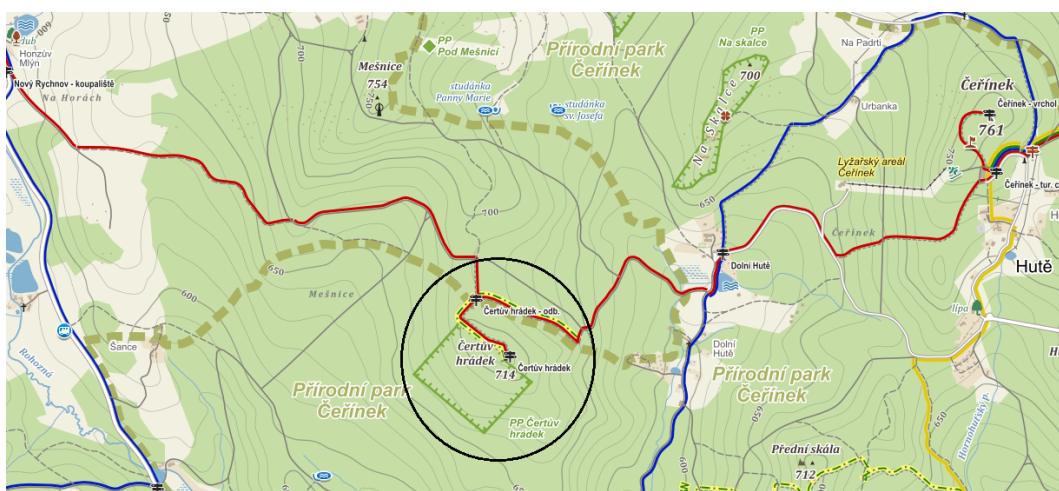

Obr. 30: Výchozí místa s cílem Čertův hrádek (<http://www.mapy.cz> a autorka)

Skrz celý Čeřínek prochází červená turistická cesta vedoucí od Jihlavy přes Nový Rychnov až k Pelhřimovu a dále. Ať už zvolíme jako výchozí bod obec Cejle, Nový Rychnov nebo Dolní Hutě, budeme se dále držet červené značky. Co se týče vzdálenosti, z Cejle urazíme přibližně 10 kilometrů, z Dolních Hutí 2 kilometry a z Nového Rychnova je Čertův hrádek vzdálen 4,5 kilometrů. Přikládáme turistickou mapu oblasti, kde jsou znázorněny i další turistické značky, vedoucí na vrch Čeřínek.

Obr. 31: Turistická mapa oblasti Čeřínek (<http://www.mapy.cz> a autorka)

Obr. 32: Detail oblasti (<http://www.mapy.cz> a autorka)

4.6.7. Horolezecká aktivita

Čertův hrádek patří mezi úchvatné lezecké terény. Jeho pozoruhodná geomorfologická stavba spolu s okolní přírodou poskytuje horolezcům hodnotný zážitek, a to nejen sportovní, ale i duchovní. Mnoho jihlavských horolezců k Čertovu hrádku váže zvláštní pouto. Možná je to dáno právě magickou atmosférou, která zde panuje, vzpomínkami na dětské lezecké začátky právě na této skále nebo hodnotnými lezeckými setkáními, které zde byly v minulosti již mnohokrát uspořádány.

Stejně jako u ostatních skal na Jihlavsku, ani historický přehled výstupů na Čertův hrádek není k dohledání. Záchytným bodem nám může být až období po roce 1970. Do té doby se můžeme pouze domnívat, zda a v jaké míře se zde lezlo. Ve vrcholové knížce, která se do dnešních dnů zachovala, se autoři zmiňují o pravděpodobném provedení prvních výstupů koncem šedesátých let. Bohužel, tato domněnka nejspíš zůstane nepotvrzena, neboť jsme přes rozsáhlé bádání v záznamech Státního okresního archivu Jihlava, archivech Klubu českých turistů Čeránek a rozhovorů s pamětníky na žádné zmínky o této skutečnosti nenalezli.

Jisti si však můžeme být potvrzenými prvovýstupy z let 1970 – 1980, za jejichž realizováním stojí členové horolezeckého oddílu Jihlava, v tehdejší době pravděpodobně spadajícího pod TJ Modeta Jihlava. Na nejstarších prvovýstupech se podílela dvojice L. Dvořák a J. Mareš. Většinu jich vykonali v roce 1970. Později se o značný počet prvovýstupů zasloužili další členové HO: J. Straňavský, Z. Láník, K. Neubauer, Z. Fojtášek, P. Kubát, P. Hekl, P. Baar, L. Tomenendál, E. Suchá. Pro představu tehdejších zápisů o přečtených cestách zde poskytujeme část vrcholové knížky obsahující popisky jednotlivých cest (Obr. 33).

SEZNAM PRVOVÝSTUPŮ		POPIS CESTY A NÁZEV	DATA OSVOB- HO PŘEJEZDU PŘIHO PŘIHO- ZEC
DRUH PRVO- VÝSTUPU	JMÉNA LEZOU PROVÁDĚJÍCÍ PRVOVÝSTUP		
14.G 1980	FOJTÁŠEK ZBYNEK	POTÍTKO U HRANU PŘIHO VZHŮRU	24.9. 1982
1970	DVOŘÁK L. HAREŠ J.	NOVAŠKOVSKA' STĚNKOU DOLEVA A VZHŮRU NA VRCHOL	20.2. 1982
15.G 1980	LANÍK Z.	DO BEZVĚDOMÍ PŘIHO VZHŮRU	29.9. 1982
14.G 1980	FOJTÁŠEK Z.	ZBYTEČNA' VZHŮRU NA VRCHOL	20.2. 1982
7.G 1980	KUBÁT P.	TURISTICKA' SPÁROU U PŘIHO OD N.C.	20.2. 1982
		NORMAČKA PODEL SPÁRY PŘESKALI'	20.2. 1982
15.G 1980	LANÍK Z.	VÁHA STĚNKOU NA BALVAN	29.9. 1982
15.G 1980	LANÍK Z.	VÍTR SPÁROU MEZI BALVA- NEM A HLASKOU NA BALVANU A DALŠÍ SPÁROU NA VRCHOL	29.9. 1982

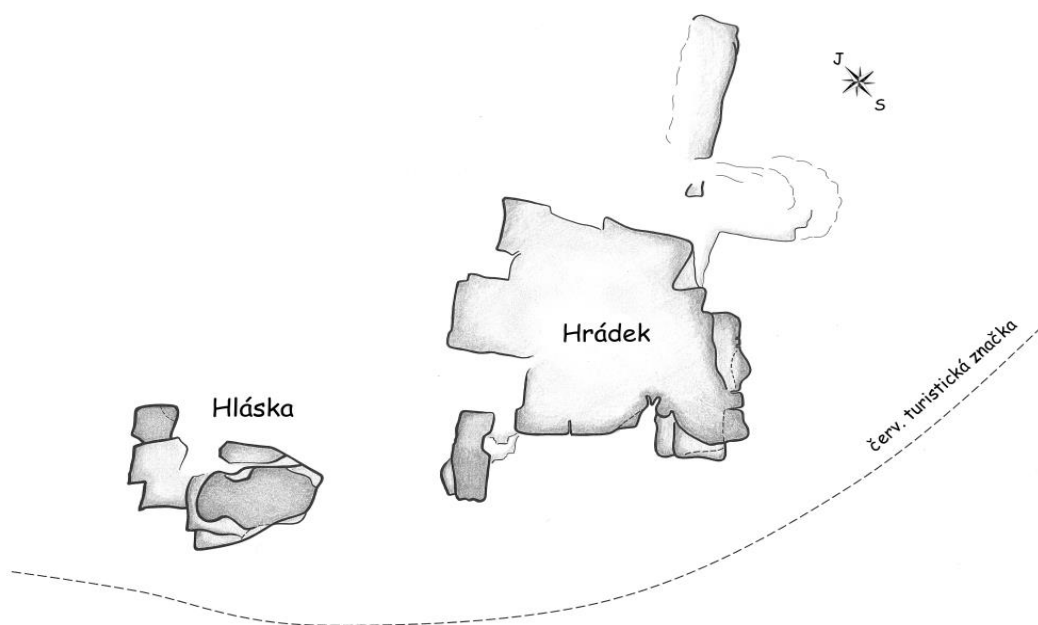
Obr. 33: První strany z vrcholové knížky Čertova hrádku (foto autorka)

Jelikož byl Čertův hrádek vyhlášen přírodní památkou v roce 1984, horolezci se tak do té doby mohli na skále pohybovat zcela bez omezení. Tato skutečnost je jedním z důvodů, proč byly všechny prvopřejezy realizovány právě v rozmezí let 1970 – 1981. Do skály také bylo zavrtáno několik jisticích skob, které jsou do dnešních dnů velice zachovalé, stále použitelné a bezpečné. Ode dne, kdy vstoupil v platnost výnos o přírodní památce, na skále nedošlo k žádnému dalšímu přejišťování. Většina cest se proto leze klasicky, tedy s minimální podporou jisticích bodů, zato s použitím vlastního jisticího materiálu – smyček, vklíněnců a friendů, které jsou zároveň velice šetrné ke skále a nijak ji nepoškozují. Co se týče potřeby magnézia, na skále nenacházíme žádné stopy po jeho používání. Nadto, většina jihlavských horolezců jsou zarytí klasici vyznávající tradiční styl lezení. Magnezium tak zpravidla do jejich horolezecké výbavy ani nepatří.

V průběhu posledních desetiletí se na skále mnoho nezměnilo. Naprostou většinu cest, které jsou uvedeny v původním průvodci, lze lézt i dnes. Jedná o se o krásné členité cesty, kde si přijdou na své jak začátečníci, tak i pokročilí.

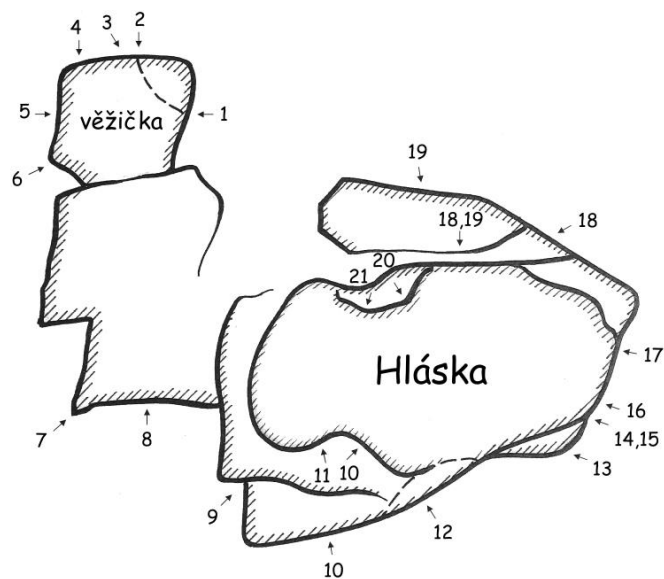
4.6.8. Současný průvodce Čertův hrádek

Třetí část průvodce, věnovaná skalnímu masívu na Čeříнку, je rozdělena na několik částí. Nejprve uvádíme překres půdorysu celého objektu, poté půdorysy obou masívů následované nákresy hlavních stěn se zobrazením vedením jednotlivých linií. Ke každému obrázku připojujeme odpovídající seznam všech cest se slovním popisem.

Obr. 34: Poloha obou masívů skupiny Čertův hrádek (J. Svoboda)

Hláska

Obr. 35: Půdorys Hlásky (J. Svoboda)

Seznam cest: Hláska – věžička

1. Zbytečná	4	<i>Z. Fojtášek (14.6.1980)</i> Vzhůru na vrchol.
2. Do bezvědomí	4	<i>Z. Láník (15.6.1980)</i> Přímo vzhůru na vrchol.
3. Nováčkovská	4 -	<i>L. Dvořák, J. Mareš (1970)</i> Stěnkou doleva a vzhůru na vrchol.
4. Potítko	4	<i>Z. Fojtášek (14.6.1980)</i> U hrany přímo vzhůru na vrchol.
5. název neznámý	5	<i>J. Ďásek (29.10.1983)</i> Kolmou stěnkou přes převísek.
6. název neznámý	6	podél hrany

Seznam cest: Hláska – masiv

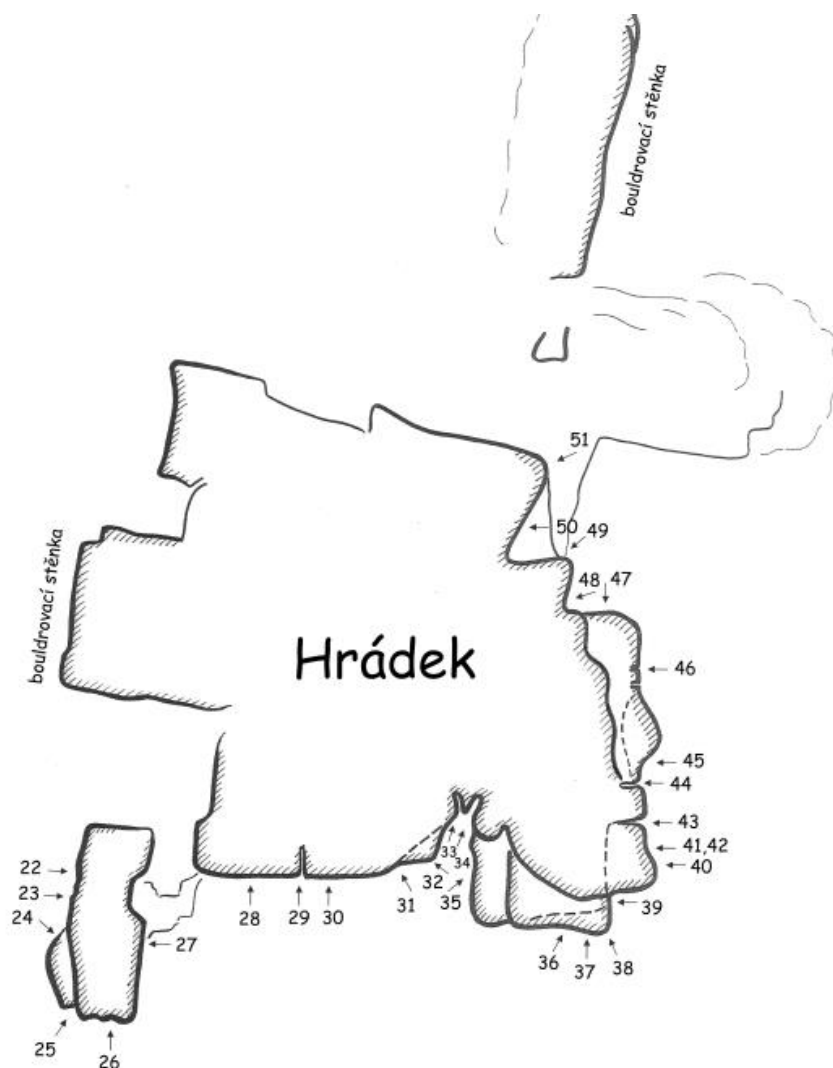
Obr. 36: Cesty vedoucí na hlavní stěnu Hlásky (D. Ladra a autorka)

7. Dívčí sen	2 +	<i>L. Tomenendál (7.6.1980)</i> Hranou odštěpu.
8. Šplhoun	2	<i>L. Tomenendál (7.6.1980)</i> Stěnkou přímo na předskalí.
9. Kamarád	3 +	<i>P. Kubát, J. Klinský (23.5.1981)</i> Nástup koutem přes převislou stěnkou na plošinu a na vrchol cestou č. 11.

10. Brousek	3	<i>Z. Fojtášek, Z. Láník, E. Suchá (7.6.1980)</i> Stěnkou na plošinu, odtud šikmo vpravo podél koutu nahoru k vrcholu.
11. Chutná spára	3 +	<i>Z. Fojtášek, Z. Láník, E. Suchá (7.6.1980)</i> Z plošiny levou spárou na vrchol.
12. Kamarádká	6 -	<i>K. Sýkora, J. Svoboda (20.10.1984)</i> Z vhloubení mírně vlevo a vzhůru k nýtu, od něj vlevo vzhůru na polici, dolez cestou č. 11.
13. Motýlek	5	<i>K. Sýkora – sólo (29.10.1983)</i> Vlevo od cesty č. 14 po oblé hraně na levý okraj police v polovině stěny (smrk) a dále podél trhlin na vrchol.
14. Excentrická spára	4 +	<i>L. Dvořák, J. Mareš (1970)</i> Výraznou spárou a koutem na vrchol.
15. Vertikální varianta	4	<i>P. Hekl, K. Neubauer (15.6.1980)</i> Z plošiny pod horním koutem cesty č. 14 doleva a spárou na vrchol.
16. Pupky Gustávovy lesklé kulky	6	prvovýstup realizovaný dříve, ale neznámý <i>M. Pachr, M. Klásek (1986)</i> Stěnou vpravo od cesty č. 14, výše podél spáry dělicí vrcholovou hlavu.
17. Stará cesta	5 (4A1)	<i>Z. Láník, J. Straňavský (1977)</i> Stěnou vlevo od hrany na polici, vpravo přes dvě skoby vzhůru a přes hranu na vrchol.
18. Vítr	2+	<i>Z. Láník (15.6.1980)</i> Koutovou spárou mezi Hláskou a blokem předskalí na blok a dále spárou na vrchol.
19. Váha	4 +	<i>Z. Láník (15.6.1980)</i> Přes blok na předskalí a spárou (cesta č. 18) na vrchol.

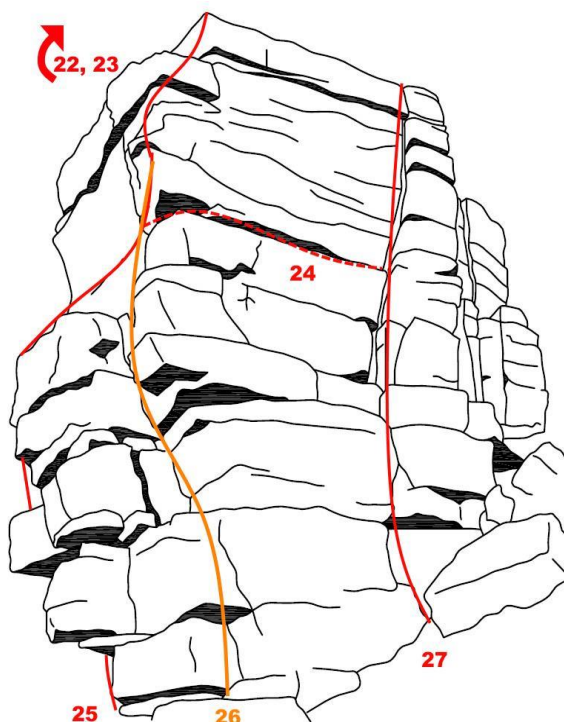
20. Normálka	2	<i>autor neznámý</i> Z předskalí na náhorní straně podél spáry v levé části vhloubení.
21. Turistická	3 -	<i>P. Kubát (17.6.1980)</i> Spárou vpravo od cesty č. 20.

Čertův hrádek

Obr. 37: Půdorys Čertova hrádku (J. Svoboda)

Seznam cest: Čertův hrádek – věžička

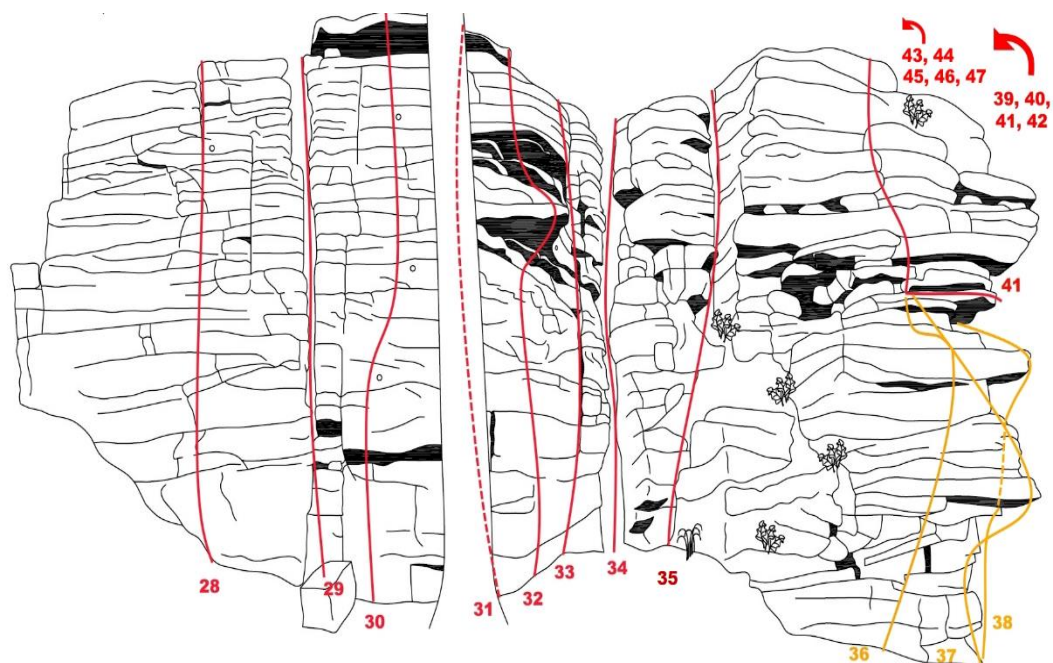
Obr. 38: Cesty vedoucí na Čertův hrádek – věžička (D. Ladra a autorka)

22. Levá spára	3 +	<i>autor neznámý</i> Podél levé spáry vzhůru.
23. Okrajová	3 +	<i>autor neznámý</i> Z vhloubení podél spárek vzhůru.
24. Traverz	4	<i>autor neznámý</i> Od nástupu traverzem ve výši 2 metrů kolem celé věže a nahoru cestou č. 27.
25. Rychlý dech	4	<i>K. Neubauer, E. Suchá, M. Vondráčková</i> (23.5.1981) Nástup koutem, překrok doprava na polici a při pravé hraně (skoba) na vrchol.

26. Přímá	4	<i>autor neznámý</i> Přímá varianta cesty č. 25, nástup stěnou vlevo od hrany přímo na polici a na vrchol.
27. Čertova hrana	3	<i>autor neznámý</i> Podél výrazné spáry vlevo od hrany vzhůru.

Seznam cest: Čertův hrádek – hlavní stěna

Obr. 39: Cesty vedoucí na Čertův hrádek – hlavní stěna (D. Ladra a autorka)

28. Vrchlabská	5 +	<i>I. Wondráček, J. Tvrдый (29.10.1983)</i> Plotnou na římsu a kolmou stěnkou přes nýt na vrchol masívu.
29. Mastná spára	3 +	<i>L. Dvořák, J. Mareš (20.9.1970)</i> Širokou spárou přímo na vrchol.
30. Amerika 92	7	<i>J. Svoboda, P. Zikmund, M. Vlček (29.8.1992)</i> Nástup přes převis a středem stěny přes tři nýty na vrchol.

31. Spaceman Spiff	6 +	<i>M. Kunc, K. Sýkora (pravděpodobně 1998)</i> Nástup v koutku při hraně a přes dvě skoby podél hrany vzhůru.
32. název neznámý	6 +	<i>autor neznámý</i> Kolmou stěnou ke kruhu v hraně převisu, přes něj na šikmou policičku a vzhůru na vrchol.
33. Hradní	4 -	<i>L. Dvořák, J. Mareš (20.9.1970)</i> Sokolíkem a spárou vlevo od komínu.
34. Levý komín	3-	<i>L. Dvořák, J. Mareš (14.11.1970)</i> Koutem a výše komínem.
35. Sedátko	2	<i>L. Dvořák (20.9.1970)</i> Koutkem, přes stupně a pravým komínem k vrcholu.
36. Rovnátko	6	<i>I. Wondráček (29.10.1983)</i> Zleva přes převis a stěnkou na plošinu, dále cestou č. 41 k vrcholu.
37. Midnight Lighting	7 +	<i>autor neznámý</i> boulder – přímá varianta přes převis, výše jako cesta č. 36.
38. Hrana	6	<i>autor neznámý</i> Po hraně na plošinu, dále cestou č. 41 vzhůru.
39. Terasa	3 +	<i>Z. Láník (15.6.1980)</i> Levou částí stěnky na polici, dále cestou č. 41.
40. JIP	8 +	<i>D. Ladra – jištěn zdola (jaro 2003)</i> Přes převis vlevo od cesty č. 42 a dále vzhůru levou částí horní střechy (jištěno vklíněnci).
41. Slimák	4A2	<i>Z. Láník, K. Neubauer (31.12.1979)</i> Stěnou a přes střechovitý převis (skoba, kruh) na lavici (skoba), traverz doleva na velkou plošinu a středem stěny podél odštěpů vzhůru.

42. Mušky 8(4+A2) *P. Baar, Z. Lánik (13.6.1980) / čistě I Wondráček (1983)*
Nástup jako cestou č. 41 středem stěny přes převis (kruh), vpravo přes „hnízdo“ a mírně vlevo přes převis a spárkou na vrchol.
43. Cesta nouzového východu 5 *P. Baar, Z. Lánik (13.6.1980)*
Podél hrany ke spáře a tou dále na vrchol.
44. Cesta k vertikále 4 + *Z. Lánik, J. Straňavský (1976)* – přímá cesta
Přes převislý kout a rozšiřující se spárou vzhůru.
- 44a. Horizontální varianta I 4 *L. Dvořák, J. Mareš (31.8.1969)* – původní
výstup. Nástup vlevo na hraně (cesta č. 43), traverz doprava po lávce ke spáře a tou na vrchol.
- 44b. Horizontální varianta II 4 *L. Dvořák, J. Mareš (31.8.1969)*
V třetině spáry převezeme zpět doleva do spáry cesty č. 43 a tou na vrchol.
45. Rychlé šípy 6 + *K. Sýkora s druhy (polovina 80. let)*
Levou částí převisu a přes další břicho na plošinu v polovině stěny. Odtud malým převískem do spáry vedoucí k vrcholu.
46. Pravá spára 5 *autor neznámý*
Vpravo od převisu podél pravé spáry na plošinu.
47. Stupňová 3 *autor neznámý*
Stěnkou na polici a koutovou spárou na vrchol (srmk).
48. Rozporák 4 *P. Hekl, K. Neubauer (15.6.1980)*
Koutem přes jeskyňku a jeho pravou částí vzhůru.
49. Krátká 3 + *autor neznámý*
Přímo podél hrany a spány na vrchol.

50. Samotářská	3	<i>K. Neubauer (15.6.1980)</i> Středem stěny vzhůru.
51. Oblá hranka	3	<i>autor neznámý</i> Přímo hranou vzhůru.

Diskuze

Vzhledem ke skutečnosti, že Horolezecký klub Jihlava slaví letos čtyřicetileté výročí své existence, chybí zde ucelený průvodce, který by se soustředil na lezecké terény v blízkém okolí Jihlavy. Iniciativa přiblížit podobu skal širší veřejnosti a všem zájemcům o lezení v oblasti vzešla při jednom lezeckém tréninku na skále u Malého Beranova, která byla v posledních letech přejištěna novými jistíci body a stala se tak mnohem přístupnější i pro méně zdatné lezce.

Stálí členové HK Jihlava se od počátků zdejší organizované horolezecké činnosti řídili svou pamětí a provedené prvovýstupy si nanejvýš zapsali do svých „deníků horolezce“. Z toho vyplývá, že v průběhu několika desítek let vznikl jediný papírový průvodce pojednávající o *Horolezeckých terénech v okolí Jihlavy*. Jeho autorem byl roku 1982 Karel Neubauer a sjednotil v něm všechny skalky, které byly ve své době využívány k lezeckým tréninkům. O několik let později, roku 1988, vydal František Doležal obsáhlého horolezeckého průvodce *Cvičné skály na Moravě*. Kapitola věnovaná oblasti Jihlavska, jejímiž autory byli Karel Neubauer se Zdeňkem Láníkem, obsahuje pouze pár stránek, neboť v porovnání s dalšími skalními terény na Moravě jsou jihlavské skalky mnohem méně navštěvované a nedosahují takových rozměrů jako například skály v okolí Žďáru nad Sázavou.

Přesto považuji za důležité, aby si zdejší skály zachovaly svou obvyklou návštěvnost a aby zejména jihlavští lezci nezapomněli, jaké krásné skalní výchozy mají na dosah. Při tvorbě práce jsem se přesvědčila, že členové HK Jihlava na lezení v oblasti velice rádi vzpomínají, připomínají si tradiční akce a plánují jejich budoucí ročníky. Na mou iniciativu o zmapování současného stavu zdejších skal a vytvoření aktuálního průvodce tří lezecky nejvyužívanějších terénů jsem se z jejich strany setkala s vesměs pozitivním přijetím, vstřícností a ochotou pomoci.

Mým přáním je, aby praktická část práce v budoucnu dostala knižní podobu a horolezecký průvodce mohl být k dispozici široké veřejnosti. Zároveň bych zde chtěla připomenout, že v současné době probíhají zajišťující práce na Bílé skále. Dochází k zasazení moderních nýtů a předpokládáme také vytvoření nových lezeckých linií, či přinejmenším variant cest stávajících. Právě Bílá skála má velký

potenciál nabídnout návštěvníkům hodnotný lezecký zážitek umocněný magickou atmosférou, kterou vytváří její poloha v údolí Příseckého potoka. Ráda bych tedy v brzké budoucnosti zaznamenala také případné výše zmíněné změny. Horolezecký průvodce však již dnes představuje nejvěrnější obrázek současného stavu skal a zobrazení cest vedoucích na jednotlivé skalní výchozy.

Závěr

Tvorba této práce a zejména vytvoření horolezeckého průvodce mi umožnily strávit několik měsíců pravidelnými výlety na okolní skály, bádáními ve starých kronikách a archívech, návštěvami osobností jihlavského lezení, pamětníků, botaniků a geologů specializujících se na oblast Jihlavska. Tato práce pro mě byla téměř srdeční záležitostí. Za prvé je lezení koníčkem, který mě pohltil již v dětských letech, a to zejména na úrovni spirituální. Za druhé jsem mapovala oblast, ve které od dětství žiji.

Touha odměnit se své „lezecké kolébce“ dala vzniknout myšlence o vytvoření aktuálního horolezeckého průvodce skal v blízkém okolí Jihlavy. Ten se rozrostl o přehled historického a současného stavu několika dalších skal, na kterých se v minulosti velice často lezlo. V samotném průvodci jsem se soustředila na tři lezecky nejvyužívanější terény, které mají zároveň velký potenciál skýtat lezcům kvalitní a hodnotný zážitek. Na své si u nás přijdou jak méně zdatní, tak i pokročilí lezci. Aby byla práce z tematického pohledu kompletní, byla doplněna o geografické a geomorfologické poznatky týkající se okresu Jihlava. Dále jsem nezapomněla podrobněji představit detail horolezeckého sportu, rozvést dělení horolezeckých disciplín nebo hodnocení výkonu v horolezectví.

Ve své konečné podobě práce poskytuje mnoho cenných historických údajů vztahujících se ke čtyřicetileté existenci organizované horolezecké činnosti v Jihlavě. Zároveň obsahuje zcela aktuální údaje o rozebíraných skalních útvarech a fotografie jejich současného stavu. Je určena pro všechny zejména jihlavské lezecké nadšence a věřím, že zpracovaný horolezecký průvodce bude v budoucnosti volně k dispozici všem zájemcům o lezení na Jihlavsku.

Seznam použitých zdrojů

Bibliografie

- 1) Čech, L., Hlaváč, V., Jandová, M., Ruschková, K., Šumpich, J., Švarc, J., & Toman, A. (2001). *Zvláště chráněná území okresu Jihlava*. Jihlava: Okresní úřad.
- 2) Čech, L., Šumpich, J., & Zabloudil, V. (2002). *Jihlavsko, chráněná území ČR VII*. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.
- 3) Doležal, F. (1988). *Cvičné skály na Moravě - horolezecký průvodce*. Praha: Olympia.
- 4) Frank, T., & Kublák, T. (2007). *Horolezecká abeceda*. Praha: Epoque.
- 5) Hatting, G. (1999). *Horolezectví*. Praha: Svojtka & Co.
- 6) Heller, J. (1996). *Fyziologie tělesné zátěže II. Speciální část, 3. díl*. Praha: Karolinum.
- 7) Hill, P., & Johnston, S. (2000). *Mountain Skills - Training Handbook*. Devon: David and Charles Book.
- 7) Laštovička, Z. (1978). *Geologické exkurze do okolí Jihlavy*. Brno: Krajský pedagogický ústav.
- 8) Malá-Vidláková, A. (1932). *Pověsti z Horácka - Dolácka*. Moravský Krumlov: Národní knihtiskárna.
- 9) Messner, R. (2011). *Na vrcholu. Dějiny ženského horolezectví*. Praha: Brána.
- 10) Polák, K. (1993). *Lidové pověsti z Jihlavy a okolí*. Jihlava: Svaz důchodců.
- 11) Procházka, V. (1975). *Základy horolezectví*. Praha: Olympia.
- 12) Růžička, I. (1987). Rostlinstvo státní přírodní rezervace Zaječí skok u Jihlavy. In Macháček, M., Růžička, I., Tauber, O., Toman, A. *Vlastivědný sborník Vysočiny: Oddíl věd přírodních, svazek VIII*. (pp 111-153). Jihlava: Muzeum Vysočiny.

13) Tauber, O. (1989). Čerřínek-fyzickogeografická studie. In Macháček, M., Růžička, I., Tauber, O., & Toman, A. *Vlastivědný sborník Vysočiny: Oddíl věd přírodních, svazek IX.* (pp 21-92). Jihlava: Muzeum Vysočiny.

14) Vávra V., Štelcl J., & Malý K. (2008). *Průvodce po geologických zajímavostech kraje Vysočina.* Jihlava: Muzeum Vysočiny Jihlava.

15) Winter, S. (2004). *Sportovní lezení.* České Budějovice: KOPP.

Internetové zdroje

1) BOULDERING.cz. (2015). *Bouldering.* Retrieved from <http://www.bouldering.cz/> (accessed 2 March, 2015)

2) Český horolezecký svaz. (2013). *Pravidla lezení ve skalních oblastech ČR.* [Online] Retrieved from <http://www.horosvaz.cz/res/data/058/010522.pdf> (accessed February 25, 2015)

3) Goat.cz. (2015). *Lezecké stupnice obtížnosti.* Retrieved from http://www.goat.cz/index.php?path=Lezeni_LezeckeStupnice_LezeckeStupnice (accessed February 21, 2015)

4) Horydoly.cz. (2003-2015). *Seznam: umělé stěny.* Retrieved from <http://www.horydoly.cz/horolezci/umele-lezecke-steny.html> (accessed March 2, 2015)

5) Info hudy. (2006). *Základy bezpečného lezení.* [Online] Retrieved from www.hudy.cz (accessible Novembre, 20, 2014)

6) Kotlík, J. (2002). *Historie a současnost horolezectví na Jihlavsku.* [Online] Retrieved from <http://www.hojihlava.webnode.cz/historie/> (accessed April 8, 2015)

7) Kotlíková D. (2012). *Lezecké centrum Wall Street Tendon v Jihlavě.* Retrieved from <http://www.lezecke-centrum-jihlava.cz/o-lezecke-stene.html> (accessed March 14, 2015)

- 8) Kraj Vysočina. (2011). *Ochrana přírody a krajiny. Tematický výkres*. Retrieved from <http://www.extranet.kr-vysocina.cz/> (accessed March 22, 2015)
- 9) Kraj Vysočina. (2011). *Kulturní a přírodní dědictví. Čertův hrádek*. Retrieved from http://www.dedictvivysociny.cz/priroda/zvlaste_chranena_uzemi-11/prirodni_pamatka-39/?id=1094 (accessed March 22, 2015)
- 10) Kublák, T. (2008). *Horolezecká metodika. Formy horolezectví*. [Online] Retrieved from <http://www.horolezeckametodika.cz/horolezectvi/horolezectvi-a-sport/formy-horolezectvi> (accessed February 19, 2015)
- 11) Lezec.cz. (2015). *Žebříček*. Retrieved from <http://www.lezec.cz/zebricek.php> (accessed March 6, 2015)
- 12) Lienerth, R. (2004). *Horolezectví*. [Online] Retrieved from <http://www.climbingschool.cz/var/uploads/files/000000/000044/horolezectvi.pdf> (accessed February 20, 2015)
- 13) Lingea s.r.o. (2015). *Slovník současné češtiny: horolezectví*. Retrieved from <http://www.nechybujte.cz/> (accessed February 19, 2015)
- 14) Lokality.geology.cz. (2012). *Geologické lokality: Zaječí skok*. Retrieved from <http://www.lokality.geology.cz/d.pl?item=7&id=795&Okres=JI&vyb=1&text=Lokality%20v%20okresu>: (accessed February 10, 2015)
- 15) Maly-beranov.cz. *Starší historie*. Retrieved from http://www.maly-beranov.cz/Hist_1.htm (accessed March 16, 2015)
- 16) Mapy.cz. Retrieved from <http://www.mapy.cz>
- 17) Poláček, B. (2011-2013). *Český masiv*. Retrieved from <http://www.parkgeo.cz/mapa.htm> (accessed 28 October, 2014)
- 18) Rosen N., & Mortimer, P. (2009). *Alex Honnold: Alone on the wall*. [video] Retrieved from <http://www.documentarystorm.com/alone-on-the-wall/> (accessed February, 10, 2015)

- 19) Sci.muni.cz. *Jihlavský masiv*. Retrieved from http://www.pruvodce.geol.morava.sci.muni.cz/Kosov/jihlavsky_masiv.htm (accessed October 28, 2014)
- 20) Skalnioblasti.cz. (2004-2015). *Skalní oblasti ČR. Správci skal*. Retrieved from http://www.skalnioblasti.cz/5_index.asp?cmd=8 (accessed March 5, 2015)
- 21) Vávra, V. (2013). *Multimediální atlas hornin: Granit*. Masarykova univerzita, přírodovědecká fakulta. Retrieved from <http://www.atlas.horniny.sci.muni.cz/magmaticke/granit.html> (accessed 27 October, 2014)
- 22) Vávra, V. (2013). *Multimediální atlas hornin: Rula*. Masarykova univerzita, přírodovědecká fakulta. Retrieved from <http://www.atlas.horniny.sci.muni.cz/metamorfovane/pararula.html> (accessed 27 October, 2014)
- 23) VSB.cz. *Plutonické horniny. Granit*. Retrieved from http://geologie.vsb.cz/PraktikaGeologie/KAPITOLY/4_MAGMATITY/4_MAGMATITY.htm (accessed November 2, 2014)
- 24) Wikipedia.org. (2015). *Canoying*. Retrieved from <http://cs.wikipedia.org/wiki/Canyoning> (accessed March 3, 2015)
- 25) Wikipedia.org. (2015). *Drytooling*. Retrieved from <http://www.cs.wikipedia.org/wiki/Drytooling> (accessed March 3, 2015)
- 26) Wikipedia.org. (2015). *Okres Jihlava*. Retrieved from http://www.cs.wikipedia.org/wiki/Okres_Jihlava (accessed October 19, 2014)
- 27) Wikipedia.org. (2015). *Skialpinismus*. Retrieved from <http://cs.wikipedia.org/wiki/Skialpinismus> (accessed March 3, 2015)
- 28) Zakonyprolidi.cz. (2010-2015). *Zákon české národní rady o ochraně přírody a krajiny. Část třetí*. Retrieved from <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-114#cast3> (accessed March 23, 2015)

Seznam obrázků

Obr. 1: Poloha okresu Jihlava na mapě ČR.....	9
Obr. 2: Krajinný pokryv okresu Jihlava.....	10
Obr. 3: Členění českého masívu.....	11
Obr. 4: Systém dělení horolezeckých disciplín.....	15
Obr. 5: Poloha jednotlivých skal na mapě údolí řeky Jihlavy a Příseckého potoka	39
Obr. 6: Hlavní stěna skalního výchozu Severka u Jihlavy.....	41
Obr. 7: Mapa s polohou Severky	42
Obr. 8: Část průvodce věnovaná Severce u Jihlavy.....	43
Obr. 9: Pohled na hlavní skalní výchoz skupiny Zaječí skok z jeho spodní části.	45
Obr. 10: Mapa s polohou Zaječího skoku jeho a přístupovou cestou	46
Obr. 11: Otisk podkovy na Zaječím skoku	47
Obr. 12: Mapa s polohou Ptačích stěn	50
Obr. 13: Seznam cest vedoucích na Ptačí stěny.....	50
Obr. 14: Výskyt syenitu v ČR, bod 4 - oblast jihlavského masívu	51
Obr. 15: Skála u Malého Beranova – pohled na hlavní část stěny.....	52
Obr. 16: Mapa s přístupovou cestou k Beranovské skále z Jihlavy.....	53
Obr. 17: Část průvodce věnovaná skále u Malého Beranova	54
Obr. 18: Cesty vedoucí na levou část skály u M. Beranova	56
Obr. 19: Cesty vedoucí na čelní stěnu skály u M. Beranova	59
Obr. 20: Cesty vedoucí na pravou část skály u M. Beranova	61
Obr. 21: Bílá skála.....	62
Obr. 22: Boulderový balvan v blízkosti Bílé skály	63

Obr. 23: Nejbližší výchozí místa k Bílé skále.....	64
Obr. 24: Body na přístupové trase k Bílé skále.....	65
Obr. 25: Náskres Bílé skály s vyznačeným vedením cest	67
Obr. 26: Cesty vedoucí na levou část Bílé skály.....	68
Obr. 27: Cesty vedoucí na pravou část Bílé skály	70
Obr. 28: Chráněné krajinné území Čerřínek a vybrané přírodní památky (PP) a rezervace (PR).....	74
Obr. 29: Hlavní masív Čertova hrádku	75
Obr. 30: Výchozí místa s cílem Čertův hrádek	79
Obr. 31: Turistická mapa oblasti Čerřínek	80
Obr. 32: Detail oblasti	80
Obr. 33: První strany z vrcholové knížky umístěné na Čertově hrádku	82
Obr. 34: Poloha obou masívů skupiny Čertův hrádek	83
Obr. 35: Půdorys Hlásky	84
Obr. 36: Cesty vedoucí na hlavní stěnu Hlásky	85
Obr. 37: Půdorys Čertova hrádku.....	87
Obr. 38: Cesty vedoucí na Čertův hrádek – věžička.....	88
Obr. 39: Cesty vedoucí na Čertův hrádek – hlavní stěna.....	89

Seznam tabulek

Tab. 1: Historický přehled vývoje klasifikačních stupnic v horolezectví.....	25
Tab. 2: Převodní tabulka klasifikačních stupnic.....	28

Seznam příloh

Příloha 1: Historické fotografie HK Jihlava

Příloha 2: Prospekt vytvořený k příležitosti vánočního setkání Loupeživý rytíř na Zaječím skoku (1976)

Přílohy

Příloha 1: Historické fotografie vztahující se k lezení na Jihlavsku

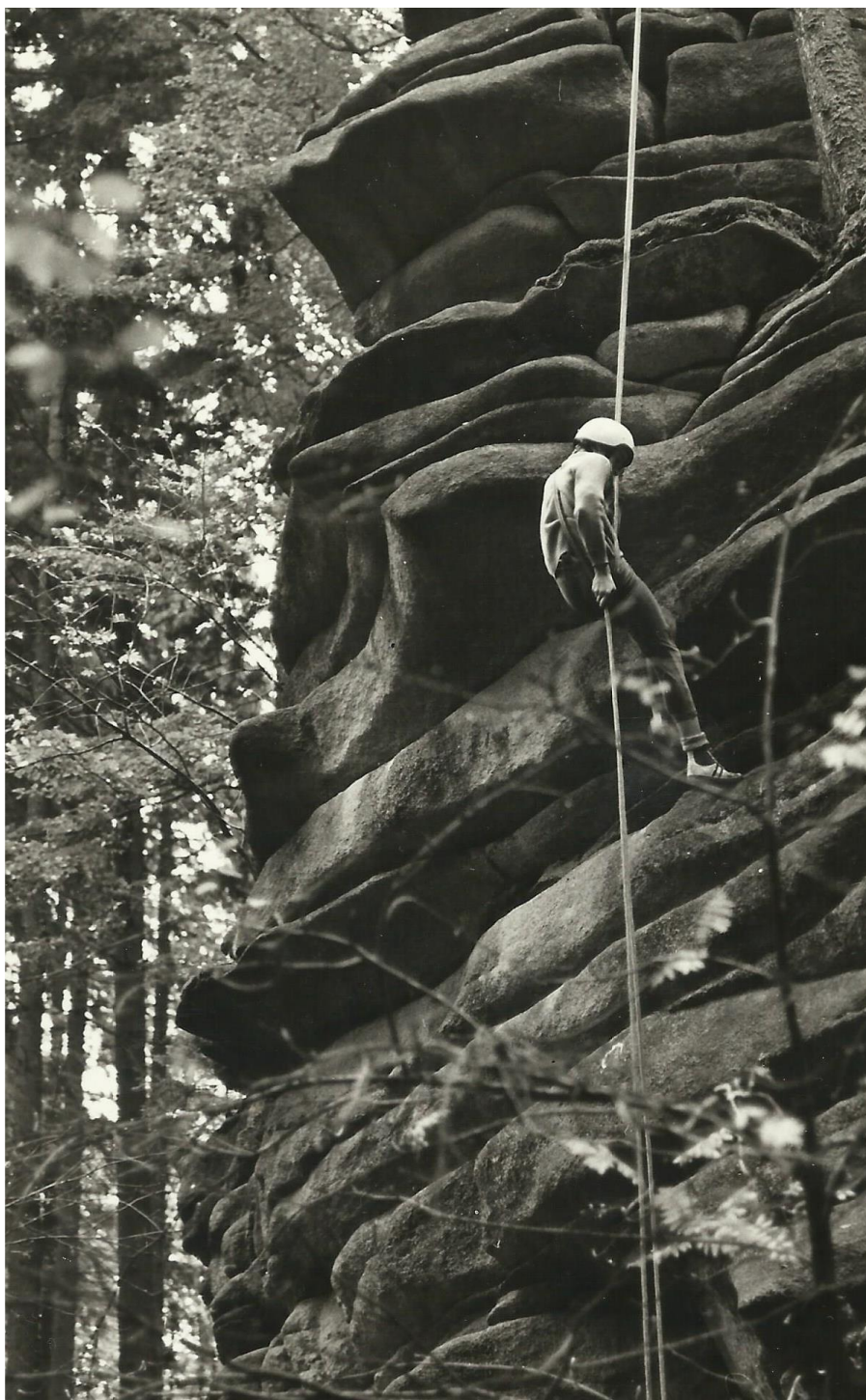

Obr. 1: Fotografie z metodické akce „chytání pádu“ na Skále u Malého Beranova (1989)

Obr. 2: Prospekt lákající k účasti na oddílové akci na Skále u M. Beranova (80. léta 20. století)

Obr. 3: Fotografie lezce slaňujícího z vrcholu Čertova hrádku (1986)

Obr. 4: Fotografie z „posledního slanění“ roku 1984

Obr 5, Obr. 6: Fotografie z lezení na „mostě“ z let 1988 a 2001

Obr. 7: Horolezecká stěna na ZŠ E. Rošického v Jihlavě (po roce 2000)

Obr. 8: Horolezecká stěna Wall Street Tendon v Jihlavě (2012)

Příloha 2: Prospekt vytvořený k příležitosti vánočního setkání Loupeživý rytíř na Zaječím skoku (1976)

Resumé

Diplomová práce se zaměřuje na detailní studii aktuálního stavu skal v okolí Jihlavy, zároveň podává svědectví o vývoji provozování organizované horolezecké činnosti v Jihlavě z historického hlediska. Úvodní kapitoly jsou věnovány geografii a geologii oblasti, poté následuje charakteristika a zásady horolezeckého sportu. Podstatnou část práce tvoří horolezecký průvodce, který vznikl na základě terénního šetření. Jsou zde zmapovány tři lezecky nejvyužívanější terény – skála u Malého Beranova, Bílá skála a Čertův hrádek. Průvodce obsahuje detailní nákresy půdorysů a skalních stěn s vyznačeným vedením cest a slovní popis všech zakreslených linií. Celá práce je doplněna množstvím fotografií, map a autorských obrázků.

Summary

This thesis is focused on detailed study of current situation of rocks in the vicinity of Jihlava and simultaneously is pointed to the development of organised climbing in Jihlava from the historical perspective. The initial chapters are devoted to the geography and geology of this area and then ensue the characteristic and principles of climbing. The climbing guide, which came into existence from the field investigation, creates the substantial part of thesis. There are described three the most climbed rocks – rock in the surrounding of Malý Beranov, Bílá skála and Čertův hrádek. The guide contains detailed drawings of ground plans and rock walls with marked routes and their descriptions. Photographs, maps and author's pictures are added to the work.